

LÄHIÖN LEIMAAMA IDENTITEETTI
Sosiaalisen miljöön merkitys henkilöhahmojen identiteettien
rakentumisessa Zadie Smithin romaanissa *NW*

Niina Leino
Pro gradu -tutkielma
Yleinen kirjallisuustiede
Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos
Humanistinen tiedekunta
Turun yliopisto
Joulukuu 2019

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Humanistinen tiedekunta

LEINO, NIINA: Lähiön leimaama identiteetti: Sosiaalisen miljöön merkitys henkilöhahmojen identiteettien rakentumisessa Zadie Smithin romaanissa *NW*

Pro gradu -tutkielma, 98 s.

Yleinen kirjallisuustiede

Joulukuu 2019

Analysoin pro gradu -tutkielmassani sosiaalisen miljöön merkitystä henkilöhahmojen identiteettien rakentumisessa englantilaisen kirjailijan Zadie Smithin (s.1975) romaanissa *NW* (2012). Smithin tuotannolle on tyypillistä käsitellä kulttuuri-identiteettiin, uskontoon ja rotuun liittyviä teemoja, jotka toimivat lähtökohtana myös *NW*-romaanissa. Smith määrittäytyy kirjailijana osaksi uuden sukupolven brittiläistä maahanmuuttokirjallisuutta, ja *NW* sijoittuu romaanina siihen (post)postkoloniaaliseen jatkumoon, jossa henkilöhahmoja ei enää määrittele sopeutumattomuus ja koti-ikävä. Smithille tyypillisesti romaanin tapahtumat sijoittuvat monikulttuuriseen Lontooseen, jolloin paikalla on teoksessa keskeinen rooli. Tulkintani mukaan fyysisellä paikalla ja sen muodostamalla sosiaalisella miljööllä on oleellinen merkitys siinä, miten henkilöhahmojen identiteetit rakentuvat.

Määrittelen tutkielmassani sosiaalisen miljöön käsittämään ensisijaisesti kaupunkimiljöön, rodun ja etnisyyden sekä yhteiskunnan luokka- ja normijärjestelmän, johon sisällytän normatiiviset käsitykset liittyen sukupuoleen ja seksuaalisuuteen. Tarkastelen identiteetin käsitettä suhteessa määrittelemiini sosiaalisen miljöön aspekteihin, ja analyysini tukena käytän erityisesti kulttuurintutkija Stuart Hallin teorioita identiteetistä. Peilaan Smithin tuotannosta tehtyä aiempaa tutkimusta analyysini havaintoihin, ja teoreettisena viitekehystenäni käytän pääasiallisesti postkoloniaalista teoriaa ja kirjallisuudentutkimusta. Sivuan myös feminististä kirjallisuudentutkimusta ja kulttuuritutkimusta osana analyysiani.

Tarkastelen tutkielmassani, kuinka *NW*-romaanin henkilöhahmojen identiteetit muovautuvat sosiaalisen ympäristönsä asettamissa raameissa. Tulkitsen *NW*:n henkilöhahmojen identiteettien määrittävän vahvasti heidän fyysisen sijaintinsa mukaan. Suurkaupungin katukuvassa kaikki hahmot luokittelevat itsensä lontoolaisiksi huolimatta etnisistä taustoistaan; vielä vahvemmin he leimaantuvat asuinpaikkansa mukaan luoteislontoolaisiksi. Luoteis-Lontoolla on keskeinen merkitys, sillä romaanin nimi muodostuu kyseisen alueen postikoodin mukaan. Tästä syystä tutkimukseni keskiöön nousee henkilöhahmojen asuinseutu, ja ennen kaikkea heitä kaikkia yhdistävä vuokratilakompleksi nimeltä Caldwell. Tulkitsen monikulttuurisen Caldwellin leimaavan henkilöhahmoja kokonaisvaltaisesti; vuokratilojen keskittymä merkitsee heille huono-osaisuutta ja rajallisia mahdollisuuksia onnistua. Lähiöstä pois pääseminen ja sosiaalinen nousu ovat romaanissa monitahoisesti osa hahmojen elämää, mikä muodostaa erinäisiä ristiriitoja, jotka osaltaan horjuttavat heidän identiteettejään. Suhde Caldwelliin määrittää ja rikkoo heidän identiteettejään, jotka rakentuvat paikan, monikulttuurisuuden, sosiaaliluokan ja yhteiskunnan normien ristitulella.

Asiasanat: Zadie Smith, brittiläinen nykykirjallisuus, postkolonialismi, identiteetti, sosiaalinen miljöö, rotu, etnisyys

Sisällys

1. Johdanto.....	1
1.1. Zadie Smithin <i>NW</i>	3
1.2. Tutkimuskysymys	7
1.3. Keskeiset käsitteet ja teoreettinen tausta	9
1.4. Tutkielman rakenne.....	12
2. Kaupunkimiljöön identiteetin määrittäjänä	14
2.1. Caldwellin leima.....	16
2.2. 2000-luvun suurkaupunki ja Luoteis-Lontoo	22
2.3. Liikkuminen ja Luoteis-Lontoon metaforiset merkitykset.....	28
3. Etnisyyden merkitys identiteetin rakentajana ja rikkojana.....	34
3.1. Hybridi-identiteetti	37
3.2. Etniset taustat ja niiden ristiriidat.....	44
3.3. Konfliktit – syrjiminen ja toiseus	53
4. Yhteiskunta ja normatiivisuus identiteetin muokkaajina.....	61
4.1. Luokkaerot, sosiaalinen nousu ja varallisuus	63
4.2. Sukupuolinormien ja heteronormatiivisuuden ristiriidat.....	80
5. Lopuksi	91
Lähteet	95

1. Johdanto

Englantilainen kirjailija Zadie Smith (s.1975) on kirjoittanut urallaan lukuisia esseitä (esimerkiksi *Changing My Mind: Occasional Essays*, 2009; *Feel Free*, 2018), novelleja ("The Embassy of Cambodia", 2013; "The Lazy River", 2017) ja viisi romaania, joissa keskeisiä teemoja ovat olleet rotuun ja kulttuuri-identiteettiin liittyvät kysymykset. Smith aloitti kirjoittamisen jo varhain nuoruudessaan, ja hän alkoi työstää ensimmäistä romaaniaan opiskellessaan Cambridgen yliopistossa englantilaista kirjallisuutta. Smithin kehuttu esikoisteos *White Teeth* (2000) herätti jo ennen ilmestymistään huomiota, sillä teos myytiin kustantajalle jo muutamaa vuotta ennen varsinaista julkaisuajankohtaa. *White Teeth* kuvaa kahden parhaan ystävän – brittiläisen Archie Jonesin ja bengalilaisen muslimin Samad Iqbalin – ja heidän perheidensä elämänvaiheita ja sopeutumiskamppailua monikulttuurisessa Lontoossa 1975-luvulta 1990-luvun loppuun. Romaani kurottelee yli vuosikymmenten käsitellen koti-ikävä, kulttuurien välisiä konflikteja ja eri sukupolvien välisiä keskinäisiä ristiriitoja. *White Teeth* on Smithin romaaneista tunnetuin, ja se on voittanut muun muassa *The Guardian First Book Award* -, *The Whitbread First Novel Award* - ja *The James Tait Black Memorial Prize for Fiction* -palkinnot. Esikoisteoksen ylistys johti siihen, miten osa kriitikoista on kutsunut Smithiä modernin ajan Charles Dickensiksi (1812–1870). Postkoloniaalisen kirjallisuuden kentällä Smith on saanut kiitosta siitä, miten *White Teeth* on puolestaan esimerkillinen teos osoittamaan lukijoille, kuinka paikallinen kulttuuri (*local culture*) voi olla monimutkaista kaikkialla (Marx 2004, 94). Smith nimettiin *Grantan* 20 parhaan nuoren brittiläisen kirjailijan joukkoon vuonna 2003 (Upstone 2007) ja uudelleen vuonna 2013 (Smith

2012). Muut Smithin julkaistut romaanit ovat *The Autograph Man* (2002), *On Beauty* (2005), *NW* (2012) ja *Swing Time* (2016), joista *On Beauty* on voittanut muun muassa *The 2006 Orange Prize for fiction* -palkinnon.

Neljäs romaani *NW* (2012) jatkaa Smithille tyypilliseksi muodostunutta tematiikkaa sijoittuen monikulttuuriseen suurkaupunkiympäristöön, jossa henkilöhahmot kamppailevat rotuun, identiteettiin ja uskontoon liittyvien kysymyksien äärellä. Erityistä samankaltaisuutta voi nähdä *NW:n* ja *White Teethin* välillä, sillä molemmat romaanit sijoittuvat samoihin kaupunginosiin Lontoossa kuvaten maahanmuuttotaustaisten ihmisten elämää. Myös Smithin novelli ”The Embassy of Cambodia” sijoittuu Willesdeniin Luoteis-Lontoossa. Yksi merkittävä ero kahden edellä mainitun romaanin välillä on tapahtuma-aika; voisi melkein ajatella *NW:n* jatkavan kronologisesti siitä yhteiskunnallisesta ajanjaksosta, johon *White Teeth* -romaanin ajallisesti päättyi. Siinä missä *White Teeth* kuvaa ensimmäisen ja toisen sukupolven maahanmuuttoproblematiikkaa, keskittyy *NW* pääasiassa esittelemään enemmän globaalistunutta nykyajan Lontoota, jota ei enää niinkään leimaa sopeutumattomuus ja koti-ikävä. *NW:ssä* kaikki keskushahmot ovat jo synnyinmaassaan sekä kulttuurissaan, jonka he ovat vanhempiensa etnisistä taustoista huolimatta omaksuneet. Monikulttuurisista aspekteista ja teoksissa käsiteltävistä identiteettikysymyksistä johtuen Smithiä on pidetty uuden sukupolven kirjailijana maahanmuuttokirjallisuudessa (James 2013, 205), mihin voi nähdä vaikuttaneen hänen oma kulttuuritaustansa; Smithin äiti on syntyjään jamaikalainen ja isä puolestaan englantilainen (O’Donnell 2012, 430). Smith asettuu kirjailijana englanninkieliseen maahanmuuttojatkumoon, jonka aiempia maahanmuuttokirjailijoita ovat esimerkiksi Kazuo Ishiguro, Salman Rushdie ja V.S. Naipaul, jotka ovat muuttaneet englantilaisen kirjallisuuden pohjaa ja tuoneet kansainvälistä huomiota aikansa brittiläiselle kirjoittamiselle (Walkowitz 2009, 223).

Kriitikoiden vastaanotto *NW:lle* on ollut ristiriitaisempi kuin esimerkiksi Smithin esikoisromaanille. Monet kriitikot ovat arvosteluissaan kehuneet *NW:n* olleen yksi ilmestymisvuotensa parhaimmista teoksista. Romaania on luonnehdittu muun muassa kokeelliseksi ja näkemyksellisen myöhäismoderniseksi (Houser 2017). Erityistä kiitosta romaani on saanut lehtiarvosteluissa terävistä havainnosta ja hahmokuvauksista, urbaanin Lontoon kuvaamisesta sekä elävästä kielestään, mutta toisaalta toiset kriitikot ovat arvostelleet

romaania sekavuudestaan ja juonettomuuden tunnusta. *NW*:stä on tehty myös samanniminen elokuva (2016), jonka on ohjannut englantilainen ohjaaja ja käsikirjoittaja Saul Dibb (s. 1968).

1.1 Zadie Smithin *NW*

Kirjailijan aiempien teoksien jalanjäljissä *NW* sijoittuu Lontoon kaduille, suurelta osin samalle seudulle kuin *White Teeth*. Kummankin romaanin keskeiset tapahtumakeskukset ovat Luoteis-Lontoossa Willesden Greenin ja Kilburnin alueilla, jotka toimivat *NW*:n keskeisimpinä näyttämöinä. Smith on itse kasvanut samalla seudulla ja asuu yhä Lontoossa (Shaw 2017), mikä osaltaan voidaan nähdä vaikuttaneen yksityiskohtaiseen kuvailuun, joka täsmentyy erityisesti Kilburnin ja sen lähiseudun ympäristöön. Nykyajan postkoloniaalisesta brittiläisestä kirjallisuudesta kiinnostunut tutkija Molly Slavin (2015) kuvaa aluetta muusta Lontoosta poikkeavaksi, hyvin monikulttuuriseksi ympäristöksi, jossa erilaiset kulttuurit kohtaavat värikkäästi muistuttamatta kuitenkaan niin sanottua perinteistä brittiläistä kaupunkiympäristöä: "[...] noticed that my friend and I were the only white people on the place; while this hardly made us uncomfortable, the change in demographics West Hampstead to Kilburn, in a pace of just over a mile, was too obvious not to remark upon." Smithin postkoloniaalinen Luoteis-Lontoo on Slavinin mukaan erilainen kuin monen muun kirjailijan esittämä versio maailmanlaajuisesti tunnetusta pääkaupungista (Slavin 2015). Vastaavanlainen vertailu ei välttämättä ole aiheellista, mutta tarkka kuvaus kaupungista kertoo ensisijaisesti, kuinka autenttisesti Luoteis-Lontoon monikulttuurista katukuvaa Smith pyrkii romaanissaan ilmentämään ja ennen kaikkea kuinka oleellinen tämä tarkkaan määritetty kaupunginosa on romaanin tapahtumapaikkana. Toki kirjallisuuden kaupunkimaailmat voidaan ymmärtää suhteellisen itsenäisiksi yhtenäisiksi rakennelmiksi, joiden suhde oikeisiin kaupunkeihin ei ole muuta kuin yksi versio lukuisista luonnehdinnoista (Ameel 2016, 234–235). Smithin *NW*-romaanin rakentuu kuitenkin vahvasti Lontoon ympärille kuvaten kaupunkimiljöötä tarkasti.

NW on kertomus neljän yli 30-vuotiaan lontoolaisen, Leah Hanwellin, Natalien Blaken, Felix Cooperin ja Nathan Boglen, elämästä: pirstaleinen kuvaus ihmissuhteista, sattumanvaraisuudesta, kasvamisesta ja muuttumisesta. Keskushenkilöiden kohtalot sivuavat toisiaan muodostaen melko irrallisen kokonaisuuden tapahtumia, jotka vaihtuvat hetkestä seuraavaan luoden lopulta toisiinsa kytkeytyvän merkitysketjun. Varsinaisen juonen sijaan

romaanin pitää koossa pikemminkin paikka (Houser 2017). Romaani kuvaa erilaisten ihmisten elämää samoilla kaduilla, samassa maailmassa, samassa Lontoossa, joka ei kuitenkaan tarjoa kaikille yhdenvertaista mahdollisuutta onnistua. Caldwellin vuokralähiön ihmiset elävät lähekkäin, mutta täysin irrallaan ja kaukana toisistaan. Ihmiskohtalot kuvataan todellisina päähenkilöiden kamppaillessa identiteettikysymystensä ja päivittäisten vaikeuksiensa äärellä, eikä romaani peittele suurkaupungin levottomuutta ja yhteiskunnan asettamia normeja, joiden rajat ovat toisinaan ahtaat ja armottomat.

Romaani jakautuu viiteen erilliseen osaan, jotka esiintyvät järjestyksessä: ”visitation”, ”guest”, ”host”, ”crossing” ja ”visitation”. Romaani alkaa kuvaamalla ensin paikalleen jäänyttä Leahia, joka joutuu kotiovellaan lähistöllä asuvan, samaa koulua aikanaan käyneen Sharin huijaamaksi. Hyväntahtoinen Leah antaa riutuneelle ja epätoivoiselle Sharille lainaksi 30 puntaa, jota lupauksista huolimatta hän ei saa koskaan takaisin. Tämä yksittäinen sattuma seuraa Leahia, joka on naapurustonsa ja työpaikkansa ainoa valkoihoinen nainen sekä Natalie Blaken lapsuusajan paras ystävä. Leahin elämä on pysähtynyttä, toisaalta tuuliajolla; kaikki muut kulkevat normitettua suuntaa eteenpäin, mutta Leah pyristelee vastaan. Hänen aviomiehensä – ranskalainen, jonka sukujuuret ovat Algeriassa ja Guadalupessa – Michel haluaa lapsia, siirtyä eteenpäin ja pyrkiä kohti parempaa, mitä Leah ei puolestaan halua. Kerronta on tajunnanvirtaa, repaleista ja katkonaista koristeltuna typografisesti poikkeavilla ratkaisulla ja kuvilla; sanat muodostavat esimerkiksi kirjan sivulle puun tai suuta muistuttavan kuvan (NW, 28, 31). Lukija viipyy Leahin parissa useita kuukausia ja saa ensikosketuksen myös Natalieen, josta muodostuu Leahin silmin täydellinen ja ylevä mielikuva. Myös Nathan kuvataan ensimmäistä kertaa Leahin näkökulmasta.

Seuraava osuus ”guest” siirtyy Felixiin, entiseen päihderiippuvaiseen, joka on hyvästelemässä vanhaa elämäänsä saatuaan sotketut asiansa viimein järjestykseen. Hän johdattaa lukijan pitkin Lontoota yhden päivän ajan käyden läpi elämänsä palasia. Matka alkaa uuden tyttöystävän, Felixin ”pelastuksen”, asunnolta ja jatkuu isän luokse Caldwelliin, kunnes ollaan keskellä Lontoon ydintä ostamassa vanhaa autoa kunnostettavaksi. Lopuksi Felix palaa vanhan elämänsä äärelle hyvästelläkseen entisen huumeriippuvaisen rakastajattarensa vain palatakseen pysyvästi takaisin kotikulmilleen, jossa kohtalon oikusta ja sattumasta hänen elämänsä riistetään miltei hänen omalla kotiovellaan. Kerronta on Felixin näkökulmasta suoraviivaista ja

kertovaa ilman tajunnanvirtamaisuutta, mutta luvut ovat muista osista poiketen nimetty Lontoon postikoodien mukaan riippuen siitä, missä Felix kulloinkin kulkee.

Viimeisimmät kolme osaa ”host”, ”crossing” ja ”visitation” kuvataan Natalien, menestyneen asianajajan ja perheenäidin näkökulmasta. Näennäisesti hän on päässyt elämässään pitkälle, mutta Caldwellin jälkeensä jättämä leima ei jätä häntä rauhaan; ei vaikka hän vaihtoi opiskeluaikoina nimensä Keishasta Natalieksi ja pääsi pois huono-osaisesta lähiöstä, jollaisena Caldwell lukijalle hänen näkökulmastaan välittyy. Nimenvaihdosta ei lukijalle koskaan selitetä, mutta syy liittyy todennäköisesti ammatillisiin pyrkimyksiin (Slavin 2015). Avioliitto varakkaan ja hyvännäköisen pankkiirin kanssa rakoilee, eikä kukaan näe kulissin taakse. Natalie alkaa hakea seuraa chattipalstoilta, ja päätyessään vieraiden ihmisten koteihin, hän esiintyy jälleen vanhalla nimellään: Keishana. Natalie on ainoa, jonka elämä käydään läpi pala palalta lapsuudesta aikuisuuteen lyhyinä otteina päiväkirjamaiseen tyyliin osassa ”host”. Kahdessa viimeisessä osassa kerrontatyyli muuttuu uudelleen suoraviivaisemmaksi kerronnaksi, mikä vaikuttaa olevan sidoksissa siihen, miten ”host”-osuuden lopussa Natalie menettää kontrollin omasta elämästään, jota hän ei enää voi yhtä järjestelmällisesti määrittää pieniin, hallittuihin ja numeroituihin osiin.

Nathan on ainoa, jolla ei ole omaa ääntä. Hän ei saa kerronnallista näkökulmaa, vaan hänen tarinaansa kerrotaan välähdyksinä muiden keskushahmojen kokemusten kautta. Hänen roolinsa tapahtumaketjussa epäonnistuneena huumejengiläisenä, vaikeuksiin ja köyhyyteen ajautuneena Leahin ja Natalien luokkatoverina on oleellinen, ja lopulta varsin kohtalokas myös Felixin elämässä. Vaikka yksikään romaanin osa ei kerro suoranaisesti Nathanista, on hän viitteellisesti mukana romaanin alusta asti, liittyhän hän hahmojen muistoihin ja elämään Caldwellissa. Tästä johtuen otan hänet analyysissäni huomioon neljäntenä keskushahmona.

NW:n asettaminen osaksi nykykirjallisuutta ja sen tyyliisuuntia on haastavaa johtuen romaanin vaihtelevista kerronnallisista elementeistä. Esimerkiksi Liisa Saariluoma mainitsee realismille olevan ominaista jäljitellä totuudenmukaisesti tavallista elämää henkilöiden ja tapahtumaketjujen kautta (Saariluoma 1992, 10), ja tämä määritelmä toteutuu osuvasti *NW*:ssä. Silti romaanin tajunnanvirtamaisuus ja Smithin aiemmasta tuotannosta erottuva vaihteleva kerronta viittaavat enemmän modernismiin, ja teosta on verrattu useassa artikkelissa, esimerkiksi David Jamesin (2013, 205) arvostelussa, kirjailija James Joycen (1882–1941) *Ulysses*-romaanin (1922). Toisaalta *NW*-romaanissa on havaittavissa myös postmodernistisia

piirteitä, kuten esimerkiksi aikakokemuksen hajoaminen, tosin nämä piirteet eivät ole hallitsevia koko romaanissa alusta loppuun. Keskiöön *NW*:ssä nousevat kuitenkin henkilöhahmot, joiden vahvuus ei sovellu Saariluoman (1992, 15–20) määrittämään postmoderniin kuvaan heikosta subjektista, vaan he rakentavat tarinan havainnoillaan ja ajatuksillaan, ja tapahtumakulku on ainakin suurimmaksi osin hyvin subjektiivinen kokemus todellisuudesta. Romaania on vaikea sovittaa täysin tiettyyn tyyliisuuntaan sen modernin kerronnan ja toisaalta nykyajan todellisuutta jäljittelevän tematiikan seurauksena, ja tuskin tarkkarajaiselle määrittelylle on edes tarvetta.

Peter Boxall (2013) kuvaa vuosituhaten vaihteen tuoneen mukanaan niin sanottua maailmanlaajuista fiktiota (*world fiction*), johon vaikuttaa käsityksemme globalisaatiosta, ja joka julistaa itsessään uutta tapaa hahmottaa kansallista ja jälkikansallista identiteettiä nykyisen vallallaan olevan globalisaation valossa. Boxall asettaa Smithin siihen kirjailijoiden joukkoon, joka on vuosituhaten vaihteen jälkeen kuvannut niin sanottuja taipuvia identiteettejä: ”There has been, since the turn of the century, a burgeoning of novels which narrate what have been called ‘hyphenated identities’, subject positions which emerge from the failure of the distinction between separate nation states. (Boxall 2013, 168.) Muita Boxallin (2013, 168) mainitsemia brittiläisiä maahanmuuttokirjailijoita ovat esimerkiksi Mohsin Hamid ja Monica Ali, joka Smithin tavoin on sijoittanut esimerkiksi romaaninsa *Brick Lane* (2003) Lontooseen, Brick Lane -nimiselle kadulle. Englantilaisen nykykirjallisuuden piirissä *NW*:tä – ja ylipäätään Smithin tuotantoa – voidaan pitää merkittävänä osana maahanmuuttokirjallisuuden jatkumoa, vaikka Smith itse kokee termin virheelliseksi ja jopa epämiellyttäväksi. Smith on kiinnostunut enemmän yksilön etiikasta ja käytöksestä muita ihmisiä kohtaan, eikä niinkään rodullisista eroista, jotka hän lopulta kokee vain pieniksi eroavaisuuksiksi yksilöiden välillä. (Shaw 2017.) Tästä huolimatta Smithiä pidetään (post)postkoloniaalisen kirjallisuuden yhtenä uutena ja valovoimaisena nimenä, joka kuvaa maahanmuuttotaustaisten ihmisten kokemuksia uudessa kulttuurissa. Vastaavanlaisia kirjailijoita, jotka asettuvat Smithin rinnalle niin kutsutussa maahanmuuttokirjallisuudessa, ovat esimerkiksi Sunjeev Sahota (*Ours Are the Streets*, 2011), Bernadine Evaristo (*Hello Mum*, 2010) ja Stephen Kelman (*Pigeon English*, 2011) (Rahbek 2013).

Smithin teosten monikulttuurisuuden tematiikka näkyy myös hänen romaaneistaan tehdyssä tutkimuksessa. *NW*:tä on tutkittu laajalla kansainvälisellä kentällä toistaiseksi vähemmän kuin

Smithin varhaisempia teoksia, joista esimerkiksi *White Teeth* -romaanista (2000) löytyy esikoisromaanina kaikkein eniten tutkimusmateriaalia. Pääasiassa Smithin kaikkien teoksien tutkimus on keskittynyt tavalla tai toisella käsittelemään kulttuurien yhteentörmäyksiä, kulttuurillista hybridiyttä, toiseutta sekä globaalin kansalaisuuden problematiikkaa, vaikka valtavirrasta poikkeavia tutkimusnäkökulmia löytyy toki kaikista romaaneista. *On Beauty* on puolestaan kirjoittanut hivenen erilaisia näkökulmia liittyen estetiikkaan ja kauneuskäsitykseen sekä vanhenemiseen, mutta myös sen tutkimus kulminoituu enimmäkseen monikulttuurillisiin ja kosmopoliittisiin teemoihin. Esimerkkejä Smithiin kohdistuvasta tutkimusmateriaalista ovat Jarica Linn Wattsin artikkeli “We are divided people, aren't we? The politics of multicultural language and dialect crossing in Zadie Smith's *White Teeth*” (2013) ja Regine Jacksonin artikkeli “Imagining Boston: Haitian Immigrants and Place in Zadie Smith's *On Beauty*” (2012).

Samat monikulttuuriset teemat toistuvat vahvasti *NW*:tä koskevissa tutkimuksissa, joissa on pohdittu esimerkiksi kulttuurillista identiteettiä ja kosmopoliittisuutta. Toisaalta verrattuna Smithin teosten aiempaan tutkimukseen, on *NW*:n tarkastelussa pureuduttu yksityiskohtaisemmin paikan ja romaanin koordinaattien merkitykseen, (post)postkoloniaaliseen identiteettiin, empatiaan ja luokkayhteiskunnallisiin ongelmakohtiin. Lontoon painoarvo tutkimuksissa on suurempi kuin esimerkiksi *White Teeth* -teoksen kohdalla tehdyssä tutkimuksessa. Feministisiä näkökulmia ja seksuaalisuuden rajapintoja on *NW*:tä tutkittaessa myös sivuttu. Nämä tutkimuksien teemat ovat läsnä *NW*-romaanissa ja kokonaisvaltaisesti tyypillisiä Smithin tuotannolle, joten tutkimusnäkökulmien kirjo samojen aihepiirien sisällä on laaja. Tällaisia tutkimuksia ovat esimerkiksi Jesse van Amelsvoortin artikkeli ”Between Forster and Gilroy: Race and (Re)connection in Zadie Smith's *NW*” (2018) ja James Arnettin artikkeli “Neoliberalism and False Consciousness Before and After Brexit In Zadie Smith's *NW*” (2018). Osa tehdystä tutkimuksesta sivuaa aihepiiriltään nimenomaan identiteettiä ja siten oman tutkielmani keskeisintä kysymystä, vaikka täysin yhdenmukaista näkökulmaa samasta aiheesta ei ole aiemmissa tutkimuksissa ilmennyt.

1.2 Tutkimuskysymys

NW:n henkilöahmoja yhdistää pitkälti problemaattinen identiteetti, ja kukin heistä vaikuttaa omilla tahoillaan etsivän yhä todellista minuuttaan. Käsittelen pro gradu -tutkielmassani

keskushahmojen identiteettien muotoutumista ja erityisesti sitä, millainen merkitys sosiaalisella miljööllä on heidän identiteettiensä rakentumisessa. Aihe on temaattisesti romaanissa keskeinen, sillä jokaisen hahmon rikkonainen minäkuva on kytköksissä heidän sosiaaliseen ympäristöönsä; siihen missä he asuvat, missä he ovat kasvaneet, mihin yhteisöön he kuuluvat ja mihin yhteiskuntaluokkaan he määrittyvät.

Sosiaalinen miljöö vaikuttaa vahvasti ihmisen identiteettiin, ja kiinnostuin romaania lukiessani sen monitahoisuudesta ja toisaalta ristiriitaisuudesta. Miten esimerkiksi hahmojen etnisyys tuntuu postkoloniaalisuudelle ominaisten teemojen, kuten syrjinnän ja eri kulttuurien yhteentörmäyksen valossa lähes yhdentekevältä, mutta kuitenkin kulttuuritaustalla on valtava vaikutus siihen, miten he itsensä ja muiden silmissä määrittyvät, vaikka tämä ei tapahdu niin vahvasti ennakkoluulojen ja muukalaisvihan kautta, mikä on enemmän temaattisesti esillä *White Teeth* -teoksessa. Toisaalta tästä syystä on mielenkiintoista, miten Smith pureutuu erityisesti monikulttuurisuuden ongelmakohtiin, jotka syntyvät (post)postkoloniaalisuuden aikakaudella, kun yksilöt jäävät kahden tai useamman kulttuurin väliin kuulumatta oikeastaan kumpaankaan. Kulttuurillinen hybridiys on avainasemassa tarkasteltaessa *NW*:n keskushahmoja; Nataliella on jamaikalaiset sukujuuret, Felixillä puolestaan afrokaribialaiset ja Leah on päähenkilökaartin ainoa valkoihoinen hahmo, joka ei kuitenkaan ole puhtaasti brittiläinen, vaan hänellä on puoliksi irlantilaiset sukujuuret, mikä tulee korostuneesti useaan otteeseen ilmi. Vastaava tilanne koskee lähes kaikkia sivuhahmoja, jotka kuvataan pitkälti etnisten taustojensa kautta. Kaikki hahmot tuntuvat silti määrittyvän asuinpaikkansa mukaan vahvasti ensisijaisesti lontoolaisiksi ja caldwellilaisiksi, eikä heidän sisäiset ristiriitansa ole sidoksissa pelkästään kulttuurillisiin konflikteihin. Pohjimmiltaan he kuitenkin leimaantuvat ja leimaavat itseään osittain kulttuuritaustansa mukaan, ja väitänkin heidän ristiriitojensa johtuvan osittain hybridi-identiteetistä. Luoteis-Lontoon eriytyneisyys monikulttuurisena vyyhtinä liittyy oleellisesti myös vuokratalokompleksin sanelemaan sosiaaliluokkaan, joka määrittelee hahmojen identiteettejä yhdessä yhteiskuntanormien, kuten sukupuolen ja heteronormatiivisuuden myötä.

Keskityn tiiviisti *NW*:n fyysiseen miljööseen ja sen muodostamaan sosiaaliseen ympäristöön, jota määrittää kaikkien hahmojen kohdalla vivahteikas monikulttuurisuuden läsnäolo. Valitsin sosiaalisen miljöön ja identiteetin teemat pääasiassa siksi, että ne ovat romaanissa korostuneessa asemassa ja Smithin tuotannossa ylipäätään keskeisessä osassa. Erityisesti

paikalla ja sijainnilla on *NW*:ssä erityislaatuinen merkitys. Tapahtumien sijoittuessa Smithille tyypillisesti tiettyyn fyysiseen paikkaan ja miljööseen (James 2013, 205) nousee Lontoo tapahtumien näyttämönä hahmojen kannalta kiistattomaan asemaan. Kaupunki ei pelkästään ole konkreettinen tapahtumapaikka hahmojen elämässä, vaan romaani on myös nimetty tapahtumamiljöön mukaan, eli Luoteis-Lontoon postialueen lyhenteellä NW (Northwest London). Toisin kuin muualla Britanniassa, postialueiden koodit eivät Lontoossa muodostu suoraan kaupungin nimestä, vaan kaupunginosan mukaan. (Slavin 2015.) Paikan merkitys romaanin hahmoille on varsin huomiota herättävä kipukohta, jonka koen määrittävän heitä kaikkia ratkaisevasti; poikkeuksellisen vahva kytkös hahmoilla on Caldwelliin, joka määrittää heidät sinnikkäämmiin osaksi tiettyä ryhmää. Tätä väitettä tulen perustelevaan ja pohtimaan analysoidessani Lontoon merkitystä identiteetin rakentajana.

1.3 Keskeiset käsitteet ja teoreettinen tausta

Yleisesti identiteetti voidaan määritellä ihmisen käsitykseksi itsestään, ja Michael Bambergin mukaan identiteetillä tarkoitetaan yritystä erottaa ja yhdistää henkilön käsityksiä itsestään erilaisten sosiaalisten ja henkilökohtaisten ulottuvuuksien, kuten esimerkiksi rodun, sukupuolen, sosiaalisen statuksen, etnisyyden, luokan ja kansallisuuden kautta (Bamberg 2012). Perehtyessäni tarkemmin analyysiluvuissa hahmojen identiteettien rakentumiseen käytän ensisijaisesti tukenani Stuart Hallin *Identiteetti*-teosta, jossa Hall esittelee identiteetin käsitettä esimerkiksi suhteessa kulttuuriin, rotuun ja globalisaatioon sekä kansallisuuteen ja fyysiseen paikkaan. Hän esittää esimerkiksi subjektin olevan nykyisellään pirstoutunut eikä sillä ole enää yhtä yhtenäistä ja tasapainoista identiteettiä. Yksilöllä voikin olla useampi, jopa keskenään epälooginen ja ristiriitainen identiteetti. Ristiriidat voivat olla sekä ulkopuolisia, esimerkiksi yhteiskunnan sisällä, tai hahmon omassa mielessä. (Hall 2005, 22–28.) Identiteetin ristiriitaisuus on yksi kiinnostavampia aspekteja *NW*-romaanin henkilöahmoissa, ja tulenkin tarkastelemaan näiden ristiriitojen syntymistä ja erityisesti niiden aiheuttajia, joiden väitän olevan suurelta osin kytköksissä hahmojen sosiaaliseen ympäristöön.

Tarkastelen tutkielmassani identiteettiä myös sukupuolen ja seksuaalisuuden näkökulmasta; miten henkilöahmojen identiteetit muotoutuvat osaltaan yhteiskunnan normien ja oletuksien

paineessa. Heteronormatiivisuudella tarkoitetaan yleistä oletusta, jonka mukaan kaikkien ihmisten oletetaan olevan aina automaattisesti heteroseksuaaleja. Tällöin heteroseksuaalisuus tarkoittaa normaaliutta ja etuoikeutettua normiasemaa, joka tulee ilmi esimerkiksi yhteiskunnallisesti instituutioissa ja ihmisten asenteissa. (Karkulehto 2011, 51.) Osaltaan heteronormatiivisuuden käsite on kytköksissä queer-tutkimukseen ja -teoriaan, jota sivuan tarkastellessani *NW*:n henkilöhahmojen sukupuoli- ja seksuaali-identiteettiä. *Queer* on englanninkielinen, alun perin halventavassa mielessä käytetty nimitys heteroseksuaalisuudesta poikkeaviin seksuaalisuuksiin, identiteetteihin ja haluihin. Nykyisin käsitettä käytetään myös voimaannuttavassa mielessä, ja 1990-luvulla se otettiin poliittiseksi yhteisetuliitteeksi esimerkiksi seksuaalisuusteorioille ja -tutkimukselle. Queer-identiteetikäsitys rinnastuu myös postmoderniin käsitykseen identiteetistä, joka ei ole tiivis, pysyvä tai olemuksellinen. (Karkulehto 2011, 73.) Tämä määrite toimii lähtökohtanani sille oletukselle, miten *NW*-romaanissa erityisesti Leahin identiteetti muovautuu osaltaan sosiaalisen paineen alla.

Smith voidaan luokitella nuoremmista postkoloniaalisista nykykirjailijoista siihen varovasti rajattuun kategoriaan, jossa maahanmuuton ja postkoloniaalisten kipukohtien käsittely on hiljalleen ja osittain siirtynyt kuvaamaan kulttuurista hybridisyyttä (*cultural hybridity*). Tämä ei tietenkään ole kokonaan uusi ilmiö, mutta Peter Burke viittaa nykyisen ajallisen tyyliuunnan suosivan erilaisia risteymiä, kuten hybridisyyttä. Hän mainitsee (Burke 2009, 1) kirjailija Salman Rushdien teoksen *Satanic Verses* (1988) esimerkkinä hybridisyyden ilmiön hyödyntämisestä, mutta nähdäkseni vastaava tendenssi on nähtävissä kaikissa Smithin romaaneissa, myös *NW*:ssä. Tarkastellessani tässä tutkielmassa kulttuurillista hybridisyyttä, keskityn pääasiassa hahmojen hybridi-identiteettiin. Hybridillä tarkoitetaan tässä tapauksessa henkilöitä, jotka ovat joutuneet erinäisistä syistä lähtemään omasta synnyinmaastaan ja kulttuuristaan siirtyäkseen vieraaseen paikkaan ja kulttuuriin. Määrite pitää sisällään myös ne henkilöt, jotka ovat syntyneet perheeseen, joka on siirtynyt kulttuurista toiseen. Burke (2009, 30–31) kuvaa ilmiötä ja tilaa kahden kulttuurin väliin jäämiseksi (*in between*). Palaan hybridikäsitteeseen syvemmin luvussa 3.1, jossa perehdyn hahmojen eri kulttuurien väliseen ristituleen ja sen rooliin identiteetin rakentajana sekä rikkojana. Tarkastelen käsitettä ja ilmiötä sekä sen ilmenemistä *NW*:ssä useammasta eri näkökulmasta käsin hyödyntäen muun muassa Stuart Hallin, Peter Burken ja Beatriz Pérez Zapata näkemyksiä hybridisyydestä.

Käsitellessäni sosiaalista miljöötä, määritän sen käsittävän ensisijaisesti paikan eli kaupunkimiljöön, rodun ja etnisyyden, yhteiskunnan luokkajärjestelmän sekä normijärjestelmän, johon sisällytän ensisijaisesti normatiiviset käsitykset liittyen sukupuoleen ja seksuaalisuuteen. Tarkastelen tutkielmassani näiden aspektien merkitystä henkilöahmojen identiteettien rakentumisessa. Kirjallisuudentutkimuksessa henkilöahmojen määrittely ei aina ole mustavalkoista, mutta nojaan tutkielmassani siihen yleiseen ja yksiselitteiseen käsitykseen, että henkilöt ovat ihmisiä, joita kirjallisuudessa kuvataan. Hahmot ovat ihmistä esittäviä kuvia eli representaatioita, joilla tulee olla tietynlaisia sopimuksenvaraisia ominaisuuksia, jotta esittäminen onnistuisi. Heistä voi puhua samalla tavalla kuin meitä ympäröivistä ihmisistä, vaikka lopulta he muodostuvat ainoastaan sanoista ja tekstistä. (Käkelä-Puumala 2008, 240) Lukija saattaa suhtautua hahmoihin kuin ystäviinsä ja pitää heitä jäljitelminä todellisista ihmisistä. Tämä on niin sanotusti realistinen näkemys henkilöahmoista (Rimmon-Kenan 1983, 43), jonka koen sopivaksi määritteeksi peilaamaan *NW*:n henkilöahmoja.

Pohtiessani miljöön merkitystä identiteetin muotoutumisessa, käytän analyysini tukena Hallin teoksen ohella hänen artikkeleitaan ”New cultures for the old” ja ”The multicultural question”, jotka löytyvät suomennettuna Mikko Lehtosen ja Olli Löytyn toimittamasta teoksesta *Erilaisuus* (2003). Teoreettisena pohjanani käytän pääasiassa postkoloniaalista kirjallisuusteoriaa ja kulttuuritutkimusta, ja näiden valossa tarkastelen tutkimuskysymykseni identiteettiproblematiikkaa ja *NW*:n sosiaalista miljöötä. Sivuan jonkin verran myös feminististä kirjallisuusteoriaa tarkastellessani hahmojen sukupuolta ja seksuaalisuutta sekä tutkiessani Leahin ja Natalien identiteettien rakentumista naiseuden, yhteiskunnan normien ja kulttuurin kautta. Keskeisempiä lähteitäni näiden teoriasuuntien suhteen tulevat olemaan Hallin tuotanto, sekä esimerkiksi Peter Burken *Cultural Hybridity* (2009) ja Sanna Karkulehdon *Seksin mediamarkkinat* (2011). Käytän jonkin verran viitteellisesti apunani aiempaa tutkimusta Smithin muista romaaneista – erityisesti *White Teeth* -teoksesta – vaikka *NW*:stä on tehty jo nyt paljon omaa tutkimusta. Tulen viittaamaan muun muassa Annalisa Pesin artikkeliin ”Post-Postcolonial Issues and Identities in Zadie Smith’s N-W” (2014), joka sivuaa omaa aiheitani sekä Kristian Shawin artikkeliin ”‘A Passport to Cross the Room’: Cosmopolitan Empathy and Transnational Engagement in Zadie Smith’s *NW* (2012)” (2017). Perehdyn tarkemmin Molly Slavin artikkeliin ”Nowhere and Northwest, Brent and Britain: Geographies of Elsewhere in Zadie Smith’s ‘NW’” (2015), jonka pohdintojen pohjalta tutkin Lontoon roolia romaanissa, sen metaforista käyttöä ja ääriviivoja, jotka määrittävät myös hahmojen identiteettejä. Lisäksi

nojaan vahvasti Zadie Smithiä tutkineen Beatriz Pérez Zapatan artikkeliin ”‘In Drag’: Performativity and Authenticity in Zadie Smith’s *NW*” (2014) erityisesti analysoidessani sukupuolen ja heteronormatiivisuuden ristiriitoja.

1.4 Tutkielman rakenne

Tapahtumapaikan keskeisyys sekä rooli hahmojen identiteettien määrittäjänä toimii analyysini lähtökohtana. Tulen luvussa 2 pohtimaan fyysisen miljööän merkitystä identiteetin rakentajana. Keskityn alaluvuissa käsittelemään romaanin antamaa kuvaa 2000-luvun Lontoosta elinympäristönä sekä globaalina kosmopoliittisena kenttänä. Jaan Lontoon vielä pienempiin yksikköihin, joista käsitelen ensin Caldwellia, joka on kuvitteellinen vuokralähiö Luoteis-Lontoossa. Caldwell toimii kaikille henkilöahmoille eräänlaisena lapsuusajan näyttämönä ja ankkurina, joka yhdistää ja erottaa heitä vielä aikuisiälläkin. Tarkoitukseni on pohtia kokonaisvaltaisesti niin Lontoon kuin sen luoteisosan sekä Caldwellin merkitystä hahmoille sekä analysoida niiden luomaa sosiaalista ympäristöä: millaisia määritteitä, rajoja ja ehtoja se asettaa hahmoille? Ja määrittyvätkö hahmot itse ensisijaisesti lontoalaisiksi, caldwellilaisiksi vai joksikin muuksi? Alaluvussa 2.3 käyn läpi *NW*:n symbolisia merkityksiä; onko nimityksellä ja koko luoteisosalla metaforinen rooli, joka kuvastaa henkilöiden toiseutta verrattuna muuhun kaupunkiin ja muihin ihmisiin? Pohdin kaupungin ja sen koordinaattien merkitystä hahmojen identiteettien rakentumiseen myös liikkumisen kautta.

Kolmannessa luvussa käsitelen sosiaalisen miljööän vaikutuksia identiteetin muotoutumiseen suhteessa monikulttuurisuuden läsnäoloon, joka ilmenee pääasiassa henkilöahmojen erilaisissa etnisissä taustoissa. Vaikka käsitelen miljööä ja Lontoota erillisinä lukuina, en kuitenkaan poissulje paikan vaikutusta suhteessa monikulttuurisuuteen ja hybridisyyteen, liittyväthän ne vahvasti toisiinsa. Alaluvuissa tarkastelen sitä, miten etnisyys, rotu, sosiaaliset verkostot ja suhteet vaikuttavat hahmojen identiteettien muodostumiseen. Onko toiseuden tuntu enää *NW*:ssä sidoksissa niinkään hahmojen etnisiin taustoihin, vaan pikemminkin heidän fyysiseen paikkaansa? Pureudun ensin hybridi-identiteettiin, minkä jälkeen käsitelen erityisesti etnisyyden ristiriitoja, ja lopuksi analysoin henkilöahmojen kokemaa ulkopuolisuuden tunnetta postpostkoloniaalisuuden näkökulmasta.

Neljännessä luvussa pohdin Luoteis-Lontoon ja erityisesti Caldwellin yhteyttä keskushahmojen luokkaeroihin; miten sosioekonomiset erot ilmenevät ja millainen vaikutus sosiaaliluokalla sekä varallisuudella on hahmojen identiteettien muotoutumiseen. Erityisesti pyrin osoittamaan, miten sosiaaliluokan sisällä tapahtuva kunnianhimoinen nousu rakentaa Natalielle uudenlaisen identiteetin, joka hypoteesini mukaan ajaa hänet osaltaan identiteettikriisiin. Pohdin myös, onko yhteiskunnalla vastaavaa vaikutusta siihen, miten Felixin ja Leahin sekä toisaalta myös Nathanin identiteetit rakentuvat. Neljännessä luvussa pohdin vielä yhteiskunnan asettamien normien merkitystä hahmojen identiteetteihin. Normatiivisista oletuksista käsittelem sukupuolta ja seksuaalisuutta, jotka ilmenevät *NW*-romaanissa alleviivatuimmin erityisesti Leahin kamppailussa muiden asettamia normeja – kuten äitiyttä ja heteronormatiivisuutta vastaan.

2. Kaupunkimiljöön identiteetin määrittäjänä

NW:n pääasiallinen tapahtumaympäristö on Lontoo, joka jakautuu Smithin henkilöhahmojen kautta omiin tarkkarajaisempiin lohkoihinsa. Keskeisin alue suurkaupungin sisällä on romaanin nimeä mukaillen Luoteis-Lontoo (NW), jossa sijaitsevat todellisesti olemassa olevat Kilburnin ja Willesdenin alueet. Alueella asuvat yhä Leah ja Felix lähellä työväenluokan suosimaa vuokratalokompleksia nimeltä Caldwell, josta myös Natalie ja Nathan ovat lähtöisin. Tapahtumat sijoittuvat Smithille tyypillisesti tiettyyn olemassa olevaan ympäristöön (James 2013, 205), ja erityisesti *NW*-romaanissa kaupunkimiljöö nousee korostuneeseen asemaan henkilöhahmojen näyttämönä. Neljän keskeisimmän hahmon elämät kohtaavat nimenomaan Lontoon kaduilla ja kietoutuvat pohjimmiltaan toisiinsa yhteisenä menneisyytenä osana saman vuokralähiön aikaansaamaa ristiriitaista yhteenkuuluvuutta. Hahmot eivät elä ainoastaan samassa paikassa, vaan heillä on romaanin tiettyihin fyysisiin kiintopisteisiin vahva tunneside. Kirjallisuuden kuvaama paikka (*place*) on näennäinen maailmansa, joka on vuorovaikutuksessa viitteellisen maailman trendien kanssa, jolloin vaihtelevuus kuvauksissa on suurta. Useimmat kaupunkiromaanit sijoittuvat todelliseen paikkaan, jossa on muutamia tunnistettavissa olevia rakennettuja ja luonnollisia elementtejä, joista voi luoda yhtenäisen urbaanin tapahtumapaikan. Näihin tapahtumapaikkoihin ei tulisi lisätä liikaa uutta materiaalia, jotta lukija voi täydentää loput maisemasta oman kykynsä mukaan. (Ameel 2016, 234–235). Kaupunkikuvauksille tyypillisestä vaihtelevuudesta huolimatta tämä luonnehdinta sopii Smithin kuvailemaan Lontooseen, jossa nimetään ja koetaan todellisuudessa olemassa olevia katuja, asuinalueita, rakennuksia ja julkisia alueita, joihin lukeutuu esimerkiksi useasti *NW*-romaanissa mainittu Hampstead Heath: ”Never. You never were on Hampstead Heath. When we were kids. You never came up here. / Why would I come up here? / I don’t know – because it’s free, because it’s beautiful. Trees, fresh air, ponds, grass.” (NW, 315.) Yksityiskohdat aitoina todellisina paikkoina rakentavat kaupungista henkilöhahmoille tapahtumapaikan, joka ei kuitenkaan ole tarkasti kielellisesti kuvattu, vaan pikemminkin nimetty, jolloin lukijalle ei anneta liian tiukkarajaista kuvaa tapahtumien miljööstä, vaikka mainitut paikat ovat tunnistettavia.

Doreen Massey kuvaa paikkaa käsitteenä kulttuurillisesti ja sijainnillisesti erityiseksi vakiintuneeksi yhteisöksi, jolla on selkeät tunnuspiirteensä, joiden avulla eri paikat on mahdollista erottaa toisistaan. Kaikilla paikoilla on muun muassa oma kulttuurinsa, omat perinteensä, juhlapyhänsä sekä kielenkäyttöön liittyvät tavat ja erityispiirteet. (Massey 2003,

51.) Paikka on myös oleellinen osa identiteettiä. Stuart Hall määrittää kulttuurin esimerkiksi yhteisön käyttämäksi merkkijärjestelmäksi, joka antaa ihmisille yhteenkuuluvuuden tunteen tiettyyn kulttuuriin ja sen yhteisöön. Identiteetin muotoutumiseen liittyy vahvasti oman paikan tunnistaminen ja tiettyyn ryhmään kuuluminen; kulttuuri onkin yksi oleellisimmista tekijöistä identiteetin muodostumisessa. Kulttuurit ovat yleensä vakaita ja pysyviä, ja siksi niillä on paikallinen ja ajallinen jatkuvuus osana yhteisöä. (Hall 2003a, 85.) Nämä paikan, ajallisuuden ja kulttuurin määritteet antavat pohjaa sille, miten tulen tarkastelemaan *NW*:n henkilöhahmojen identiteettien rakentumista ensisijaisesti tietyistä kulttuurillisesta ja sijainnisesta paikasta – Lontoosta – käsin.

Pohtiessani sosiaalisen miljööän merkitystä henkilöhahmojen identiteetteihin keskityn seuraavissa alaluvuissa heidän fyysiseen olinpaikkaansa. Millainen merkitys kaupunkimiljööllä on siihen, miten hahmot määrittelevät itseään ja kuinka heidän identiteettinsä muotoutuvat suhteessa paikkaan, kaupunkiin, Lontooseen? Miten miljöö ilmentää heidän olemassaoloaan? Keskityn ensin tarkastelemaan tietyn tarkkarajaisen paikan merkityksiä henkilöhahmojen identiteettien rakentumisessa. Caldwellin vuokralähiö toimii läpi romaanin kiistattomana kiintopisteenä hahmojen elämässä. Tarkastelen hahmojen suhdetta Caldwelliin erityisesti siitä lähtökohdasta, millaisen leiman alue on heihin jättänyt, ja millaisia ristiriitoja se on synnyttänyt. Vaikka vuokratalokompleksi käsittää vain pienen alueen Luoteis-Lontoosta, tulkitsen romaanin viittaukset Caldwelliin koskettavan myös asuinalueen lähiseutua; lisäksi alueella vaikuttaa olevan metaforinen rooli, johon pureudun tarkemmin käsitellessäni lähiön merkitystä henkilöiden identiteetteihin.

Toisessa alaluvussa laajennan näkökulmaa kokonaisvaltaisesti Lontooseen kaupunkimiljööän ja siihen, miten Smith rakentaa 2000-luvun suurkaupungista romaaninsa henkilöhahmoille intensiivisen näyttämön; millainen merkitys kaupungilla on asukkaidensa identiteetteihin? Erityisesti pohdin Luoteis-Lontoon roolia henkilöhahmojen elämässä. Kolmannessa alaluvussa keskityn tarkemmin analysoimaan hahmojen liikkumista kaupungin sisällä ja sen asettamissa rajoissa sekä tutkin, onko *NW*:n koordinaateilla symbolisia merkityksiä suhteessa romaanin hahmoihin. Keskityn seuraavissa alaluvuissa yleisesti kaikkiin neljään henkilöhahmoon, ja sivuan romaanin sivuhahmoja osana analyysiani.

2.1 Caldwellin leima

Kilburnin ja Willesden alueella sijaitsee kuvitteellinen vuokra-asuntojen kompleksin nimeltä Caldwell. Viisi tornitaloa – Smith, Hobbes, Bentham, Locke ja Russell – ovat nimetty ironisen mahtipontisesti englantilaisten filosofien mukaan, ja talot muodostavat kokonaan oman maailmansa, joka tuntuu määrittävän koko aluetta: jopa Leahin asuinkorttelia, vaikka hän asuu nykyisin Caldwellin lähistöllä, eikä enää sen sisässä. Luoteis-Lontoon monikulttuurinen katukuva ulottuu ja leimaa myös vuokralähiön asukkaita, jotka muodostavat oman kiistattoman yhteisönsä. Caldwell on konkreettinen fyysinen paikka, jonka reunamilla tapahtumat saavat alkunsa, ja jonne romaani myös päättyy. Se on ollut jokaisen keskuspäähenkilön asuinpaikka jossain heidän elämänsä vaiheessa, ja alue toimii väistämättä taustalla kaikkien hahmojen yhtymäkohtana sekä kiistattomana osana hahmojen identiteettejä. Siinä missä kaikki keskushahmot määrittyvät lontoolaisiksi, on Caldwellilaisuudessa jotain paljon henkilökohtaisempaa. Caldwellin merkityksen hahmojen identiteettiin voi nähdä liittyvän globalisaation vaikutukseen, sillä valtaosa alueen asukkaista kuuluu erilaisiin etnisiin vähemmistöihin, jotka luovat monikulttuurisen kirjon. 1950-luvulla maahanmuutto oli osa Britannian taloudellisen kehityksen turvaamista, kun erityisesti englannintaitoista työvoimaa rekrytoitiin muualta. Tämä poikkeaa nykyajan globalisaatiolle tyypillisestä pakotetusta siirtolaisuudesta (*forced migration*), jossa esimerkiksi sotien, etnisten konfliktien ja taloudellisten vaikeuksien kautta ihmiset ovat pakotettu siirtymään uuteen paikkaan. (Nyman 2010, 196.) Hallin mukaan globalisaatio ei välttämättä uhkaa paikallisia kulttuureja, vaan saattaa aiheuttaa vastatendenssejä, jotka puolestaan vahvistavat ihmisten kokemusta paikallisuuden eli lokaalisuuden erityislaatuudesta. Paikallisuudesta ja yhteisöidentiteeteistä tulee entistä tärkeämpiä yhteisölleen, jolloin myös erot korostuvat (Hall 2005, 58–64). Luoteis-Lontoo on toki osaltaan nimenomaan maahanmuuton aikaansaama erilaisten kulttuurien vyyhti, joka kuitenkin edustaa asukkailleen tietynlaista pysyvää paikallisuutta. Nähdäkseni Caldwell toimii vastaavanlaisena paikallisena yhteisönä, joka *NW*:n hahmojen kohdalla asettaa heidät osaksi selvärajaisempaa kokonaisuutta, jota ei määrittele pelkkä kansallisuus.

Caldwell toimii ensisijaisesti *NW*:n hahmoille joko yhdistävänä tai erottavana tekijänä verrattuna muihin ihmisiin, ja jaottelu tuntuu suorastaan hyvin mustavalkoiselta. Esimerkiksi Felix kokee hienoista ulkopuolisuuden tunnetta tavatessaan sattumalta ovensa edustalla nuoren miehen, joka kohtelee häntä tuttavallisesti muistellen vanhoja hyviä aikoja. Felix ei tunnista

miestä kunnolla, eikä hän jaa samoja muistoja heitä yhdistävistä kokemuksista: ”Caldwell boys back in the day, two floors below the Coopers. He didn’t remember them being especially friendly. Felix had arrived too late in Caldwell to make good friends. To do that you had to be born and bred.” (NW, 102.) Kohtaaminen ja keskustelu osoittavat, kuinka Caldwellin sisällä ihmiset ovat oma yhteisönsä, joka antaa yksilöille oman leimansa, joka tässä tapauksessa on ristiriidassa Felixin oman käsityksen kanssa; hän ei koe kuuluvansa joukkoon. ”Caldwellin pojat” antaa ikään kuin oman määritteensä sille, millaisia henkilöitä Felixin silmin samassa kerrostalossa asuneet Khanin pojat olivat. Määrite perustuu pitkälti siihen, ketkä kuuluvat samaan joukkoon ja ketkä jäävät piirin ulkopuolelle, vaikka Felixin käsitys poikkeaa lapsuudenaikaisen naapurin muistoista: ”Felix, man, you properly *local*. I remember when you was working in there. [...]” (NW, 102.) Khan asettaa Felixin paikalliseksi, mikä ei vastaa miehen omia tuntemuksia Caldwelliin kuulumisesta. Kuten Hall (2005, 51–52) mainitsee teoksessaan, pelkkä yhteinen ja sama kansallisuus – tässä tapauksessa lähinnä pienemmässä mittakaavassa ”lontoolaisuus” tai luoteislontoolaisen lähiön asukkaat – ei riitä välttämättä luomaan yhteistä kansallista identiteettiä ja siten yhteenkuuluvuuden tunnetta.

Luoteis-Lontoon poikkeavuus ja Caldwellin korostuneisuus muovautuvat Smithin kerronnalle ominaisesti pienistä yksityiskohdista, joiden avulla romaanissa hahmot tekevät eron ”meidän” ja ”muiden” välille. Kaikki hahmot eivät tee yhtä jyrkkärajaista eroa, mutta kerronnassa caldwellilaisuus korostuu. Esimerkiksi Natalien muistossa kahden eri kerrostalokompleksin nuorten välillä vallitsi auttamaton kuilu, jota oli vaikea ylittää yrityksistä huolimatta: ”There had been an attempt over the summer to mix that Camden Lock with this Caldwell lot [...]” (NW, 185). Toisaalta kokemus caldwellilaisuudesta ja sen muodostamasta erosta eri yksilöiden välillä on jokaisen hahmon kohdalla erilainen. Paikallisuuteen tuntuu silti liittyvän erityislaatuista emotionaalista painolastia, joka tulee ilmi hahmojen ajatuksissa. Samoin kuin Khan kokee Felixin paikalliseksi, ajattelee Natalie samoin romaanin loppupuolella katsellessaan sanomalehdestä puukotuksessa kuolleen Felixin kuvaa: ”The dimples and the cheery, laddish expression. The crisp black and yellow hooded top. It was easy to do. He was local, and she recognized him, without being able to say anything else definitive about him.” (NW, 327.) On epätodennäköistä, että Natalie todella tunnistaisi Felixin, mutta hänessä on ominaisuuksia, jotka luovat tuttuuden tunnun ja sopivat siihen mielikuvaan, joka Nataliella on Caldwellin yhteisön asukkaista, jotka monin tavoin tuntuvat muistuttavan toisiaan. Ilmiö vastaavasta tuttuuden kokemisesta ilmenee myös Leahin näkökulmassa: ”The face is familiar.

Leah has seen this face many times in these streets. A peculiarity of London villages: faces without names.” (NW, 6.) Tämä osoittaa hahmojen suhtautuvan omaan paikallisuuteensa (*local*) voimakkaasti.

Yhteisöllisyyden tuntu muodostuu romaanissa parhaiten nimenomaan tietyn paikan – Caldwellin – pohjalta, ovathan kaikki keskushahmot kukin tahoiltaan kasvaneet samoilla kaduilla: jopa Felix, joka jää monin tavoin muuten ulkopuoliseksi. Caldwellilaisuus kulkee vahvasti mukana läpi romaanin määritellen erityisesti Leahia ja Natalieta osaksi tiettyä ryhmää ja samalla tosiaan. Koko heidän ystävyytensä perustuu onnekkaaseen sattumaan, jossa Natalie pelasti lapsena Leahin hukkumasta: ”There had been an event.” (NW, 173.) Ilmaisuu aloittaa romaanissa Natalien osuuden, mikä itsessään jo kuvastaa Natalien identiteetin kietoutuvan hyvin vahvasti parhaan ystävänsä ympärille. Lukijalle tulee nopeasti selväksi Natalien kamppailut oman persoonallisuutensa – tai sen puutteen – ympärillä, mutta vaikka hänen on vaikea vielä aikuisiälläkään määrittää omaa minuuttaan, määrittänyt hänen elämänvaiheensa pitkälti Leahin ja Caldwellin kautta. Siinä missä hän on jo lapsena tähdännyt korkealle ja pyrkinyt pääsemään pois köyhyydestä, jota lähiö hänelle edustaa, tuntuvat lapsuuden koordinaatit kuitenkin olevan harvoja aidosti ja selkeästi häntä määrittäviä asioita. Tämä toistuu romaanissa useassa arkipäiväisessäkin kohtaamisessa, mutta pysähdyttävimminkin se välittyy hetkenä, jolloin Natalie on lähtenyt kotoaan miehensä luota ja päätyy tutuille kulmilleen lapsuutensa maisemiin romaanin neljännessä osassa: ”She turned left. Walked to the end of her road and the end the next. Walked quickly away from Queen’s park. She passed into where Willesden meets Kilburn. Went by Leah’s place, then Caldwell.” (NW, 299.) Minne ikinä Natalie aikoikin lannistuneena mennä, kaikista paikoista hän päätyi sinne, mistä aina halusi nuorempana pois. Erityisen kiinnostavan aspektin tähän tuo Molly Slavinin artikkelissaan ”Nowhere and Northwest, Brent and Britain: Geographies of Elsewhere in Zadie Smith’s *NW*” esittämä huomio siitä, miten *NW* saattaisi olla myös lyhenne sanasta ”nowhere” (Slavin 2015), jolloin tietty paikka menettäisikin muotonsa ja saisi kokonaan uuden merkityksen. Tulkintaa tukee Natalien oma huudahdus miehelleen Frankin tiedustellessa, minne Natalie oli riidan päätteeksi lähdössä: ”Where the fuck she thought she was going. ‘Nowhere,’ said Natalie Blake.” (NW, 295.) Lausahdus päättää Natalien 185 palasesta koostuvan osuuden ’host’, joka kiteyttää hänen elämänsä pieniin huomioihin ja kertomuksiin. Tässä yhteydessä ’Nowhere’:n voi tulkita mielestäni kahdella tavalla; joko Natalien omaksi käsitykseksi siitä, miten Caldwell

on paikkana mitätön, tai päinvastoin muiden – tässä tapauksessa erityisesti Frankin – näkemykseksi paikan irrallisuudesta ja olemattomuudesta. Frank on aiemminkin vihjannut Natalielle, ettei Lontoo koostu ainoastaan sen luoteisosasta: “Marylebone. London doesn’t begin and end on the Kilburn High Road.” (NW, 219.) Siinä missä esimerkiksi Slavin viittaa lyhenteen liittyvän koko Luoteis-Lontooseen (northwest, nowhere), suuntaa Natalie henkilökohtaisen kulkunsa erityisesti Caldwelliin, lähemmäs omaa vanhaa minuuttaan, jonka hän on pyrkinyt tiedostetusti ja toisaalta epäonnistuneesti unohtamaan.

Toisin kuin Natalie, Leahin tilanne on päinvastainen. *NW*:ssä fyysiseen miljööseen kiteytyy kokonaisvaltaisesti ristiriita oman paikan, kodin, ja pois pääsemisen välillä. Poikkeuksellinen konflikti näkyy parhaiten Leahin kiintymyksessä omaan asuinsijaansa lähellä lapsuuden vuokratkompleksia, mistä hänen miehensä haluaa puolestaan kiivaasti pois. Caldwell merkitsee Michelille huono-osaisuutta, rappiota ja vaaraa: aluetta, jossa ei voi kasvattaa lapsia ja elää loputtomiin. Halu muuttaa muualle on täysin päinvastainen kuin Leahilla, joka haluaa jäädä aloilleen: “She doesn’t want to ‘go forward’” (NW, 91). Leahin kohdalla aloilleen jääminen liittyy myös siihen, miten hän ei halua kasvaa ulos vapaudestaan: ei vanheta eikä muuttua. Caldwellin läheisyys säilyttää elämän pysähtyneisyyden irrottaen hänet aikuisuuden vastuusta. Hän onkin ylipäättään ainoa hahmo, joka ei poistu omassa osiossaan “visitation” Luoteis-Lontoon koordinaattien ulkopuolelle (Slavin 2015). Tämä luo kiinnostavan kontrastin sille, miten Natalien muistoissa nimenomaan Leah on se, joka rikkoo myös maantieteellisiä rajoja kiinnittymättä tiettyyn paikkaan.

Vuokralähiö toimii yhdistävänä tekijänä myös silloin, kun hahmot eivät tunne toisiaan. Sama asuinpaikka tarkoittaa hahmojen kesken osittain yhtenevää menneisyyttä, joka ilmenee romaanissa esimerkiksi Caldwellin lisäksi kouluna, jossa lähiön lapset kävivät. Brayton yhdistää henkilöahmot toisiinsa lähtemättömästi toimien myös eräänlaisena ajallisuuden mittarina niin kuin ilmenee Leahin ajatuksissa, kun hän päästää apua pyytävän Sharin sisälle asuntoonsa:

- Wait – you went *Brayton*? [...] Leah perches her backside on the counter and gives her dates. Shar is impatient with chronology. She wants to know if Leah remembers when the science wing flooded, the time Jake Fowler had his head placed in a vice. In relation to these coordinates, like moon landing and the death of presidents, they position their own times. (NW, 9.)

Kun ilmenee naisten käyneen samaa koulua, he määrittelevät itsensä ikään kuin toisilleen oman aikajanallisuutensa kautta. Yhdistävä tekijä vie heidät hetkeksi pois epämurkavasta tilanteesta ja hälventää heidän eroavaisuutensa, kuten Sharin olemuksesta välittyvän huono-osaisuuden verrattuna Leahiin; he ovat käyneet samaa koulua, he ovat kumpikin paikallisia ja osa samaa yhteisöä kaikesta huolimatta.

Brayton kulkee miltei selittämättömänä määritteenä läpi romaanin piiloutuen yksittäisiin huomioihin ja lauseisiin. Se ei ole osa hahmojen elämää enää heidän aikuisuudessaan niin kuin Caldwell, mutta se tuntuu merkitykselliseltä asialta, joka aikanaan yhdisti ihmisiä toisiinsa. Yliopistoaikana Natalie vertasi itseään entiseen koulukaveriinsa eikä muihin muista kouluista tulleisiin oppilaisiin: ”Besides Rodney, Michelle was the only other person from Brayton in the university.” (NW, 212.) Vertailuun liittyy Natalien kohdalla toki myös tarve olla menestynyt. Pääsy pois Caldwellista tavoittelemaan parempaa elämää on ollut hänen päämääränsä kaiken aikaa, jolloin on luonnollista ajatella, miten hän vertaa itseään erityisesti niihin, jotka ovat lähtöisin suhteellisen samoista lähtökohdista. Toisaalta kilpailuasetelmaan saattaa liittyä myös ajatus, miten Michellen ja Natalien asuinalueet muodostivat keskenään jännitteen, joka puolestaan muistuttaa myös Natalieta Caldwellin hyvistä ominaisuuksista verrattuna muihin lähiöihin: ”Raised in the brutal high-rise towers of south Kilburn, which had nothing to recommend them, no genteel church culture, none of the pretty green areas of Caldwell or (Natalie presumed) the intimate neighbours.” (NW, 212.) Natalien ristiriitainen suhtautuminen synnyinseutuunsa ja erityisesti vuokratalokompleksiin kulkee läpi romaanin ominaisuutena, joka määrittelee hänet nähdäkseni vahvasti nimenomaan pohjimmiltaan caldwellilaiseksi.

Mitä caldwellilaisuus lopulta tarkoittaa edes määritteenä, jollaiseksi se tuntuu hahmoille muodostuvan? Se muodostaa tietyn paikallisen ryhmän, jolla on osaltaan samat yhteiset muistot, kokemukset ja käsitys siitä, millaista oli elää viiden tornitalon keskuksessa. Kokemukseen vaikuttaa liittyvän jotain sisäänrakennettua: muistoja, joita ulkopuolisilla – kuten Felixillä – ei ole. Tämä tulee ilmi esimerkiksi Nathanin ja Natalien keskustelussa romaanin lopussa. He puhuvat keskenään samaa kieltä muistoina, kokemuksina, jotka he toisissaan tunnistavat, vaikka periaatteessa heillä ei ole enää mitään yhteistä. He eivät enää kuulu samaan sosiaaliseen luokkaan, onhan Nathan huumeille elämänsä ja kotinsa menettänyt ”epäonnistuja”, jonka vastakohta Natalie periaatteessa on menestyneenä asianajajana ja perheenäitinä:

Leah. She was obsessed with you. Obsessed. / I seen her. Other things, though. Good with numbers. / Leah? / I was, man! I was good! You remember. Most people don't know me from then. You remember. Got them gold stars all day long. / You were good with everything. That's how I remember it. You had a trial. / 'Zackly. Queens Park Rangers. Everyone says they had a trial. I had a real trial. (NW, 304.)

Nathan on muistoissa ihminen, jolla on tarkoitus. Myös Natalie tunnistaa ja muistaa ominaisuudet, joita ei ole olemassa heidän nykyisessä elämässään – ei Caldwellin ulkopuolella, sillä ainoastaan lähiön ihmiset saattavat muistaa, millainen Nathan oli ja millainen hänestä toisaalta on tullut. Natalie tuskin puhuisi Nathanille enää nykyisessä elämässään, ellei heidän välillään olisi yhteenkuuluvuuden tunnetta, joka syntyi lapsuusajan muodostamasta yhteisöstä.

Caldwell liittyy toki myös Felixin elämän pieniin yksityiskohtiin ja muistoihin, vaikka hänen suhtautumisensa vuokralähiöön on kylmän välinpitämätön ja perustuu muihin keskushahmoihin nähden erilaisiin kokemuksiin. Hänen vieraillessaan Lloydin luona kertoja antaa ilmi sisaruksien katselevan Felixin puuhia kuvakehyksistä: ”Devon aged about six, in the snow, in Garvey House, and the twins, Ruby and Tia, more recently, sitting on different concrete steps in a stairwell somewhere on Caldwell Estate.” (NW, 105.) Felix ei katsele kuvia, vaan kuvat katselevat häntä; silti kerronnasta välittyy sama välinpitämättömyyden tuntu kuin Felixillä vaikuttaa olevan Caldwellia kohtaan. Vuokrataloista ei puhuta tuttavallisesti pelkkänä Caldwellina niin kuin useimmiten Leahin ja Natalien kohdalla, vaan sävy on virallisempi – ”Caldwell Estate”. Kaksosten takana oleva rappukäytävä paikannetaan, mutta se jää epämääräiseksi kuin paikalla ei olisi merkitystä. Tunteettomuus selittyy omanlaisillaan negatiivisilla muistoilla, jotka vaikuttavat Felixillä liittyvän nimenomaan siihen, kuinka muut vuokratalojen asukkaat hänet näkevät. Tämä tulee ilmi esimerkiksi muistoissa, joissa Llyodilla oli Felixin lapsuudessa naisystäviä, jotka olivat myös Felixille tuttuja, koska kaikki vaikuttavat tuntevan toisensa Caldwellissa: ”One of them, Mrs Steele, was his own dinner lady. A great blush whenever she saw him – and extra chips. Funny what you remember later – what you realize.” (NW, 116.) Punastuminen ja ylimääräinen annos ranskalaisia viittaa rouva Steelen tuntevan häpeää, jonka Felix ymmärtää vasta myöhemmin. Silti häpeän tunne vaikuttaa miltei Felixin omalta, minkä tulkitsen liittyväksi hänen henkilökohtaiseen pyrkimyksensä aloittaa elämänsä aina alusta ilman menneiden tapahtumien painolastia, joka rakentuu myös elämän pienemmistä palasista, joissa Caldwellilla on suuri rooli.

2.2 2000-luvun suurkaupunki ja Luoteis-Lontoo

Lontoo miljöönä on tunnettu suurkaupunki, joka kiistatta herättää lukijoissa valmiiksi ennakkoletuksia. Lontoota on pidetty kirjallisuudessa runsaasti kuvattuna kaupunkina, josta on kirjoitettu paljon fiktiota ja jonne on sijoitettu lukemattomia elokuvia ja tv-sarjoja. Väittäisin suurimmalla osalla ihmisistä olevan vahvoja mielikuvia ja käsityksiä Lontoosta kaupunkina, vaikka kokemuspohja perustuisikin pelkkään median ja fiktion tarjoamaan kuvaukseen. Smithin kirjoittama kaupunkikuva tuntuu tarkkaan kuvatulta ja autenttiselta, kun esimerkiksi kauppaketjut, kadut ja linja-autot nimetään ja numeroidaan tarkasti: ”[...] squeezed between Habitay and Waitrose on the Finchley Road” (NW, 283) ja ”99, 16, 32, standing room only – quicker to walk!” (NW, 39). Pienillä yksityiskohdilla Smith upottaa miljöön kuvauksen mukaan hahmojen havaintoihin, ja kaikilla keskushahmoilla vaikuttaa olevan pääsääntöisesti käsitys omasta sijainnistaan ja tilasta, jossa he liikkuvat. Tutkija Lieven Ameel (2016) mainitsee artikkelissaan “The city novel: measuring referential, spatial, linguistic, and temporal distances.”, miten niin sanotuissa kaupunkiromaaneissa (*city novel*) kaupunki paljastaa henkilöahmojen potentiaalin, ja samanaikaisesti hahmo mahdollistaa kaupungin mahdollisuuksien paljastumisen ja täyttymisen. Kyse ei kuitenkaan ole ainoastaan hahmon ja kaupungin suhteesta, vaan vastaavasti kaksisuuntaisena parina toimivat kaupunki ja juoni, kaupunki ja kieli sekä kaupunki ja ajallinen syvyys. (Ameel 2016, 234.) *NW*-romaanissa on havaittavissa vastaavaa vuorovaikutusta kaupunkitilan, henkilöahmojen, juonen ja ajan välillä. Urbaani miljöö ei ole kaupunkiromaanissa vain tapahtumapaikka, vaan sen olemassaoloa ja vaikutuksia hyödynnetään kaikissa kerronnan elementeissä. Se mahdollistaakin esimerkiksi romaanin juonen ja kielen muotoutumisen sekä henkilöahmon kohtalon. (Ameel 2016, 239.)

2000-luvun kaupunkimiljööseen ja sen kansallisiin identiteetteihin vaikuttaa vahvasti globalisoitua maailma, joka maailmanlaajuisesti rikkoo tunnistettavia kansallisia rajoja. Muutosvoimien aikaansaamat prosessit yhdistävät erilaisia yhteisöjä ja organisaatioita, mikä lisää kokemuksellisia ja reaaliaikaisia yhteyksiä fyysisestä paikasta ja sijainnista huolimatta (Hall 2005, 57). Globalisaation lisätessä muuttoliikennettä tuo maahanmuutto mukanaan runsaasti lisää erilaisia kulttuureja, jotka horjuttavat vanhaa paikallista kulttuuria vakiinnuttaen paikkansa yhteisön sisällä (Massey 2003, 51). Maahanmuutto kohdistuu useimmiten suurempiin kaupunkeihin, joista Lontoo on kerrostunut esimerkki myös Smithin kerronnassa,

vaikka kaikki *NW*:n keskushahmot ovat syntyjään lontoolaisia, eikä heillä ole vastaavaa postkoloniaalisuuden painolastia kuin esimerkiksi Smithin esikoisromaanissa *White Teeth*. Maahanmuutto itsessään on *NW*:ssä taustalle jäävä, kolonialismin aikaansaama suurkaupungeille ominainen ilmiö, jonka jatkumoon romaani omalla aikakaudellaan istuu.

Suurkaupunkeihin sisältyy helposti ennakkokäsitys vaarasta, kuten huumeista ja väkivallasta, jota *NW* monitahoisesti ilmentää. Lontoo ei silti näyttäyty pelkästään vieraana ja pelottavana, onhan kaupunki jokaiselle hahmolle koti ja synnynpaikka, jonka vaarat sekä ongelmat ovat tulleet hahmoille tutuiksi. Päinvastoin vieraus jää osittain kaupungin ulkopuolelle, mikä tulee kirjaimellisesti esiin Natalien äidin skeptisyydessä, kun hänen tyttärensä suunnittelee lähtevänsä opiskelemaan pois Lontoosta: ”Marcia had been to the ’contryside’ and did not consider it a safe environment, preferring London, where at least you knew what you were up against.” (*NW*, 194–195.) Suhtautumiseen saattaa vaikuttaa se, miten Marcia on ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajana tietoisempi siitä, miten Lontoon monikulttuurinen ympäristö on kaikessa monipuolisuudessaan turvallisempi nimenomaan näennäisesti eri etnisestä taustasta tulevalle kuin suurkaupungin ulkopuolella olevat pienemmät kaupungit. Onhan identiteettien kirjo ja valinnanmahdollisuus laajempaa globaalimassa ympäristössä kuin etäällä suurista keskuksista (Hall 2005, 65). Toisaalta tähän ongelmakohtaan hahmot eivät takerru, asia vain todetaan.

Siinä missä Lontoossa liikkuminen ja eläminen tuntuvat varsinkin Leahille ja Natalielle luonnolliselta, ei kaupungin tuttuus poissulje silti pelon tunnetta. Siitä huolimatta henkilöahmoille vaikuttaa yhtä lailla ilmiselvältä Marcian kokemus siitä, miten kaupungissa ainakin tietää, mitä on vastassa. Kun Albert Road on suljettu Felixin puukotuksen jälkeen ja poliisit estävät asukkaiden kulkemisen eristysnauhojen läpi, tuntuu miltei arkipäiväisen itsestään selvältä, mitä oikeastaan on tapahtunut. Poliisi ei vastaa paikalle harhailleen Natalien kysymyksiin siitä, millaisesta onnettomuudesta on kyse. Sen sijaan rikospaikan lähellä pyörivä lapsi osaa vastata siihen, mitä oikeastaan on varmasti tapahtunut: ”A kid on a BMX racer said, Someone got juked, innit.” (*NW*, 300.) Sanamuoto ”innit” (brittiläinen slangisana, lyhenne sanoista ”isn’t it”) viittaa siihen, miten kyseessä on puhdas arvaus eikä niinkään tieto; vaikuttaa melkein siltä, miten kuolemaan johtava puukotus ei ole ollenkaan epätavallista, eikä vastaava väkivallanteko ole edes lapsen mielestä hätkähdyttävä. Tämä viittaa lähinnä siihen, miten väkivalta heidän kaduillaan ei ole uusi ilmiö, eikä siksi vieras. Myös Natalie vain jatkaa

matkaansa todettuaan näyttävänsä poikkeuksellisesti merkityksettömältä poliisin silmissä huolimatta sosiaalisesta asemastaan menestyvänä asianajajana, mikä ei kuitenkaan välittynyt hänen olemuksestaan Albert Roadilla: ”She was no one. She didn’t merit answering.” (NW, 300.) Vaikuttaisi melkein siltä, miten Natalien on helpompi hyväksyä oma merkityksettömyytensä palattuaan Caldwellin läheisyyteen, missä hän omaksuu romaanin lopussa vanhaa rooliaan Keishana – naisena, joka on kotoisin huonomaineisesta lähiöstä. Keisha on rooli, naamio ja olemus, joka kytkeytyy Caldwelliin – Natalie puolestaan on päässyt jo kauas: ”If you hate Caldrie so much, why d’you even come here? Seriously, man. No one asked you to come. Go back to you manor. I’m busy – ain’t really got the time to sit and chat with you neither. You piss me off sometimes, Keisha.” (NW, 259–260.) Natalien vieraillessa äitinsä asunnossa asuvan isosiskonsa luona Cheryl käyttää sisarestaan yhä tämän vanhaa nimeä. Vanhaan ’minään’ viittaaminen sisältää monenlaisia tunteita ja motiiveja Cheryl toimesta, mutta oleellista on, miten Natalie ei ole päässyt kokonaan Keishasta eroon yrityksistään huolimatta. Kukaan hänen työpaikallaan, kotonaan tai ystäviensä kesken ei kutsu häntä Keishaksi – nimitys nousee esiin ainoastaan Caldwellissa.

Välikohtaus Albert Roadilla koskettaa myös Leahia ja Michelia, jotka asuvat tapahtumapaikan lähellä. He eivät tunne uhria, mutta he tuntevat vaaran, joka kodin ja murhakadun lyhyestä etäisyydestä muodostuu. Puukotuksesta uutisoidaan televisiossa, mutta se ei herätä kenenkään huomiota, ennen kuin tapahtumapaikka mainitaan nimeltä. Michel kiiruhtaa television äärelle kesken juhla- ja valmisteluiden vasta kuultuaan puukotuksen sijainnin: ”It talks for a long time before Leah notices it, and then only because it named a local road, one street from her own.” (NW, 91.) Olisiko tapahtuma herättänyt hahmoissa samaa kiinnostusta, jos puukotus olisi tapahtunut toisella puolella Lontoota eikä heidän kotikulmillaan? Uskon, ettei uutiseen olisi kukaan hahmoista tarttunut, mikäli tappo olisi tapahtunut esimerkiksi Oxford Streetillä Lontoon ytimessä. Toisaalta Leahin näkökulmasta uutinen lietsoo vain Michelin negatiivisempaa suhtautumista heidän asuinalueensa kohtaan; Sharin ilmestymisen, lukuisten yhteenottojen ja pelon ilmapiirin jälkeen Michel on entistä vakuuttuneempi siitä, miten heidän on muutettava asumaan paremmalle alueelle etenkin, mikäli he saavat perheenisäystä. Leah pyrkii vähättelemään sattumusta epäilemättä pelätessään joutuvansa muuttamaan pois kodistaan miehensä (ja äitinsä) painostuksesta, vaikka hän ei halua lähteä pois kotikulmiltaan.

Uutisissa kerrotaan näyttävästi Felixin kuolemasta, mikä varastaa Michelin huomion erityisesti siksi, että puukotus on tapahtunut niin lähellä heidän kotiaan. Rauhoittaakseen paikalle saapuvaa aviomiestään Leah syyttää uutistenlukijaa tyypillisestä liioittelusta:

Albert Road! shouts Michel, from the kitchen. Leah shouts back: / YEAH BUT IT'S GOT NOTHING TO DO WITH CARNIVAL – IT WAS LAST NIGHT. IT'S JUST – / Michel walks through the door. / –it's just typical sensational reporting. They *want* there to be – / – Can I hear it please? (NW, 92.)

Leah ei saa lausettaan loppuun, mutta uskoakseni kesken jäänyt huomio viittaa siihen, miten muut haluavat määrittää Luoteis-Lontoon vaaralliseksi paikaksi. Leahin reaktio korostaa hänen uskollisuuttaan asuinalueelleen ja yhteisölleen. Hallin mukaan identiteetti voi olla sidoksissa tiettyyn maisemaan ja kulttuuriin, jota pidämme kotinamme. Näin ollen kotipaikka voi leimata identiteettiä niin vahvalla periytyvällä siteellä, että se muistuttaa yhtä voimakasta kytköstä kuin ihmisillä on usein perheeseensä. (Hall 2003a, 94.) Vastaava identiteetin sitoutuminen tiettyyn paikkaan ja kotoisuuden tunteeseen korostuu Leahin käytöksessä: ”Leah is as faithful in her allegiance to this two-mile square of the city as other people are to their families, or their countries. She knows the way people speak around here, that *fuckin*, around here, is only a rhythm in a sentence.” (NW, 6.) Leahin suhtautuminen asuinalueeseen kohtaan vastaa samanlaista lojaaliutta, jota toiset kokevat sukuaan tai maataan kohtaan (Shaw, 2017).

Kotoisalta tuntuva kulttuuri lisää yhteenkuuluvuuden lisäksi tunnetta tuttuudesta ja turvallisuudesta (Hall 2003a, 94). Albert Roadilla sattuneesta puukotuksesta huolimatta nähdäkseni näin tapahtuu myös Leahin kohdalla; turvallisuus ei ole sidoksissa väkivaltatilastoihin vaan siihen, mihin paikkaan hän tuntee kuuluvansa ja mikä on hänen kotinsa: ”We need to move out, says Michel. I don't want to move, it's my home, says Leah.” (NW, 92.) Heidän turvallisuuden tunnettaan rikotaan jo romaanin alussa, kun Leah päästää hyväuskoisena asuntoonsa Sharin, joka huijaa häneltä rahaa. Tapahtuma käynnistää Leahia koko romaanin vainoavan epävarmuuden, joka johtaa useampiin riitatilanteisiin kadulla ja myös kodin seinien sisäpuolella, kun Sharin huumeisiin sotkeutunut mies soittaa Leahille kotiin uhkaillakseen: ”Watch for me. I know you. You come here again you best watch for me.” (NW, 78.) Leah on tunnistavinaan miehen äänen perusteella Nathaniksi, mikä tulkintani mukaan lisää pelon kokemusta, vaikka Michel ei esimerkiksi tunne Nathania. Michel pyrkii kuitenkin puolustamaan vaimoaan ajautuen jopa fyysiseen kontaktiin huumejengin kanssa; Leah

pysäyttää ja estää tappelun huutamalla olevansa raskaana. Väkivallanteko kohdistuu lopulta heidän koiraansa, Oliveen, joka myöhemmin menehtyy vammoihinsa. Mikään tapahtuma ei kuitenkaan saa Leahia muuttamaan mielipidettään siitä, miten hän ei halua muuttaa pois Luoteis-Lontoosta, omasta kodistaan.

Monikulttuurillisessa tematiikassa *NW* sijoittuu postkoloniaalisuuden jälkeiseen aikaan, jota ei määrittele koti-ikävä ja uuteen asuinympäristöön sopeutuminen, ovathan Leah, Felix, Natalie ja Nathan syntyneet Lontoossa. Smithin kuvaama kaupunki on kuitenkin miljöönä vivahteikkaasti sidoksissa monikulttuuriseen katukuvaan, ja moninaisten kulttuurien läsnäolo tulee ilmi lukuisina yksityiskohtina niin hahmojen puheessa kuin romaanin kuvailussa, joka viittaa erilaisiin etnisiin taustoihin pienillä huomioilla, esimerkiksi asusteilla ja nimityksillä: ”The young Sikh is bored. His turban leaks sweat.” (NW, 20), ”Those pretty Ukrainian nurses who never stayed long.” (NW, 51), ”Everybody was white.” (NW, 200) ja ”A Polish waitress moved discreetly round the table, seeking the vegetarians.” (NW, 217.) Toki monikulttuurisuus korostuu nimenomaan Luoteis-Lontoossa, jossa Kilburnin ja Willesdenin alueella on niin paljon eri etnisyyksiä, ettei mikään ryhmä nouse selkeäksi enemmistöksi (Slavin 2015). Kuvailusta huolimatta monikulttuurisuus ei ole henkilöhahmojen näkökulmasta huomiota herättävää, vaan Smith maalaa luonnollisen kuvan urbaanista kaupunkimiljööstä, jossa hahmojen liikehdintä ei ole poikkeuksellista, vaan luontevaa. He tuntuvat omaksuneen Lontoon urbaanin elämän jo lapsena, mutta kosmopoliittisen, kenties globaalin identiteetin sijaan he tuntuvat kuitenkin määrittävän pienemmän, rajatun elinpiirinsä mukaan.

Alueena Luoteis-Lontoo leimautuu nopeasti romaanin sivuilla kokonaisuudessaan poikkeavaksi osaksi ympäröivää pääkaupunkia. Molly Slavin kuvaa artikkelissaan, etteivät Luoteis-Lontoossa sijaitsevat Kilburn ja Willesden ole ollenkaan perinteisiä englantilaisia kaupunginosia tai kyliä (Slavin 2015). Väite saattaa tuntua mustavalkoiselta, sillä mikä lopulta määrittelee sen, millainen asuinalue soveltuu perinteisiin, tietylle kansakunnalle ominaiseen muottiin? Artikkelissaan Slavin vastaakin omaan väitteeseensä lisäämällä, ettei todelliselle englantilaisuudelle ole olemassa tiettyä oikeaa mallia, mutta tietyt asiat mielletään paremmin sopivaksi englantilaisuuden muottiin kuin toiset (Slavin 2015). Vastaava sivuhuomio nousee esiin tutkija Carbajalan (2014) artikkelissa, jossa hän mainitsee Smithin käyttävän metamodernistisia piirteitä, kuten psykologista tarkkuutta ja tyyllisiä kokeiluja, vastustaakseen yhteneväistä käsitystä brittiläisyydestä. Carbajalan (2014) viittaa väitteellään

ensisijaisesti toki siihen, miten Smithin kerronnassa postkoloniaalisuus yhdistyy queer-keskusteluun saaden aikaan vastarinnan normatiivisuudelle. Huomion yhteys Slavinin näkemyksiin on hieman erilainen, viittaaahan Slavin lähinnä siihen, miten esimerkiksi Kilburnin monikulttuurinen katukuva erilaisine etnisine kauppoineen, ruokapaikkoineen ja asukkaineen ei vastaa sitä mielikuvaa, joka kumpuaa monelle ensimmäisenä mieleen pohdittaessa englantilaista kaupunkia. Vertaus ei jää toki pelkästään yleisesti englantilaiseen miljööseen, vaan Slavinin mukaan Smith kuvaa Willesden ja Kilburnin kokonaisuudessaan alueeksi, jolla ei ole selkeää keskusta, mutta kyse ei ole kaoottisuudesta, vaan siitä, miten ympäristöön liittyy monenlaisia ääniä, joita ei nähdä esimerkiksi vauraammalla englantilaisella asuinalueella (Slavin 2015). Nähdäkseni Slavinin väite ei kuitenkaan ole ongelmaton, sillä muodostuuhan *NW*-romaanissa asuinalueelle selkeä keskus – Caldwellin vuokratulokompleksi.

Luoteis-Lontoon eriytyneisyys on havaittavissa myös *NW*:n hahmojen näkökulmasta. Leahin silmin luoteisosa kuvataan eristyneeksi muusta kaupungista, kenties maailmasta. Paikan poikkeuksellisuus ilmenee pienissä yksityiskohdissa ja huomioissa: ”Elsewhere in London, offices are open plan/floor to ceiling glass/sites of synegrgy/ wireless/ gleaming. [...] Here is not there. Here offices are boxy cramped Victorian dump.” (*NW*, 31.) Vertailulla ei tunnu olevan Leahille suurta painoarvoa hienoisesta negatiivisesta sävystä huolimatta, onhan hän hahmoista selkeämmin ainoa, joka takertuu asuinpaikkaansa, josta niin monet muut pyrkivät pääsemään pois. Myös ulkopuolisten mielestä Luoteis-Lontoo on muusta pääkaupungista selkeästi erotettava osa; Felixin entinen tyttöystävä – alkujaan yläluokkalainen vaaleaihoinen huumeaddikti – Annie asuu Sohossa Lontoon keskuksessa ja tulkitsee luoteisosaa seuraavasti: ”And he does *not* live here. He lives in north-west London, a dinky part of it you’ve probably never heard of called Willesden, and I can tell you now you’d be wrong to dismiss it actually because actually it’s very interesting, very ‘diverse’.” (*NW*, 144.) Kuvaus on tarkoitettu Annien ovelle saapuneelle virkamiehelle, joka luulee Felixin asuvan myös asunnossa. Väärän luulon oikaisuun liittyy paljon henkilökohtaisten suhdeongelmien aikaansaamaa turhautuneisuutta, mikä saattaa liioitella Annien käsitystä Luoteis-Lontoosta. Ilmaisuuksien tukee kuitenkin ajatusta, miten Luoteis-Lontoo näyttäytyy toisinaan varsin irrallisena, tuntemattomana paikkana niille, jotka eivät siellä asu. Annien puheessa vieraus ilmenee myös siinä, miten hän ei käytä alueesta lyhennettä *NW*, vaan sanaa north-west. Nähdäkseni tilanne on päinvastainen nimenomaan Leahille, Felixille ja jopa Natalielle, jotka ovat aina tarkastelleet kaupunkia omien lapsuudesta saakka piirtyneiden koordinaattiansa kautta. Luoteis-Lontoon eristyneisyyteen sopii Slavinin

näkemyks – joka on pilkahtanut esiin muissakin *NW*:tä koskevissa tutkimuksissa – että romaanin nimi *NW* voisi olla lyhenne sanasta ”nowhere” (Slavin 2015). Myös Pirker kutsuu Smithin kuvaamaa Lontoota kokonaisuudessaan ”spitaaliseksi toiseksi” (Pirker 2016).

NW:n henkilöhahmojen identiteetit rakentuvat ympäristönsä kautta, ja Lontoo asettaa raamit sosiaaliselle miljöölle. Niin Leahia, Natalieta, Felixiä kuin lopulta Nathaniakin määrittelee kuitenkin enemmän Caldwellin jälkeensä jättämä leima sekä yhteiskunnan asettamat normit. He kaikki lukeutuvat etnisistä perhetaustoistaan huolimatta ensisijaisesti lontoolaisiksi, mutta nähdäkseni heille ratkaisevin määrite on vielä tarkemmin luoteislontoolaisuus ja pohjimmiltaan caldwellilaisuus.

2.3 Liikkuminen ja Luoteis-Lontoon metaforiset merkitykset

Lontoon koordinaatit avautuvat *NW*:ssä todellisten kadunnimien ohella liikkeenä. Liikkuminen kaupungissa on yksi keskeinen tilan hahmottamisen muoto (Ameel 2013, 55–56). Jokainen neljästä keskushahmosta – jopa Nathan, jolle ei ole kirjoitettu romaaniin omaa näkökulmaa – kulkevat kaupungin kaduilla paljon, jolloin Smith määrittää heidän kulkuaan yksityiskohtaisemmin. Lauren Elkin huomioi artikkelissaan liikkumisen olevan temaattista, liikkuvathan maahanmuuttajat enemmän kuin muut ihmisryhmät (Elkin 2015). Elkinin väite ei ole ongelmaton suhteessa *NW*-romaaniiin, ovathan teoksen henkilöhahmot syntyneet Lontoossa; ristiriitaisuudesta huolimatta havainto on nähdäkseni perusteltu ja vahvasti sidoksissa juurettomuuden tunteeseen. Vastaava maahanmuuttoon yhdistettävä temaattinen liikkuminen tulee esiin lähinnä Michelin puheessa, joka toki viittaa vahvasti myös sosiaaliseen liikkuvuuteen, joka on toiminut hänen motiivinaan muuttaa aikanaan Lontooseen: ”I was never just OK to sit on my laurens and take charity, I never was interested in that. [...] I love you, and I love where we are going together! I’m always moving towards my destiny [...]” (*NW*, 30). Michel ei ole paljasjalkainen lontoolainen, eikä vastaava ajatus siksi tavoita Leahia, joka ei ole muuttanut paikasta toiseen. Ehkä osittain siksi Leahin on vaikea hahmottaa miehensä pyrkimyksiä jatkuvaan eteenpäin liikkumiseen. Tulkitsen liikkumisen liittyvän myös tietynlaiseen levottomuuteen sekä juurettomuuteen, joka on nähtävissä Nathanin ja Felixin tavassa liikkua. Toisaalta liikkuminen on tulkittavissa myös mahdollisuudeksi, jota kaikilla hahmoilla ei ole; esimerkiksi Natalien oli aikanaan mahdoton lähteä opiskelemaan liian kauas,

sillä kulkeminen paikkojen välillä olisi tullut liian kalliiksi: ”These trains cost one hundred and three pounds return. A similar – even more expensive – problem ruled out Edinburgh.” (NW, 195.)

Smithin hahmoille on tyypillistä ylipäättään konkreettisesti liikkua ympäristössään eri kulkuvälineillä, joiden valinta on sidoksissa heidän sosiaaliseen ympäristöönsä. Hahmot liikkuvat autoilla, bussilla, taksilla, metrolla ja jalan. (Pirker 2016.) Sosiaalinen miljöö vaikuttaa *NW*:ssä kulkuneuvon valintaan ensisijaisesti siinä, mihin sosiaaliseen luokkaan hahmot määrittyvät: “- Anyone over the age of thirty catching a bus can consider himself a failure.” (NW, 44.) Toisaalta valinta perustuu myös kaupunkiympäristöön, jossa julkisilla kulkuneuvoilla liikkuminen on järkevämpää ja helpompaa. Esimerkiksi Leah kulkee paljon linja-autolla tai kävellen, mutta jälkimmäinen on aina hänen oma valintansa, onhan hänellä mahdollisuus käyttää julkisia. Vastaavaa mahdollisuutta ei tunnu olevan Nathanilla, vaikka hän ei ole kokonaan julkisen liikenteen ulottumattomissa, antaahan Smith kerronnassaan ymmärtää hänen matkustaneen samassa metrossa Felixin kanssa. Natalie on hahmoista menestynein ja varakkain, ja vaikka hän kulkee julkisilla ja jalan, on hänellä myös oma auto. Kulkuneuvo tuntuukin erityisesti hänen kohdallaan merkitsevän eroa muihin; hänellä on jotain muista poikkeavaa: ”Natalie put Naomi in her car seat and locked the buckle. Natalie put Spike in his car seat and locked the buckle. Natalie climbed up into the giant car. Natalie closed all the windows. Natalie put on the air-conditioning.” (NW, 278.) Auto muodostaa mielikuvan eräänlaisesta ylellisyydestä, vaurauden ja onnistumisen symbolista. Siitä huolimatta liike on mekaanista, eikä siitä välity tunne sen kummemmin kuin Natalien oma läsnäolo. Vastaava tilanne määrittelee Natalien ehkä ulkopuolisen silmin tiettyyn elämänvaiheeseen ja luokkaan kuuluvaksi, mutta hänelle itselleen merkitys jää pinnalliseksi kuin se olisi olemassa lähinnä itsestään selvänä osana hänen sosioekonomista asemaansa.

Leahille liikkuminen romaanin avausosiossa ”visitation” rajoittuu ainoastaan Luoteis-Lontoon sisälle, vaikka hänen kronologista etenemistään Smith rikko muistoilla, jotka liikkuvat taaksepäin ajassa. Leahin liikkuminen määrittää lähiseutua toisinaan hyvinkin tarkkarajaisesti. Esimerkiksi yhdeksäs luku koostuu reittiohjeesta, joka tarjoaa kolme vaihtoehtoa sille, miten Leah pääsee kohteesta A kohteeseen B. Ohjeistus on tarkka, ja epäilemättä karttasovelluksesta peräisin oleva reittiehdotus sisältää kolme vaihtoehtoa, joissa on erikseen määritelty, kauanko kävely kestää minuutteina ja kuinka pitkä reitti on maileissa mitattuna, esimerkiksi: ”1. Turn

left on Yates Lane 40 feet / 2. Head south-west towards Edgware Rd 315 feet” (NW, 38). Seuraavassa luvussa Leah kulkee konkreettisesti valitsemansa reitin, joka kuvataan pohjautuen hahmon havainnointiin ja aistimaailmaan ympäristöstä: ”Bank of Iraq, Bank of Egypt, Bank of Libya. Empty cabs on account of the sunshine. Boomboxes just because. Lone Italian, loafers, lost, looking for Mayfair.” (NW, 39.) Huomiot alueesta muuttuvat todenmukaisiksi aistimuksiksi ympäristöstä, antavat kadunnimille ja kaupungille sykkeen ja sisällön. Polveileva huomioiden sarja kumpuaa kuitenkin ensisijaisesti Leahin tavasta havainnoida ympäristöä, kun taas Felixillä ja Nataliella miljöön kuvaaminen on huomattavasti suoralinjaisempaa:

Outside he tried to calm himself and realign with the exuberant mood in the street. The sun was an incitement, collapsing day into night. Young bluds had stripped to their bare chests as if in a nightclub already. The white boys wore flip-flops and cargo shorts and drank import beers from the bottle. A small gang danced mildly in the doorway of G-A-Y, on autopilot from the night before. Felix chuckled into his chest and leant against a lamb post to roll a fag. (NW, 137.)

Felixin elämää seurataan romaanissa yhden päivän ajan, ja hänen liikkumisensa on pääosin kronologista ja suoraviivaista etenemistä, mikä sopii kuvastamaan temaattisesti hänen pyrkimyksiään parempaan elämään, uuteen alkuun. Felixistä kertovat luvut eivät ole nimetty numeroin, vaan kulloisenkin kolmen eri olinpaikan postinumeroalueen mukaan. Hänen matkansa alkaa Willesdenistä kiertäen Lontoon keskustan kautta takaisin kotikaduilleen. Postikoodien järjestys on seuraava: NW6, (W1), NW6. Lontoon keskusta on merkitty sulkeisiin, mikä nähdäkseni vain korostaa Luoteis-Lontoon merkitystä – aivan kuin Felix ei olisi koskaan ollut muualla, tai vähintään vierailulla ei ole merkitystä. Toisaalta sulkeet saattavat heijastaa myös Felixin ajatuksia, sillä Lontoon keskustassa käynti sisältää yrityksen lopettaa epäselvän ja kielletyn suhteen huumeriippuvaisen, entisen rakastajattarensa kanssa. Tapaaminen on Felixin näkökulmasta kielletty, koska hän pyrkii aloittamaan elämänsä puhtaalta pöydältä yhdessä Gracen kanssa, eikä uuteen elämään kuulu huumeet, jotka tuntuvat väistämättömästi liittyvän Annieen. Negatiivisesta ja jännittyneestä tunnelmasta huolimatta tapaaminen vaikuttaa olevan Felixille välttämätön.

Nimetyt alueet voi tulkita merkityksellisiksi suoraan Felixin itsensä kautta; kotikulmiin ja Caldwelliin liittyvä ulkopuolisuuden tunne vallitsee enemmän menneisyyden muistoissa, kun taas hänen astuessaan Lontoon keskustaan ja Sohoon lukijalle välittyä väkisinkin ajatus siitä,

miten Felix ei tunne oloaan mukavaksi. Tämä näkyy myös hänen liikkumisessaan metroverkostossa:

Felix stepped in the second carriage from the end and looked at a tube map like a tourist, taking a moment to convince himself of details no life-long Londoner should need to check: Killburn to Baker street (Jubilee); Baker street to Oxford Circus (Bakerloo). Other people trust themselves. (NW, 117.)

Felixin kulkeminen metrossa näyttäytyy epävarmuutena, joka liittyy tutuilta alueilta poistumiseen. Myös Elkin (2015) huomio, että vaikka hahmot liikkuvat *NW*:ssä paljon kaupungissa, he käyttävät harvoin metroa. Felixin epävarmuus ei liity kirjaimellisesti siihen, että metro olisi kulkuneuvona vieras; enemmän epäily kytkeytyy siihen, mitä matka hänelle merkitsee ja symboloi. Lontoon keskus muistuttaa todennäköisesti ajasta, josta on vähän muistettavaa, ja johon liittyvät mielleyhtymät ovat kiusallisia, ehkä jopa provosoivia altistaen häntä vanhoille huonoille tavoille. Huumetausta kiteytyy erityisesti Annien asuntoon ja heidän keskinäiseen suhteeseensa, josta Felix yrittää riuhtoa itseään irti voidakseen jatkaa – ja ehkä tietyissä mielessä vasta aloittaa – elämäänsä Gracen kanssa. Felixillä epämukavuuden tunne vaikuttaa liittyvän ylipäätään hänen menneisyyteensä, sillä samanlaisia kokemuksia hänellä on Caldwellista.

Toisaalta Felixin tavatessa autoa kaupittelevan Tomin, joka ei osaa navigoida läpi ruuhkaisten Lontoon katujen, ottaa Felix itsevarmasti ohjat: “Not from London, not originally, thought Felix, who had been to Wiltshire once and returned astounded. Felix stepped in front and took control [...]” (NW, 119.) Felix ei tunne epävarmuutta liikkeissään, mikä selittyy sillä, miten hän tuntee kaupunkinsa kadut, eikä liikkumiseen Tomin kanssa liity kalvavia muistoja; päinvastoin hän on ostamassa autoa nimenomaan Gracelle. Kaupunki itsessään on hänelle tuttu, mutta merkitykset ja muistot ihmisistä sekä ajanjaksoista leimaavat hänen käytöstään. Samalla tavalla kuin tuttu bussipysäkki, johon liittyy Felixillä vivahteikkaita muistoja eri aikakausilta hänen elämässään:

Five and innocent at this bus stop. Fourteen and drunk. Twenty-six and stoned. Twenty-nine in utter oblivion, out of his mind on coke and K: ‘You can’t sleep here, son. You either need to move it along or we’ll have to take you in to the station to sleep it off.’ You live in the same place long enough, you get memory overlap. (NW, 117.)

Erilaisten muistojen tiivistyminen tiettyyn kohteeseen ja paikkaan vaikuttaa asialta, joka saa Felixin suhtautumaan ympäristöönsä varauksella.

Romaanin neljäs osuus ”crossing” on otsikoitu Felixin osuutta muistuttavalla tyyllillä, mutta kadunnimillä, esimerkiksi: ”Willesden Lane to Kilburn High Road” (NW, 299). Osiossa Smith kuvaa hetkeä, kun Natalie Blake lähtee pitkälle kävelyllä poistuttuaan kotoaan. Tutkija Pirker (2016) kuvaa kävelyä kaikkein merkittävimmäksi liikkumistapahtumaksi *NW*:ssä. Natalie tapaa kävelyllään Nathanin, jonka kanssa hän jakaa hetkellisesti päämäärättömän pakomatkinsa. Kulkiessaan Nathanin seurassa lapsuutensa tutuissa koordinaateissa, Natalie vaihtaa menestykseen korreloivan kulkuneuvonsa (auto, taksi) kävelyyn, joka tuntuu jopa pakkomielleiseltä: ”Walking was what she did now, walking was what she was. She was nothing more or less than the phenomenon of walking. She had no name, no biography, no characteristics.” (NW, 300.) Kävely muodostuu paaksi todellisuudesta, Natalien minuudesta ja siitä, miten hän ei enää tiedä omaa paikkaansa. Myös Nathan turvautuu kävelyyn paetakseen, joskin hänen uhkansa on todellisempi, ja heidän kävelyään varjostaakin taivaalla lentävä poliisihelikopteri. Ylipäätään kaupungissa liikkuminen kuljettaa hahmoja paikkoihin, jossa heidän tiensä risteävät, vaikka he eivät edes olisi tietoisia toisistaan. Elkin viittaa artikkelissaan hahmojen kulkureittien muistuttavan metrokarttoja, jotka risteävät maan alla, mutta he eivät kunnolla silti huomaa toisiaan (Elkin 2015). Henkilöhahmojen risteävät reitit voi tulkita viittaavaan kokonaisvaltaisesti heidän elämänsä kaareen osana samaa yhteisöä, silti kovin kaukana toisistaan. Sattumanvaraisissa kohtaamisissa on kuitenkin suuria merkitystekijöitä, kuten Felixin kohdatessa kohtalokkaasti Nathanin (NW, 169), ja miten puukotuksen jälkeen Nathan ja Natalie puolestaan osuvat toistensa päämäärättömille reiteille.

Natalien ja Nathanin merkittävän kävelyn alkupaikka on sama, mistä hahmot ovat aloittaneet elämänsä: Cadwellin lähiö. Nathanille paluu ei ole oleellinen, eihän hän koskaan ole edes lähtenyt, mutta Natalielle kävelyreitti näyttäytyy enemmän metaforisena matkana kohti omaa itseään. Hän ei tiedä kävellessään, minne on menossa ja miksi, mutta häntä ohjaa intuitiivinen tarve kulkea eteenpäin. Kävely näyttäytyy pakomatkana, joka kuitenkin saa liikkeen aikana enemmän etsimisen merkityksen. He kulkevat pois päin ongelmasta, ja Pirker (2016) kuvaakin hahmojen kulkevan vailla suuntaa, mikä nostaa esiin jälleen ilmaisun ”nowhere”. Sanana ”nowhere” tuntuu rinnastuvan yhteen Natalien mitättömyyden tunteen kanssa: ”Now she

noticed his pupils, huge and glassy, and so she tried to put herself in the old role. It would be something to replace this absence of sensation, this *nothing*.” (NW, 301, kursiivi lisätty.) Sanapareihin liittyy myös kolmas ilmaisu: no-body. Pirker huomio, miten Nathan Bogle ja Natalie Blake (joka ristimänimeltään tosin on Keisha) muodostavat nimiensä ensimmäisistä kirjaimista kumpikin lyhenteen sanasta ”no-body” (Pirker 2016). ”Ei kukaan” asettaa hahmot samaan toiseuden kehään, johon Caldwell ja koko Luoteis-Lontoo tuntuvat sijoittuvan. Merkittävä ero kuitenkin on siinä, miten Natalie on nimettömässä roolissaan suurimmaksi osaksi omasta tahdostaan ja vain hetkellisesti. Nathan puolestaan on kaikille muille, jopa caldwelililaisille, kirjaimellisesti vain yksi koditon tummaihoisen huumeriippuvainen, jolle ulkopuoliset eivät näe tarvetta antaa nimeä. Vastaavasti hän esiintyy romaanissa Smithin kerronnassa vailla omaa osuutta, omaa ääntä ja näkökulmaa. Nathan on väliinputoaja, jolla ei ole omaa paikkaa ja hän tulee esiin vain muiden havainnoissa. Melkein kuin hän olisi kirjaimellisesti ei kukaan ja siksi puolestaan yksi monista samanlaisista kasvottomista ihmiskohtaloista. Tätä tulkintaa korostaa se huomio, miten sukunimi Bogle tarkoittaa skotiksi ja pohjoisenglanniksi samaa kuin sana ”*phantom*” eli aavetta, jonka voi tulkita kirjaimellisesti näkymättömäksi ja peräti olemattomaksi.

3. Etnisyyden merkitys identiteetin rakentajana ja rikkojana

Kulttuurien ja erilaisten etnisten taustojen kirjo ilmenee *NW*:ssä tarkan ympäristökuvailun ja kaupunkikuvan ohella ensisijaisesti henkilöhahmojen henkilökohtaisissa taustoissa. Monikulttuurisuudesta on tullut englantilaisessa tutkimuksessa yksi keskeinen konsepti, jonka suosioon on saattanut vaikuttaa Ison-Britannian kulttuuriset ja etniset muutokset (Sommer 2003, 149). Huolimatta siitä, miten Leah, Natalie, Felix ja Nathan määrittyvät *NW*:ssä pitkälti asuinpaikkansa mukaan, heidän identiteettiensä rakentumiseen liittyvät myös romaanissa esiin nousevat monikulttuuriset teemat. Kaikki keskushahmot ovat syntyneet Lontoossa, mutta heistä jokainen kuuluu etnisyydeltään vähemmistöryhmään; Leah on keskushahmoista ainoa valkoihoinen, mutta äidinpuoleiselta suvultaan irlantilainen. Irlanti on ollut Iso-Britannian ensimmäinen niin sanottu siirtomaa, ja irlantilaiset ovat näin ollen ensimmäinen Britanniassa järjestelmällisesti rodullistettu ihmisryhmä. Hallin mukaan brittiläisyyteen liitettävä käsitys yhdenmukaisuudesta on ollut liioiteltu, minkä ovat aina tiedostaneet skotit, iirit ja walesilaiset. Brittiläisyyden monimuotoisuus juontaa juurensa pidemmälle historiaan, jossa imperialismin kokemus muovasi brittien ajatuksia; ei pelkästään omasta kansallisesta identiteetistään, vaan myös käsitystä omasta paikastaan maailmassa, sekä käsitystään erilaisuudesta ja siten myös toiseudesta. (Hall 2003b, 246.)

Varsinainen muuttoliike, joka toi mukanaan varsinaisen monikulttuurisuuden kysymyksen, alkoi vasta maailmansodan ja kolonialismin jälkeen, vaikka tummaihoisia on Iso-Britanniassa ollut 1500-luvulta ja aasialaisia puolestaan 1700-luvulta lähtien. Maahanmuuttolainsäädäntö hillitsi maahanmuuttoa vasta 1970-luvulla. Tätä ennen muuttoliikenne Britanniaan oli kiihtyvää esimerkiksi Karibialta ja Afrikasta. (Hall 2003b, 246–247.) Muun muassa postkoloniaalista tutkimusta tehnyt Andrew Smith (2004) korostaa puolestaan, että modernissa maailmassa niin liikkumista kuin matkustusta tapahtuu enemmän kuin koskaan aiemmin, ja ihmiset kulkevat pidemmälle kuin ennen. Kaikki liikkeellä olevat ihmiset eivät kuitenkaan jaa samoja kokemuksia tai riskejä, eivätkä kaikki matkaa omasta vapaasta tahdostaan. (Smith 2004, 242.) *NW*-romaani kuvaa ajallisesti enemmän Smithin (2004) viittaamaa ajanjaksoa, joskin keskushahmojen juuret ja etniset taustat ovat sidoksissa Iso-Britannian maahanmuuttohistoriaan: Nataliella on jamaikalaiset sukujuuret ja Felixillä afrokaribialaiset. Neljästä keskushahmosta ainoastaan Nathanin tausta jää epäselväksi, vaikka hänen

ulkonäkökuvauksensa antaakin olettaa, ettei hän ole juuriltaan brittiläinen: ”The Afro of the man is uneven and has a tiny grey feather in it. [...] He has an odd patch of white skin on his neck.” (NW, 45.) Suurin osa sivuhahmoista luokituu myös etnisiltä taustoiltaan Britannian ulkopuolelle: Leahin aviomies Michel on ranskalainen, mutta juuriltaan algerialainen ja guadalupelainen, kun taas Natalien aviomiehen Frankin äiti on italialainen ja isä trinidadilainen. Keskeisimmistä sivuhahmoista ainoastaan Felixin entinen naisystävä, Annie, on oletettavasti englantilainen.

Yleisesti monikulttuurisuuteen viitataan myös kautta romaanin lukuisissa pienissä huomioissa ja yksityiskohdissa, jotka eivät välttämättä liity erityisesti edes Smithille ominaisiin monikulttuurisiin ristiriitoihin. Siinä missä Leah ajattelee hindutempelin muistuttavan jäätelötötteröä, hahmot kuvailevat toisiaan ihonvärien muodostamien erojen kautta ilman suurempaa motiivia: ”If you go past ask Ricky – you know which one I’m talking about? Little light-skin boy with the twists.” (NW, 100.) Grace pyytää Felixiä kysymään Wilson-liikkeestä ilmeisesti tuttua korjaajaa vilkaisemaan pesuallasta. Ulkonäkökuvaukseen sisältyy viittaus ihonväriin, mikä luultavasti toimii yhtenä ratkaisevana määrittimenä sille, kenestä on puhe. Vastaavat huomiot, merkityksettömiltä tuntuvat viittaukset erilaisista kulttuuritaustoista vetävät lukijan monikulttuurisen tematiikan keskelle, vaikka Smithin henkilöhahmojen elämään ja samalla identiteettiin liittyvät konfliktit vaikuttavat olevan enemmän yksilöllisiä kamppailuja kuin suurempia yhteisöllisiä ristiriitoja. Tämä ei kuitenkaan poissulje suurempia taustalla pysytteleviä teemoja, kuten toiseuden tunnetta ja syrjintää, joita tarkastelen tarkemmin kolmannessa alaluvussa.

Stuart Hall kuvaa kansallisten kulttuurien olevan yksi keskeinen lähtökohta sille, miten kulttuurinen identiteetti määrittyy. Kun ihminen kuvailee itseään, hän saattaa sanoa olevansa esimerkiksi englantilainen tai jamaikalainen, vaikka kyseinen määrite ei välttämättä olisi oleellinen osa ihmisenä olemista. Hall kuvaakin vastaavaa määrittelyä lähinnä metaforiseksi, mikä on kytköksissä ihmisen omiin ajatuksiin omasta itsestään. (Hall 1999, 45.) Kansallisuuden merkitys identiteetin rakentumisessa on oleellista ja siten luonteva lähtökohta tarkastella sitä, miten erilaiset kulttuuritaustat vaikuttavat henkilöhahmojen rakentumiseen *NW*:ssä. Kuitenkin on merkittävää huomata, miten *NW* ei asetu täysin samalla tavalla englantilaiseen postkoloniaaliseen kirjallisuustraditioon niin kuin esimerkiksi Smithin aiempi tuotanto,

erityisesti *White Teeth*. Huolimatta siitä, miten Smith on kiinnostunut enemmän yksilön omasta etiikasta ja käytöksestä eikä niinkään rodullisista eroista (Shaw 2017), väitän monikulttuurisen tematiikan kuitenkin vaikuttavan siihen, miten hahmot itsensä kokevat ja määrittävät, vaikka tämä ei tapahdu kenties aihepiirille tyypillisesti ennakkoluulojen ja muukalaisvihan, suoranaisten konfliktien kautta. Roy Sommer pohtii artikkelissaan, johtuvatko monikulttuuriset konfliktit aina olennaisista erimielisyyksistä avoimen yhteiskunnan ja sen etnisen vastapuolen välillä. Hän käyttää esimerkkinään Saksaa ja Iso-Britanniaa, joissa suurin osa monikulttuurisista konflikteista syntyy jokapäiväisistä asioista, kuten moskeijan rakentamisesta tai siitä, saavatko musliminaiset käyttää huivia työskennellessään esimerkiksi opettajina. (Sommer 2003, 155.) Tällaisia monikulttuurisia aspekteja *NW* ei käsittele.

Ensimmäisessä alaluvussa tarkastelen *NW*:tä kontekstissaan postkoloniaalisen kirjallisuuden jatkumona pohtimalla suuntaukselle nykykirjallisuudessa tyypillistä hybridi-identiteetin käsitettä. Tämän jälkeen pohdin etnisyyttä, ennen kaikkea hahmojen sisäisiä ristiriitoja, jotka nousevat esiin romaanissa. Leah, Felix ja Natalie eivät kamppaile näkyvästi erilaisten kulttuurien yhteentörmäyksissä, mutta kulttuuritausta itsessään on oleellinen osa identiteetin rakentumista, ja tutkinkin ensisijaisesti, mikä merkitys henkilöahmojen monikulttuurisilla taustoilla on heidän identiteetteihinsä ja miten erilaisia kulttuuritaustoja romaanissa ylipäättään ilmennetään henkilöiden kautta. Tarkastelen myös, millaisia konflikteja heidän etniset taustansa mahdollisesti aiheuttavat; kokevatko henkilöahmot ulkopuolisuuden tunnetta, joka olisi kytköksissä heidän kulttuuriperimäänsä?

Kolmannessa alaluvussa keskityn tiiviimmin pohtimaan nimenomaan ulkoisia merkitystekijöitä, kuten syrjimistä, joka ei näennäisesti ole vahvasti läsnä romaanissa. Käsittelem ennakolluulojen yhteydessä tarkemmin niitä stereotyyppioita, joita romaanissa ilmenee erityisesti huumeriippuvuudesta toipuvan Felixin yhteydessä. Pohdin myös tarkemmin toiseuden tunnetta sekä ulkopuolisuutta, mikä ei pelkästään koske brittiläisestä poikkeavaa etnistä kulttuuritaustaa, vaan peräti sen puutetta. Keskityn ensisijaisesti pohtimaan *NW*:n keskushahmojen identiteettiproblematiikkaa, mutta sivuan myös romaanin sivuhahmoja analyysissäni.

3.1 Hybridi-identiteetti

Zadie Smithiä tutkinut ja postkoloniaaliseen kirjallisuuteen erikoistunut tutkija Beatriz Pérez Zapata (2014) kirjoittaa artikkelissaan ”’In Drag’: performativity and authenticity in Zadie Smith’s *NW*”, miten postmodernismi ja nykyisin keskittyminen hybridi- ja monilukuisiin identiteetteihin juhlistavat koko ajan liikkeessä olevia hajanaisia subjekteja. Zapata toteaa, että monet Smithin hahmoista esitetään jakautuneina henkilöinä (*split personality*), mikä on seurausta muuttoliikkeestä, joka näkyy vielä toisella ja kolmannellakin sukupolvella. Nuorempien hahmojen identiteetit eivät ole vakaita, vaikka he ovat omaksuneet uuden kulttuuriympäristönsä. (Zapata 2014.) Hybridikäsitteellä on monenlaisia muitakin määritteitä sosiaalitieteissä, kulttuurin tutkimuksessa ja postkoloniaalisessa tutkimuksessa (Nilan & Feixa 2006, 1). Erityisesti postkoloniaalisessa teoriakontekstissa hybridisyys on keskeinen ja kiistelty käsite (Smith 2004, 250). Teoksessaan *Cultural Hybridity* Peter Burke määrittelee kulttuurillisen hybridisyyden käsitteen käsittävän ihmisryhmien lisäksi muun muassa tekstejä, musiikkia ja arkkitehtuuria (Burke 2009, 13). Erilaisten kulttuurillisten elementtien sekoittuminen on läsnä *NW*:n tarjoamassa katukuvassa, mutta oleellisinta on tarkastella ihmisryhmiä, jotka ovat kaikkien ”hybridien” tuotosten takana. Burke määrittelee hybridit ihmiset ryhmiksi, jotka ovat poliittisista, uskonnollisista tai taloudellisista syistä joutuneet muuttamaan pois omasta kulttuuristaan toiseen kulttuuriin. Yksilökohtainen hybridisyys puolestaan tarkoittaa sitä, miten henkilö on syntynyt uuteen kulttuuriin ja paikkaan, minne hänen vanhempansa ovat aikanaan omista syistään muuttaneet. (Burke 2009, 13–31.)

Kaikki *NW*:n neljä keskushahmoa sopivat periaatteessa hybridi-identiteetin määritteisiin pudotessaan kahden kulttuurin ristituleen, jota Burke (2009, 31) nimittää termillä ’in between’. Vastaavanlaista termiä käyttävät muun muassa sosiaalitieteissä ja nuorisotutkimuksessa vaikuttavat Nilan ja Feixa (2006, 2), jotka määrittelevät hybridisyyden usein liittyvän myös väliinpuotoamisen lisäksi rajojen ylittämiseen, liikkuvuuteen, epävarmuuteen ja monimuotoisuuteen. Vastaavasti Hallin mukaan hybridejä identiteettejä muodostuu erityisesti, kun globalisoituneessa ja modernissa maailmassa olevat varsinaiset kansalliset identiteetit ovat rappeutumassa (Hall 2005, 58). Leah, Felix ja Natalie eivät ole nähdäkseni jääneet kahden eri kulttuurin väliin niin, että Smith kuvaisi heidän kamppailuaan hybridi-identiteetin kanssa erityisen näkyvästi. Toisaalta hybridillä voidaan viitata lähinnä tässä yhteydessä yksilöön, joka

on omaksunut useamman eri kulttuurin, joista muodostuu täysin oma identiteettinsä (Moss 2003, 12). Kulttuurisen hybridisyyden käsitteeseen liittyy vahvasti Homi K. Bhabha, joka käyttää käsitettä kolmas tila (*third place*) (Bhabha 1994, 53–54). Kolmannella tilalla tarkoitetaan tässä yhteydessä kulttuurien väliin jäävää tilaa, joka on avoin ja siten hybridinen (Rantonen & Savolainen 2010, 30–31). Kolmas tila sopii käsitteenä *NW*:n keskushahmoihin erityisesti siinä mielessä, miten kaikki heistä ovat useamman kuin yhden kulttuurin vaikutuksen alaisena, ja silti he määrittelevät itsensä tulkintani mukaan pääasiassa varsinaisten kulttuurien ulkopuolelta kosmopoliiteiksi lontoolaisiksi ja pienemmässä mittakaavassa eritoten luoteislontoolaisiksi, mikä kiistatta tarkoittaa monien kulttuuritaustojen yhteen sulautumista. Niin sanottu kolmas identiteetti on sidoksissa globaalistuneeseen 2000-luvun maailmaan, jossa monikulttuurisuus ja suurkaupunkimiljöö eivät tarjoa yhtä ahtaita identiteettimalleja kuin esimerkiksi aiemmassa postkoloniaalisessa kirjallisuudessa on esitetty sopeutumattomuuden ja koti-ikävän tematiikassa. *NW*:ssä keskushahmojen vanhempien kulttuuritaustaa ei alleviivata, eikä heidän kamppailuaan ”vieraassa kulttuurissa” kuvata samasta näkökulmasta kuin esimerkiksi romaanissa *White Teeth*, jossa Lontoo oli vanhemmille vieras ja uhkaava.

Kirjallisuudentutkija Sara Upstone (2007) käyttää artikkelissaan ”Same old, same old” käsitettä ”British-born confidence”, jolla hän viittaa toisen sukupolven maahanmuuttajiin, eli käytännössä maahanmuuttajien lapsiin, jotka ovat syntyneet Iso-Britanniassa, eivätkä siksi jaa samaa epävarmuutta ja vierauden tunnetta uudesta kulttuurista kuin vanhempansa. Upstone käsittelee artikkelissaan Smithin esikoisteosta, jossa hahmojen kulttuurillinen väliinpuotoaminen näkyy selkeämmin kamppailuna kahden eri kulttuurin välillä kuin *NW*:ssä. ”British-born confidence” kuvaa kuitenkin käsitteenä hyvin kaikkia *NW*:n hahmoja, erityisesti Natalieta, joka rikkoo perheensä sisäisiä toimintatapoja luodessaan vanhemmistaan ja sisaruksistaan poiketen menestyvää uraa asianajajana. Vaikka Natalien minäkuva on rikkonainen, hän omaksuu erityisesti aikuistuessaan yhä enemmän ympäröivän maailman vaikutteita, jotka ennen eivät sopineet hänen äidiltään perittyyn maailmankuvaan: ”The vision Marcia Blake had of such people, and had passed on to her daughter, came tumbling down in a riot of casual blaspheming, weed and cocaine, indolence.” (*NW*, 211.) Natalien kohdalla ympäristön vaikutteet saattavat kuitenkin olla ratkaisevia hänen identiteettinsä hajanaisuudelle, ja tätä aspektia käsitellen tarkemmin luvussa 4.

Kulttuurien väliin putoaminen ei ole korostunut romaanissa kirjaimellisesti, mutta eri kulttuurien välinen jännite on havaittavissa. Hybridi-identiteeteille ominainen ristiriitaisuuden tunne vaikuttaa ilmenevän erityisesti silloin, kun henkilöhahmot ovat tekemisissä omien vanhempiansa kanssa. Ilmiöön viitataan suoraan Natalien järjestämällä illalliskutsuilla, joissa aihepiiri saa kevyen koomisen vivahteen:

Meanwhile parents have become old and ill at the very moment their children want to have their own babies. Many of the parents are immigrants – from Jamaican, from Ireland, from India, from China – and they can't understand why they have not yet been invited to live with their children, as is the custom in their countries. Technology is offered as a substitute for that impossible request. Stair lifts. Pacemakers. Hip replacements. Dialysis machines. But nothing satisfies them. They worked hard so we children might live like this. They 'literally' will not be happy until they've moved into our houses. They can never move into our houses. Pass the heirloom tomato salad. (NW, 86.)

Esimerkki kuvastaa hyvin sitä, miten maahanmuuttajien lapset, joiksi Natalie ja Leah kumpikin tässä yhteydessä asettuvat, ovat omaksuneet uudenlaisen tavan toimia. Vanhempien kulttuuriperimät, joissa vanhuus tarkoittaa jälkikasvulta saatua tukea ja turvaa, on menettänyt merkityksensä. Sukupolvien välillä ei vallitse yhteisymmärrystä, jonka oletan nimenomaan johtuvan hybridi-identiteetin aiheuttamasta ristiriidasta.

Natalien kohdalla menestyminen ja sitä seuraava vaurastuminen tuntuvat aiheuttavan ristiriitoja erityisesti hänen äitinsä ja sisarensa välille. Menestyksen ja avioliiton mukanaan tuoma elintason nousu osoittaa selvemmin sen, miten varattomia Natalien sukulaiset ovat hänen uuteen elämäntilanteeseensa verrattuna. Ristiriita kahden eri puolen välillä ilmenee moninaisesti, esimerkiksi kohdassa, jossa Natalie esittelee äidilleen ja parhaalle ystävälleen hänen ja Frankin uutta asuntoa puiston laidalla. Esittelykierroksen aikana Natalie tuntee tarvetta nöyryymiselle: "She recognized in herself a need for total submission." (NW, 267.) Epäselväksi jää, tunteeo Natalie enemmän kiitollisuutta vai pikemminkin häpeää, joka saa hänet nöyryymään. Jälkimmäinen vaihtoehto vaikuttaa todennäköisemmältä, sillä välittömästi hän tuntee itsensä myös kokelaaksi, mikä viittaa ilmiselvästi jo aiemmin koettuun tilanteeseen, muistoon: "When she had been a pupil and on the 'wrong' side of a criminal case, Marcia had wanted her to 'think of the victim's family'. [...] Only Frank supported her. Only he ever seemed proud." (NW, 267.) Natalie kokee myös Leahin käytöksen omaa työtään ja saavutuksiaan

kohtaan tuomitsevana, mutta nähdäkseni Leahin asenne liittyy selkeämmin siihen, miten Natalien nousu yhteiskuntaluokassa on repinyt heitä kauemmas toisistaan myös aatteellisesti.

Marcian kohdalla kyse on käytännössä rahasta – tai ainakin Natalie tuntuu ajattelevan asian niin; Marcian tahaton huomio uuden asunnon huonemäärästä aiheuttaa riidan heidän välilleen. He ovat kinastelleet samanlaisista asioista ennenkin, ja Leah toteaa Marcialla olevan vain vaikeuksia ymmärtää Natalieta: ”You have your work. You have Frank. You’ve got all these friends. You’re getting to be so successful. You’re never lonely.” (NW, 268.) Natalie on omaksunut uuden, erilaisen tavan elää, mikä poikkeaa Marcian kokemuksista ja toisaalta myös mahdollisuuksista saavuttaa koulutuksen avulla menestystä. Natalie ei tunnista itseään Leahin kuvauksesta, mutta se ei muuta muiden käsityksiä hänestä ihmisenä. Nähdäkseni kyse on Natalien kohdalla ensisijaisesti syyllisyydestä, jota hän tuntee omasta vauraudestaan ja saavutuksistaan, joihin hänen äidillään ei kenties ollut koskaan edes mahdollisuutta. Toisaalta tämä on yhdistettävissä siihen, miten Natalie ei enää sovi perheensä pariin ja siihen elämään, jota he viettävät. Heidän keskuudessaan hänestä on tullut ulkopuolinen, vieras tai peräti tunnistamaton.

Natalien kokema syyllisyys uudesta asunnosta saattaa selittyä myös sillä, miten aiemmin hän oli kykenemätön auttamaan äitiään. Tapahtumien aikaväli ei ole selvillä, mutta kohtaukset esiintyvät Natalien numeroidussa osiossa 131 ja 157, mikä viittaisi tapahtumien välillä olevan jonkin verran aikaa. Marcia ei kaipaa Natalieltä ratkaisua eikä apua rahaongelmiin, joita hän kuitenkin esittelee tyttärelleen:

The only useful thing would be to sign a large cheque. This she couldn’t do, in her present circumstances. She couldn’t bear to ask Frank. What difference did it make if she turned figures into words? / ‘I’ll tell you what I really need,’ said Marcia. ‘I need Jayden to get up out of here and get married, so he can run his own household [...] Jayden’s the only one of you takes care of me at all. [...] But this is how we’re living like, Keisha, to be truthful. Hand to mouth. This is it.’ / People were living like this. Living like that. Living like this. (NW, 248–249.)

Kohtauksessa korostuu tietenkin varallisuuden aikaansaama luokkaero, mutta samalla Natalien kyvyttömyys auttaa. Rahan pyytäminen huomattavan rikkaalta Frankilta muodostuu ongelmaksi siinä, miten Natalie ei halua ottaa lahjuksia vastaan, vaan miten hän haluaa saavuttaa menestyksen kuin omaisuutensa itse. Tämä ei tunnu taas soveltuvan siihen

maailmaan, jossa Marcia elää. Toisaalta Marcian ajatuksissa ja käytöksessä ei vaikuta olevan erilaisen kulttuuritaustan mukanaan tuomaa painolastia, sillä hän ei oleta toisaalta Jaydeninkaan elättävän häntä – hän haluaa vain poikansa muuttavan pois kotoa, jotta tilaa olisi enemmän.

Kohtausta seuraa lyhyt osa 158, jossa Natalie ja Frank käyvät asiasta ytimekkään keskustelun, joka on nimetty sanalla 'Domestic': "'I can't stand them living like that!' cried Natalie Blake. / 'You're making unnecessary drama,' said Frank.' (NW, 249.) Natalien ristiriitainen käytös kertoo ensisijaisesti hänen omien halujensa ristiriidasta; halusta auttaa äitiään ja sisartaan, mikä ei kuitenkaan onnistu ilman avunpyyntöä Frankilta. Vaikka Natalie oli haluton pyytämään mieheltään apua, hän kuitenkin päätyy epäsuorasti niin tekemään – ilman vastakaikua. Natalien ja Frankin keskinäisen ongelman lisäksi nähdäkseni Natalien reaktio liittyy myös siihen, miten hän ei tiedä, millä puolella näkymätöntä rajaviivaa itse seisoi, vaikka keskustelun otsikko viittaakin siihen, miten hän ja Frank muodostavat nyt yksikön, joka on luonnollisesti erillinen Natalien lapsuudenkodista. Kyse ei ole pelkästään kulttuurisesta ristipaineesta, vaan ylipäättään muiden toisistaan poikkeavista odotuksista. Silti tulkitsen tilanteen sopivan juuri sellaiseen kuulumattomuuden tunteeseen, joka on liitettävissä hybridi-identiteetteihin, vaikka Marcian ja Natalien välillä ei olekaan näkyvää ristiriitaa, joka muodostuisi nimenomaan kahden erilaisen kulttuurin arvomaailmojen eroista. Olisiko Marcia kuitenkin pohjimmiltaan olettanut, että Natalie auttaisi perhettään?

Kulttuurinen tausta nousee selkeämmin esiin, kun Felix vieraillee oman osionsa 'guest' alussa isänsä luona Caldwellissa viedäkseen hänelle kirjan, jonka Grace on ostanut luultavasti tehdäkseen vaikutuksen Felixin isään, Lloydiin. Kirja käsittelee pääasiassa kuvallisesti Lontoossa sijainnutta 'Garvey House' -taloa, jossa Lloyd nuoruudessaan asui ja jossa Felix sisaruksineen syntyi. Felix ei saa mahdollisuutta lukea loppuun otetta kirjasta ennen Lloydin keskeytystä, mutta teoksessa asuinyhteisöä ja siitä kertovaa valokuvakertomusta esitellään seuraavasti: "This is a photographic account of a fascinating period in London's history. A mix of squat, halfway house and commune, Gravey House welcomed vulnerable young adults from the edges of" (NW, 105). Käytännössä talossa asui erilaisista etnisistä taustoista lähtöisin olevia nuoria, mikä tulee lähinnä ilmi kuvista, joita Felix kirjan sivuilta katselee: "Afros, headscarves, cane rows, weird stiff wigs, a tall skinny, spiritual-looking Rasta resting on a big stick." (NW, 106.) Monikulttuurisuuden kuvaaminen on toistuvaa ja lähes rönstyilevää, mutta edes

vähävaraisuus ja Llyodin korostama ajanjakson vaikeus ei poista tietynlaista tyylikkyyttä, jota edes Felix ei voi kieltää: “Felix had to concede it: style without money, without any means whatsoever. Charity-store nylons worn sharply. Battered Clarks coming off like the finest Italian shoes.” (NW, 106.) Myönnitys tuntuu nostalgiselta, mikä antaa vaikealle elämänvaiheelle jälkikäteen kultareunuksen, eikä sen ajan tapahtumia muistella erityisen negatiivisessa valossa.

Viittaus taloon tapahtuu ensimmäisen kerran jo silloin, kun Leah ja Michel näkevät uutisen Felixin kuolemasta. Silloin taloa kuvataan pahamaineisena ikään kuin korostaen Albert Roadilla surmatun miehen traagista kohtaloa: ”He grew up in the notorious Gravey House project in Holloway, but had moved with his family to this relatively quiet corner of Kilburn, in search of a better life.” (NW, 92.) Felixin näkökulmasta talosta puhutaan vain Gracen ostaman kirjan kautta, mutta sen merkitys Lloydille vaikuttaa suurelta. Felix ei jaa isänsä intoa, vaikka hän kuuntelee ja keskustelee isänsä kanssa hetken aikaa kuvissa esiintyvistä ihmisistä ja talon perustajasta Raymondista, joka poimi Lloydin mukaansa yli 30 vuotta sitten juna-asemalta. Heidän tarinaansa ei avata lukijalle erikseen, vaan kertomus isän nuoruudesta tuntuu olevan Felixille osaltaan tuttu. Tuttuuden tunnetta Gravey Housesta lisää tietenkin se, miten Felix oli vasta 8-vuotias, kun he muuttivat kaupungilta järjestyneeseen Caldwellin vuokra-asuntoon. Huolimatta siitä, miten Felix itsekin asui kommuunissa, ei hän tunnu jakavan merkittäviä muistoja, jotka olisivat välttämättä aitoja, saati edes tärkeitä: “He could not be sure if he had a memory of this, or whether the photograph itself was creating the memory for him.” (NW, 106.) Hatarat muistikuvat varhaislapsuudesta eivät itsessään ole ihmeellinen asia, mutta myös Lloyd vitsailee poikansa tietämättömyydestä, ja toteaa Gracen haluavan tutustua aitoon Garvey Housen asukkiin: “She wants to know a real Garvey House man. You was just born there. I lived it, bruv. Nah, I’m joking you.” (NW, 104–105.) Leikinlaskusta huolimatta Lloydin sanoissa vaikuttaa piilevän totuus ja eräänlainen ylpeydenaihe; Felix ei ole kokenut samaa kuin hän. Felix vaikuttaa suhtautuvan aihepiiriin joka tapauksessa melko innottomasti, mikä tulee lopulta ilmi yllättävän perinteisellä tylsistyneisyyden muodolla: “Felix yawned, not too discreetly.” (NW, 108.)

Koko kohta kuvastaa mielestäni sitä, miten Felix ei jaa ylipäättään ymmärrystä isänsä tavasta elää; heillä vaikuttaa olevan mielipide-eroja toistensa elämäntyyleistä, käsityksistä naisia

kohtaan sekä tavaroista, joita Lloydilla on kotonaan: ”Even this room was a mess of African masks and drums and the rest of that heritage whatnot. More every visit, it was piling up. [...] ’You should take all this stuff to the stall, man. Weather’s good for it. You could sell it at carnival.” (NW, 103.) Tavaroiden alkuperää tai kulttuurillista merkitystä Lloydille ei paljasteta, mutta Felixin välinpitämättömyys antaa olettaa, että hänellä ei ole kiinnostusta vastaavalle esineistölle. Toisaalta Felix saattaa olla luonteeltaan vain levottomampi, kertoohan hän myöhemmin Tomille, mitä kaikkea hän on suhteellisen lyhyen elämänsä aikana tehnyt. Hän ei ole nähnyt omia lapsiaan pitkään aikaan, mikä hieman viittaa siihen, miten hänen on helppo siirtyä asioista seuraavaan, kulkea vain eteenpäin, mihin ei liity menneisyyden muistelu ja tavaroiden haaliminen. Toki menneisyyteen vaikuttaa liittyvän Felixin kohdalla paljon virheitä ja vääriä valintoja, joissa ei hänen mielestään ole paljon muisteltavaa. Hahmosta välittyikin lukijalle juurtumaton mielikuva.

Leah tuntuu puolestaan jäävän selvemmin useampien toisistaan eroavien kulttuurien väliin sopimatta kuitenkaan itse saumattomasti hybridikäsitteen sisään, vaikka hän onkin äitinsä puolelta puoliksi irlantilainen. Sen sijaan hän on keskushahmoista ainoa valkoihoinen, ja silti erityisesti hän on tiiviisti ympäröity monikulttuurisuudella; hänen aviomiehensä on ranskalainen, joskin taustoiltaan algerialainen ja guadalupelainen; kun taas hänen paras ystävänsä on juuriltaan jamaikalainen. Leah on myös työpaikallaan ainoa valkoihoinen nainen, mikä tulee ilmi korostuneesti hänen ulkopuolisuuden tunteestaan: ”-Quittin’ time! / Same joke every day. A joke you can make if you are not Leah, if you are not the only white girl on the Fund Distribution Team.” (NW, 37.) Leahin ulkopuolisuuden tunne tuntuu kiteytyvän muiden etnisten taustojen lisäksi muiden ihmisten odotuksiin, joista hän itse poikkeaa. Palaan tarkemmin Leahin ulkopuolisuuteen alaluvussa 3.3.

Leahin kohdalla hänen irlantilaisuutensa korostuu punapigmenttisyyden ohella Paulinen kokemuksissa: ”[A]nd the Nigerians wily, owning those things in Kilburn that once were Irish, and five of the nurses on her own team being Nigerian where once they were Irish, or at least Pauline judges them to be Nigerian [...]” (NW, 16–17). Paulinen ennakkoluulo selittyy, mutta Leah ei allekirjoita tai ymmärrä äitinsä ajatuksia. Samoin kuin Felix, ei Leah vaikuta erityisen kiinnostuneelta äitinsä kokemuksista ylipäätään. Pikemminkin Leah vaikuttaa vain pitävän äitiään kenties jopa rasistisena, omiin tapoihinsa kangistuneena. Turhautuneisuus Paulinea

kohtaan muodostuu monesta asiasta, eikä vähiten siitä, miten hän painostaa Michelin tavoin Leahia tulemaan äidiksi. Kuitenkin Leah näkee äitinsä myös korostuneemmin osana irlantilaisista kulttuuritaustaa, johon hän itse ei vaikuta erityisemmin luokittuvan: ”Static cloud of sigh. Leah can well imagine: the snowy fringe flutters, the floral bosom lifts. A well-feathered Irish owl her mother has become. Still in Willesden, perched for life.” (NW, 16.) Irlantilainen pöllö ei ole erityisen mairitteleva ilmaisu, ja sillä Leah luultavasti viittaa vanhuuden lisäksi myös vanhanaikaisuuteen tai peräti kummallisuuteen, johon hän ei itse kykene samaistumaan.

Lopulta Leah, Felix ja Natalie määrittävät joko käytöksellään tai puheillaan ensisijaisesti mielestäni englantilaisiksi riippumatta siitä, miten he käytännössä ovat osa (post)postkoloniaaliselle ajalle tyypillisiä hybridejä identiteettejä. Nämä eivät nähdäkseni poissulje toisiaan. Hall ilmaisee, että kansalliset kulttuurit ovat ylipäätään modernin ajan ilmiö, eikä ihmisillä ole synnynnäisesti kansallisia identiteettejä, vaan ne muodostuvat representaatioina, jotka voivat muuttua. Esimerkkinä hän mainitsee englantilaisuuden, joka kuvataan tietyllä tavalla englantilaisen kulttuurin sisällä, minkä perusteella voidaan tietää, mitä tarkoitetaan englantilaisuudella. (Hall 1999, 46.) Hallin teorian valossa voisi ajatella, miten *NW*:ssä henkilöahmot ovat omaksuneet itselleen helpommin ympärillä vallitsevan monimuotoisen lontoolaisuuden riippumatta siitä, mistä kulttuurista heidän vanhempansa ovat lähtöisin.

3.2 Etniset taustat ja niiden ristiriidat

Muun muassa etnisyyttä kirjallisuudessa tutkinut Mindi McMann (2012, 9) tuo esiin Smithin esikoisromaanin koskevassa artikkelissaan ”British Black Box: A Return to Race and Science in Zadie Smith’s *White Teeth*”, etteivät brittiläisiksi syntyneet, mutta monikulttuurisista perheistä lähtöisin olevat hahmot tulisi ikinä olemaan saumattomasti osa Iso-Britannian yhteiskuntaa. Tämä liittyy ainakin osaltaan ajatukseen, että lähtökohtaisesti ajateltuna brittiläinen voi olla vain valkoihoinen ihminen (Hall 2005, 146). McMannin väite tuntuu kärjistetyltä jopa eri ajalliseen kontekstiin sijoittuvassa *White Teeth* -romaanissa, eikä se sovellu *NW*:n henkilöahmoihin, vaikka hekin ovat syntyneet McMannin mainitsemiin

monikulttuurisiin perheisiin. Kulttuuritausta ei tässä tapauksessa sodi hahmojen kansallisia identiteettejä vastaan, vaikka muuten eri kansallisuudet ja niiden erot tulevat romaanissa selkeästi ilmi. Esimerkiksi Felixin käyttäessä puolankielistä tekstipaitaa, kysyy Tom häneltä epäilevästi, onko Felix puolalainen. Tämä huvittaa suunnattomasti Felixiä ja toisaalta myös lukijaa: ”That struck Felix as very funny. He fell back in his seat and was a good time repeating the question, slapping the table and laughing [...]. ‘Nah, Tom, nah not Polish. London born and bred.’” (NW, 127.) On kiinnostava huomata, miten aiemmin Felix tunsii olevansa ulkopuolinen Caldwellissa, koska hän oli saapunut sinne liian myöhään ollakseen osa joukkoa. Nyt hän kuitenkin määrittää itsensä ensisijaisesti lontoolaiseksi ilman pienintäkään epäilystä tai viittausta omien vanhempensa etnisiin taustoihin. Enemmänkin kyse on siitä, miten *NW*:n hahmot eivät näyttäyty enää postkolonialismin värittäminä, vaan osana kaikille yhteisiä yhteiskunnallisia ongelmia ja toisaalta myös velvollisuuksia, jotka ovat kulttuuritaustoista riippumattomia. Tutkija Annalisa Pes viittaakin artikkelissaan, että *NW*-romaanissa etnisyyttä vain esitetään eikä se ole vahvasti tiedostettua (Pes 2014). Postkoloniaalisuuden esittäminen on romaanin kerronnassa huomattavaa, mikä ilmenee nimenomaan tavasta, jolla ihmisiä määritellään ja kuvataan heidän kansalaisuutensa mukaan. Pienissä yksityiskohdissa ja huomioissa kuvaillaan eri kansallisuuksia niin ruokakojuina kuin pankkeina. Tavallaan eri kulttuuritaustat tulevatkin esiin neutraalisti kuvattuina, vaikka niihin liittyy paljon pinnan alla kyteviä ristiriitoja.

Eri etnisyydet näkyvät kenties kuitenkin selkeimmin *NW*:n kerronnassa, jossa toistuvasti esimerkiksi ihmisiä kuvaillaan ja siten määritellään heidän syntyperänsä kautta. Esimerkiksi Leahin istuessa työpalaverissa nousee puheenaiheena esiin turvakotiin tarkoitettujen rahojen väärinkäyttö. Leahin kannalta oleellista on, etteivät tekijät olleet hänen vastuullaan: ”[...] but Leah is not responsible for the Albanians. She has a mouth full of pen but she is not responsible for the Albanians, nor their misappropriation of funds meant for a Hackney women’s refuge.” (NW, 33.) Sen sijaan, että olisi puhuttu tarkemmin rajatusta joukosta tiettyjä henkilöitä, puhutaan ihmisjoukosta pelkällä kansalaisuudella. Leahin havainnot ja mielleyhtymät eroavat muiden hahmojen ajatuksista, minkä voi tulkita yhdeksi syyksi sille, miten hän luokittelee ihmisiä sen perusteella, miten muut eroavat hänestä itsestään. Erityisesti hänen havainnoissaan Luoteis-Lontoon monikulttuurista katukuvaa kuvataan paljon, kun taas Felix keskittyy enemmän kohtaamiinsa ihmisiin neutraalisti, ja Natalie oman elämänsä ja menneisyytensä

yksityiskohtiin, joissa toisinaan vilahtaa kulttuurilliset seikat sekä etnisyys. Leahin ajatusvirtaa ja huomioita kuvastaa mielestäni hyvin kohtaus, jossa hän astuu Paulinen kanssa bussiin yhdessä hindutemppeleistä saapuneiden naisten kanssa:

Sat opposite, Leah stares at a red bindi until it begins to blur, becomes enormous, taking up all of her vision until she feels she has entered the dot, passing through it, emerging into a more gentle universe, parallel to our own, where people are fully and intimately known to each other and there is no time or death or fear or sofas or (NW, 44)

Ajatus keskeytyy, kun Leahin huomio palautuu Paulinen puheeseen. Sinällään hänen huomionsa naisen otsassa olevasta bindistä ei ole erityisen merkittävä etnisyyden näkökulmasta, mutta se kuvastaa hyvin sitä, miten monikulttuurisuus on hahmojen ympärille kietoutunut. Vastaavaa havainnointia esiintyy muuallakin romaanissa, joskin hyvin erilaisessa mittakaavassa kuin Leahin kertomana, esimerkiksi: ”Felix stepped in front and took control, walking through a crowd of Indian girls with luxurious black ponytails and little gold Selfridges badges pinned to their lapels.” (NW, 119.) Sillä ei vaikuta olevan suurta painoarvoa, ketkä kadulla kulkevat, mutta heidät kuvataan silti ”intialaisiksi tytöiksi”. Tulkintani mukaan kyse on kerronnallisista keinoista, joiden avulla Smith korostaa kaupungin monikulttuurisuuden kirjavaa läsnäoloa.

Kerronnassa on vahvasti esillä henkilöhahmojen etniset taustat ja mistä hahmojen sukujuuret ovat alun perin lähteneet, mikä liittyy siihen, miten ihmiset ylipäätään usein määrittävät oman kansallisuutensa mukaan (Hall 2005, 45). Siinä missä paikoittain kansallisuudet ovat vain yksi määrite romaanissa kohdatuille ihmisille, keskustelevat henkilöhahmot myös etnisistä taustoista, erityisesti Leahin yhteydessä. Esimerkiksi Leahin saattaessa apua pyytäneitä Sharia taksiin, näkevät naiset Michelin saapuvan kotiin. Shar kiinnittää huomiota tyttömäiseen etunimeen, jolloin Leah korjaa Michelin olevan ranskalainen. Ilmeisemmin miehen ulkonäkö ei sovi Sharin käsitykseen ranskalaisesta, jolloin Leah täsmentää vastaustaan: ”[...]From Marseilles – he’s French. Been here forever. / - African, though. / - Originally. [...]” (NW, 14.) Michelin ihonväri vaikuttaa merkitsevän Sharille afrikkalaisuutta, vaikka Leah on jo kahdesti määrittänyt miehensä olevan ranskalainen. Sharin reaktio tuskin liittyy Michelin todelliseen alkuperään, vaan enemmänkin siihen, miten hän suhtautuu Leahin ”väittäessä” Michelin olevan ranskalainen. Ehkä Shar kuvittelee Leahin korostavan ranskalaisuutta, koska luulee Leahin valkoihoisena naisena häpeilevän miehensä etnisiä taustoja? Tämä ei tietenkään paljastu

selkeästi Sharin käytöksestä, mutta ajatus voisi sopia hänen mielenmaisemaansa; kun Leah hetkeä aiemmin kysyi, muistiko Shar Natalien, vastaus oli seuraava: ”Yeah. Up herself. Coconut. Thought she was all that.” (NW, 10.) ”Coconut” viittaa tässä yhteydessä tummaihoiseen ihmiseen, joka käyttäytyy kuin valkoihoinen. Coconut, eli ”piilovalkoinen” ilmenee Sharin puheessa halveksuntana, joka voi selittää hänen reaktionsa myös Michelin ranskalaisuutta kohtaan. Toisaalta Shar on itse toisen sukupolven maahanmuuttaja Etu-Intian niemimaalta, ja ehkä hän pystyy samaistumaan enemmän Michelin, jolloin alkuperäisellä kansallisuudella on hänelle suurempi merkitys. Michelin kansallisuus ilmenee kerronnassa useaan otteeseen, ja tulkintani mukaan nimenomaan heijastuneena eron kautta Leahiin. Kiinnostava aspekti kansallisen identiteetin ja sen merkityksen näkökulmasta on se, miten Leah toistuvasti määrittää miehensä olevan ranskalainen, kun taas Michel itse julistautuu monologissaan afrikkalaiseksi: ”I am an African.” (NW, 30.) Ehkä Leah pyrkii tiedostamattomasti hälventämään erilaisuuden ja ulkopuolisuutensa kokemusta takertumalla miehensä ranskalaisuuteen sen sijaan, että pohtisi miehen juuria, jotka ovat kaukana naisen omista? Leahille ajatus on tahaton, mutta ero hänen ja Michelin välillä korostetusti esiin nouseva eritoten siitä näkökulmasta, mitä esteettisiä hyveitä mies edustaa suhteessa Leahiin.

Joka tapauksessa Michelin alkuperä esitetään täysin toisessa valossa kuin Frank De Angelisin lähes myyttisiä piirteitä saava tausta. Natalie suorittaa tiedustelutehtävän selvittääkseen, kuka on oikeusfilosofian luennoille osallistuva tyylikäs ja varsin hyvännäköiseksi kuvattu nuori mies. Siinä missä Frank esitetään hyvin poikkeavassa ja mairittelevassa valossa ylipäättään, huhut hänen taustoistaan saavat yhtä poikkeukselliset mittasuhteet: ”This from someone who attended a ’grammar school’. Further: ‘His mum’s Italian or something. His dad was probably some African prince, that’s usually the case.’” (NW, 206.) Afrikkalainen prinssi saattaa olla vertauskuvallinen ilmaus, mutta Frankin kohdalla – verrattuna Micheliin, joka niin ikään kuvataan komeana – hänestä liikkuviin puheisiin ja ylipäättään hänen esiintymiseensä liittyy vahvasti yläluokkainen tausta. Luokka ja raha toimivat ratkaisevana erottavana tekijänä Frankin ja Michelin kohdalla, ja luokkaero määrittää jokseenkin myös heidän ystävyysuhdettaan, mihin palaan tarkemmin luvussa 4.

Vastaavasti Natalien osallistuessa koululaisena ammatinvalintaohjaukseen saa ohjaaja peräkkäisissä kappaleissa 42 ja 43 määritteekseen kansallisuuden: ”The Bajan told Keisha

Blake and Rodney Banks they must have a plan” (NW, 194) ja ”The careers officer from Barbados chose five institutions for Keisha Blake and Rodney Banks [...]” (NW, 194). Kohdissa barbadoslaisuus toimii mielestäni selkeästi määritteenä, joka yhdistää ammatinvalintaohjaajan samalle puolelle Keishan ja Rodneyyn kanssa. Maahanmuuttotaustaisena hän ymmärtää, kuinka tärkeää ja toisaalta vaikeaa Keishan ja Rodneyyn on päästä opiskelemaan. Kumpikin kuvataan lahjakkaiksi ja kunnianhimoisiksi oppilaiksi, mutta erityisesti Natalien äiti vastustaa yliopistoon lähtöä. Liittolaisuus opinto-ohjaajan kanssa muodostaa omanlaisensa vastarinnan Marciaa kohtaan, eikä lopputulos olisi todennäköisesti sama, jos ohjaaja olisi ollut esimerkiksi valkoihoinen englantilainen. Toisaalta Marcian vastustus opiskelulle ei ole pelkästään kulttuurillinen kysymys, vaikka Lontoon ulkopuolelle jäävä vieraus häntä pelottaakin: ”She wrote to Marcia on Keisha’s behalf. It won’t cost any money. She’ll get a full council grant. There’s a church. The train goes straight there, she’ll be safe, she won’t be the only one.” (NW, 194.) Raha ei kuitenkaan ole Keishan kohdalla enää ongelma stipendin ansiosta, ja opinto-ohjaajan kirjoituksesta välittyikin vakuutus, ettei Keisha ole ainoa, minkä tulkitsen liittyvän etnisyyteen.

Kansalaisuuden ohella *NW*:ssä huomioidaan usein henkilöiden ihonväri. Kuvailu saattaa olla merkityksetön huomio, puhtaasti vain olemassa oleva asia, tai jonkinlainen määrite sille, kenestä puhutaan. Hallin mukaan oman ihonvärinsä havaitseminen ja toteaminen ovat yksi tapa, jolla oma identiteetti tunnistetaan nimenomaan eron kautta; yritys määrittää itseään tapahtuu vastakohtan välityksellä (Hall 2005, 12). Vastakohta-asettelu on romaanissa paikoittain huomattavaa ja suoraa. Se ei välttämättä ole suoranaisesti tiedostettua ajattelua, mutta toimii nimenomaan erottelevana tekijänä, esimerkiksi Felixin tavatessa vanhaa autoa myyvän pojan, mainitaan ihonväri heti kohtaamisen toisessa lauseessa: ”A tall, skinny white boy with a lot of chestnut fringe floppy in his face.” (NW, 119.) Fakta ei vaikuta oleelliselta huolettoman Felixin näkökulmasta, mutta kohtaamisessa on vahva jännite, joka selittynee nähdäkseni sillä, miten Tom on yllättynyt siitä, että Felixin on tummaihoisen.

Toisaalta Felix poimii Tomin käytöksestä ja olemuksesta muitakin ratkaisevia eroavaisuuksia verraten itseensä. Siinä missä Tom on valkoihoinen, on hän myös nuorempi, autoista tietämätön ja eri yhteiskuntaluokkaan kuuluva nuorukainen, joka ei ole lähtöisin Lontoosta. Kaikki nämä liittyvät osaltaan siihen, miten Felixin oma identiteetti heijastuu erojen ja vastakohtien kautta

Tomista. Felix ei peilaa itseään tietoisesti muihin, toisin kuin Natalie, joka tuntuu pitäneen lapsesta asti parasta ystäväänsä omana heijastuspintanaan: ”But now they were leaving Quinton Primary for Brayton Comprehensive, where everybody seemed to have a personality, and so Keisha looked at Leah and tried to ascertain the outline of her personality.” (NW, 180.) Vastaavaa pohdintaa sekä peilautumista Leahin koko ajan vaihtelevaan tyyliin ja toisaalta pysyvien ominaisuuksien kanssa tapahtuu toistuvasti. Natalie tuntuukin vahvasta itseluottamuksestaan ja määrätietoisuudestaan huolimatta vertaavan itseään alati muihin, jolloin hänkin hakee omaa identiteettiään eron kautta suhteessa muihin ihmisiin. Hall (2005, 12) kuvaa vastaavaa peilaamista erityisesti ihonvärin yhteydessä, jolloin oman ”mustan” identiteetin pystyy määrittämään parhaiten eron kautta, koska vastakohtaisuudet ovat selkeitä. Tästä näkökulmasta katsottuna Leahin ottaminen vertailukohtaksi on Natalielle luonteva ja helppo valinta, joka kuitenkin saattaa itsessään aiheuttaa paljon ristiriitaisia tuntemuksia. Sama pätee Leahin ja Michelin väliseen suhteeseen.

Monikulttuurisuuden teemat saattavat helposti esiintyä kirjallisuudessa osana traumaa, jolloin niillä on helposti negatiivisempi sävy, joka heijastuu esimerkiksi henkilöhahmojen ulkopuolisuuden tunteeseen, syrjintään ja rasismiin sekä kamppailuun oman identiteetin ja kulttuurien kanssa. *NW*:ssä puolestaan korostuvat ihmisten kauneus ja ulkonäköön liittyvät ominaisuudet, jotka ovat vahvasti nimenomaan myönteisesti kytköksissä hahmojen kansallisiin ja etnisyyteen. Myönteisyydestään huolimatta nämä ominaisuudet esiintyvät useimmin vertailun yhteydessä, jolloin tilanteessa on läsnä ristiriita. Esimerkiksi Leah vertaa työtovereidensa ulkonäköä itseensä, kalpeaan punapäähän, jonka on suojauduttava auringolta välttääkseen ihovaurioita: ”From St Kitts, Trinidad, Barbados, Grenada, Jamaica, India, Pakistan, in their forties, fifties, sixties, and yet busts and butts and shiny legs and arms still open to the sexiness of an early summer in manner that the women of Leah’s family can never be.” (NW, 37.) Huomioon tuntuu liittyvän vahvasti tummaihoisten työkavereiden iätön kauneus, joka korostaa Leahin ikääntyvää kehoa ja täten hänen mielessään nykyisessä elämäntilanteessaan alinomaa jäytävää pelkoa vanhenemisestä sekä lopulta kuolemasta. Leah myöntää ja tiedostaa itse pelkonsa: ”What is the fear? It is something to do with death and time and age.” (NW, 24.) Pelko on monitasoinen ja vaikuttaa Leahin elämän kaikkiin osa-alueisiin, mutta hänen havaintonsa eri etnisten taustojen ajattomasta kauneudesta ja nuoruudesta korostava sitä eroa, joka liittyy nimenomaan vanhenemiseen. Ikään kuin Michel, Natalie ja

työtoverit muistuttaisivat häntä koko ajan siitä, miten hän vanhenee tahtomattaan nopeammin ja väistämättä verraten läheisiinsä.

Leahin valkoihoisuus tekee hänestä omassa yhteisössään poikkeavan, mikä korostuu parhaiten hänen suhteessaan omaan aviomieheensä, mikä luo heidän välilleen lukijalle avautuvan ristiriidan, jota Michel ei tunnu edes huomaavan. Leah kuvaa Micheliä paljon kauniimmaksi ihmiseksi, jolla on syntyperänsä kautta etuoikeus näyttää ikäistään nuoremmalta: “He can’t deny that he is more beautiful. It is easier for him to be beautiful. His skin is very dark and ages more slowly. He has good West African bone structure.” (NW, 22.) Leahin kateutta muistuttava ajattelu kulminoituu siihen epävarmuuteen, jota hän kokee omaa ikääntymistään ja siihen liittyviä velvollisuuksia kohtaan. Epäilemättä Leah saattaa ajatella myös, miten ikääntymättömältä vaikuttava Michel lopulta hylkää hänet varsinkin, kun Leahin ikääntymiseen liittyy Michelin näkökulmasta koko ajan pienenevä mahdollisuus tulla raskaaksi:

– and need to see a proper doctor. A clinic. We keep trying. And Nothing. You’re thirty-five this year. / Said Frenchly: nussing. Once they were the same age. Now Leah is ageing in dog years. Her thirty-five is seven times his, and seven times more important, so important he has to keep reminding her of the numbers, in case she forgets. (NW, 20.)

Leahin suhtautuminen omaan ikäänsä muodostuu romaanissa kasvavaksi ongelmaksi, joka pyrkii pinnalle odottamattomissakin tilanteissa. Kauppareissun jälkeen hän luulee huomaavansa Nathanin, joka oletettavasti soitti Leahille aiemmin uhkauspuhelun; Michel säntää miestä kohden, ja omasta pelostaan huolimatta Leah keskittyy mieleensä nousevaan tilanteeseen nähden epäolennaiseen yksityiskohtaan, jonka turhanpäiväisyyden hän itsekkin tiedostaa: “[--] she finds herself noticing something that should not matter: she looks older than both of them. The boy is a boy and Michel is a man but they look the same age.” (NW, 81.) Ikääntyminen ja sen vastakohtainen iättömyys ei ole ainoastaan Leahin havainto, vaan myös autoaan kauppaava valkoihoinen Tom pitää Felixia itseään nuoremman näköisenä: ”’Is it. How old are you?’ / ’Twenty-five. I’m already losing my bloody hair.’ / [...] ’My old man’s the same way. No wrinkles. Genetics.’ / ’Ah, genetics. Explanation for everything these days.’” (NW, 125–126.) Ero selittyy geneettisellä taustalla, ja keskustelusta välittyy Felixin puolelta huvittunut vähättelevyys, vaikka todennäköisesti hän on käynyt vastaavan keskustelun aiemminkin. Toisaalta Felix tunnistaa myös oman ihonvärinsä erityspiirteet, jotka Tomiin verraten suojaavat häntä häpeältä: ”Felix took a moment to appreciate that his own skin could

not broadcast shame so quickly or so well.” (NW, 125.) Smith nostaa esiin etnisyyteen liitettävät ominaisuudet ja stereotypiat, jotka eivät korosta syrjimistä ja rasismia, vaan jotka ovat osa nykyaikaan sidoksissa olevaa kauneusihannetta. Länsimaiset kauneusihanteet suosivat nuoruutta, ja kenties miesten kohdalla hiustenlähtö on selvä merkki ikääntymisestä, mikä näyttäytyy *NW*:ssä brittiläisestä poikkeavan etnisyyden etuna. Kyse ei ole alleviivaavista eroista, vaan peräti eräänlaisesta etnisyyksien voimaannuttavasta merkityksestä.

Mikä lopulta on etnisen taustan merkitys henkilökohtaisen identiteetin rakentumiselle Leahin, Felixin ja Natalien kohdalla? Hall antaa identiteetille kolme erilaista käsitystä, joista yksi on postmoderni subjekti. Hän kuvaa tässä määrittelyssään identiteetin muokkautuvan koko ajan suhteessa siihen, miten henkilöä puhutellaan ja representoidaan ympäröivässä kulttuurissa. Identiteetti ei ole silloin pysyvä, vaan ihminen mukautuu eri tilanteissa eikä hänen identiteettinsä siksi rakennu eheän minäkuvan ympärille, jolloin syntyy sisäisiä ristiriitoja. Muuttuva identiteetti saa aikaan sen, miten ihminen määrittelee itseään eri tavalla riippuen tilanteesta. (Hall 1999, 23.) Tämä on vain yksi mahdollinen vaihtoehto identiteettien tulkinnalle, mutta juuri pirstaloitunut, alati muuttuva käsitys omasta identiteetistä sopii siihen, miten *NW*:n hahmot rakentuvat. Kaikki hahmot eivät kärsi samalla tavalla identiteetin hajanaisuudesta. Tähän tulkintaan vaikuttaa kuitenkin kerronnallisuus; lukija seuraa Felixia vain yhden päivän, jolloin hahmo rakentuu lähinnä senhetkisistä toiveista, odotuksista ja teoista, joilla ei kuitenkaan ole samaa pitkäa jatkumoa kuin Nataliella ja Leahilla.

Erityisesti Natalien minäkäsitys on Leahiin, Felixiin ja esimerkiksi omaan aviomieheensä verraten huomattavan pirstaleinen. Jo Keishana Natalie omaksui tietynlaisia piirteitä, jotka Leahiin verraten tai kenties Leahin näkökulmasta vaikuttivat vahvoilta ja vankkumattomilta. Natalien oman osuuden ”host” alusta alkaen hän itse on kyseenalaistunut omaa persoonaansa, jos sellaista on edes olemassa:

Keisha Blake, [...] watched her friend ascend to the top deck in her new panda-eyed make-up and had a mauvais quart d’heure wondering whether she herself had any personality at all or was in truth only the accumulation and reflection of all the things she had read in books and seen on television. (NW, 185.)

Nataliella omaan identiteettiin liittyvät kipukohdat ovat osaltaan myös sidoksissa hänen jamaikalaiseen sukutaustaansa, mikä poikkeaa huomattavasti Leahin ja Felixin suhtautumisesta

vanhempiensa kulttuuritaustaan. Siinä missä Natalie on keskushahmoista ylipäättään kriisissä oman minuutensa ja identiteettinsä kanssa, tuntuu hän etsivän ajoittain ratkaisua myös jamaikalaisista juuristaan. Järjestäessään piknikkiä, jonne Leah ja Michel olivat kutsuttu, herätti Natalien käytös jopa Frankissa kummastusta. Natalie kampa hiuksensa afropilveksi, pukee ylleen pitkän okrankeltaisen mekon, isot korvarenkaat, lukuisia rannekoruja ja kimaltelevat sandaalit. Asu herättää hänessä tyytyväisyyden tunnetta, joka ei ole täysin ristiriidatonta: ”She felt African in this outfit, although nothing she wore came from Africa expect perhaps the earrings and bangles, conceptually.” (NW, 257.) Vaatteilla on kytkös Natalien käsitykseen minuudestaan, tai pikemminkin sen etsimisestä. Ongelmalliseksi käsityksen kuitenkin tekee se, miten asu on olevinaan afrikkalainen; mutta mitä oikeastaan on afrikkalaisuus? Natalien havainto ei määriy mihinkään tiettyyn maahan tai kansallisuuteen eikä edes kulttuuriin, ja vielä suurempi ristiriita hänen käsitykselleen muodostuu siitä, miten hän itse on syntynyt Lontoossa, ja miten hänen vanhempansa ovat jamaikalaisia. Yhteys afrikkalaisuuteen ei ole suora, ja Natalien oma suhtautuminen asiaan kuvaa yhtä lailla sitä, miten hän jäljittelee ja suorastaan esittää jotain afrikkalaisuuden tapaista. Pes (2014) tulkitsee Natalien hylkäävän etnisen identiteettinsä, mikä on varmasti yksi lähtökohtainen ongelma hänen problemaattisessa identiteetissään, joka ilmenee nimenvaihdoksen ja elämässä etenemisen lisäksi myös kulttuuritaustaan liittyvässä jäljittelyssä.

Vastaavanlaista esittämistä ilmenee Nataliella ylipäättään pukeutumisessa ja tyyliässä, jota hän edustaa. Hänellä on kulttuuriperimäänsä nähden poikkeuksellisesti suoristetut hiukset, johon viitataan naamiaiskohdassa, jossa hänellä on hiukset kammattuna afroksi: ”[...]a dashiki and a combed-out 'fro that did not stand up well due to years of damage with a hot iron.” (NW, 211.) Hiusten suoristamiseen liittyy vahvaa tematiikkaa siinä, miten suorat hiukset ovat nähtävissä länsimaisena tyylinä, ja ennen kaikkea vastakohtana afrotyylille, joka viittaa nimenomaan tummaihoisten kulttuuriperimään. Toisin kuin Smithin esikoisteoksessa, jossa Irie Jones kävi suoristamassa hiuksensa kampaajalla salaa vanhemmiltaan, Natalien prosessi suoristaa hiukset kotonaan ei aiheuta missään vaiheessa varsinaista konfliktia, vaan asia tulee ilmi sivulauseessa. Poikkeukseksi muodostuu kohta, jossa Natalie törmää kadulla serkkunsa:

Tonya’s hand moved from her cousin’s shoulder to her head. / ‘What’s going on up there, Keisha?’ / Natalie touched her uneven parting, the dry bun, scraped back, unadorned. / ‘Not much. I never have time.’ / ‘I did all this myself. Microbraids.

You should come by and let me do it. It's just six hours. We could make it an evening, have a good proper chat.' (NW, 245)

Kaksikon välillä on havaittavissa suuremmassakin mittakaavassa vastakohtaisuuksia sekä Natalien puolelta peräti häpeää. Huomio kulminoituu hiuksiin, jotka edustavat Natalielle länsimaalaisuutta, jota Tonya ei pidä arvossa samalla tavalla. Ehdotus siitä, miten Natalien – jota Tonya kutsuu vanhalla nimellä Keishaksi – tulisi laittauttamaan hiuksensa esimerkiksi mikroleteille vaikuttaa vahvasti yritykseltä palautua omille juurilleen.

3.3 Kulttuurien konflikti – syrjiminä ja toiseus

NW-romaani ei sovellu Smithin *White Teeth* -esikoisromaanin tavoin postkoloniaalisen kirjallisuustradition kentälle, jossa kulttuurien eroavaisuus aiheuttaa selkeitä ristiriitoja esimerkiksi maahanmuuttajien ja kantaväestön välille. Smithin *NW* ei ole kuvaus monikulttuurisuuden problematiikasta osana postkoloniaalista jatkumoa, vaan pikemminkin yksilöiden kamppailu globalisoituvassa maailmassa keskellä suurkaupunkia, jonka katukuvaan monikulttuurisuus on juurtunut. Menneiden sukupolvien piina uuteen maahan ja vieraaseen kulttuuriin ei ole enää keskeinen, mikä välittyy vahvasti henkilöhahmojen käytöksessä ja tavassa elää. Post-postkoloniaalinen ilmapiiri tiivistyy nähdäkseni osuvasti lausahdukseen "The first generation does what the second doesn't want to do. The third is free to do what it likes." (NW, 239), jonka Theodora Lewis-Lane lausuu Natalielle kannustimeksi, kun naiset puhuvat Natalien tulevaisuudesta ja käytöksestä oikeussalissa. Romaanissa on kuitenkin havaittavissa ennakkoluuloja, jotka esiintyvät enemmän rivien välissä; tosin nämä ennakkokäsitykset vaikuttavat henkilöhahmoilla koskevan enemmän mieshahmoja, niin kuin Nathan toteaa Natalielle kuin selityksenä omasta epäonnisuudestaan elämässään: "There's no way to live in this country when you're grown. [...] Ain't the same for girls, it's a man ting." (NW, 313.) Vaikka Nathanin väite saattaa kuulostaa aiheettomalta selittelyltä, ei romaanissa seurata Natalien kamppailua toiseuden tunteen kanssa; päinvastoin hänen etnisyytensä vaikuttaa toisinaan jopa voimavaralta tai opinnoissa ja työelämässä eräänlaiselta hyveeltä. Esimerkiksi kohdassa, jossa Natalie on päässyt takaisin Middle Templeen, mikä todetaan harvinaiseksi tapahtumaksi. Monet kiltalaiset pitävät häntä suojattinaan ilman edes läheisempää tuntemista: "Something about Natalie inspired patronage, as if by helping her you helped an unseen

multitude.” (NW, 249.) Erilaisten etnisyyksien kirjo näyttäytyy lähinnä omanlaisenaan mahdollisuutena kuin esteenä tai rajoitteena. Tulee myös muistaa, että erilaisuus voi ylipäättään olla kielteistä tai myönteistä (Hall 2005, 160).

Suoranainen syrjiminä näyttäytyy *NW*:ssä enimmäkseen menneiden sukupolvien taakkana, joka tuodaan kerronnallisesti ilmi yksityiskohdissa, jotka eivät välttämättä herätä ajatuksia tai suurta ymmärrystä Nataliessa, Leahissa kuin Felixissäkään. Heistä kukin kuuntelee vanhempiensa huomioita, joista on helppo tulkita toiseuden läsnäolon ja viitteen rasistiseen käytökseen monikulttuurisuutta kohtaa. Esimerkiksi Natalien päiväkirjamaisissa merkinnöissä hänen Marcia-äitinsä sanoja ilmaistaan varsin passiivisesti, yleensä toteamuksena, johon Natalie itse ei ota edes kantaa:

”The vision Marcia Blake had of such people, and had passed on to her daughter, came tumbling down in a riot of casual blaspheming, weed and cocaine, indolence. Where these really the people for whom the Blakes had always been on their best behaviour? On the tube, in a park, in a shop. Why? Marcia: ‘To give them no excuse.’” (NW, 211.)

”To give then no excuse” viittaa vahvasti siihen me-te-asetteluun, joka kumpuaa *NW*-romaanissa lähinnä menneisyydessä, yleensä esimerkiksi Marciaan liittyvissä muistoissa. Muille – eli tässä kontekstissa valkoihoisille englantilaisille – ei haluta antaa aihetta halveksunnalle tai syrjinnälle. Ajatus piiloutuu rivien väliin eikä se kulminoidu Natalien ajatuksiin suoraviivaisesti, vaikka juuri Marcian opetukset ja ajatukset ovat saaneet Natalien työskentelemään menestyksensä eteen muita kovemmin, mikä sopii nähdäkseni hyvin siihen ajatukseen, ettei muille anneta tekosyitä.

Rajumpi kontrasti syntyy Natalien muistossa, jossa Marcian ääni kaikuu vielä selvemmin. Natalie ei kommentoi tapahtunutta, mutta kahtiajako meihin ja muihin saa selkeämmät määritteet ihonväristä ja kansallisuuksista:

Then in April, that ‘poor defenseless boy’ – Marcia invariably called him that – was stabbed at an Eltham bus stop, overwhelmed by ‘a pack of animals’. Keisha Blake, Marcia Blake, Augustus Blake, Cheryl Blake and Jayden Blake gathered round the television to watch the white boys walk free from court, swinging punches at the photographers. The boy’s body was taken to Jamaica, buried in Marcia’s parish. (NW, 195.)

Kronologisesti muisto sijoittuu varhaisempaan vaiheeseen kuin Marcian ajatukset siitä, miten muille ei saa antaa tekosyitä. Ajallisessa historiajatkumossa on helppo ajatella, miten Marcia on elänyt itse pelon ilmapiirissä ja kokenut myös valtaväestöstä poikkeavan etnisen taustansa takia mahdollisesti syrjintää, joka heijastelee yhä 2000-luvulla elävistä romaanin keskushahmoista, vaikka he eivät jaa samaa kokemuspohjaa kuin vanhempansa. Toisaalta erityisesti Leah joutuu myös käymään läpi ennakkoluuloja äitinsä kanssa:

[O]r at least Pauline judges them to be Nigerian, and they're perfectly fine as long as you keep an eye on them every minute. [--] You were robbed on your own doorstep by a Gypsy, weren't you? / Everything translated into its own terms. / - Nope. Subcontinental. /- Indian, you mean by that. / - Somewhere in that region. Second generation. English, to listen to. / - I see. (NW, 17.)

Keskustelu ei kuitenkaan ole erityisen leimaava kokonaisvaltaisesti, vain yksittäinen ja subjektiivinen mielipide, joka eroaa Leahin omasta. Toisaalta he kaksi kuuluvat eri sukupolven edustajiin, mikä voi myös selittää Paulinen ennakkoluuloisempaa asennetta monikulttuurisuuteen. Erityisen ongelmalliseksi Pauline kokee nigerialaiset, joilla on aikanaan ollut konfliktia irlantilaisten kanssa:

- He says I'm an idiot.
 - Well, that's no less than what you are. You can't con *his* people so easy.
 All of them are Nigerian, all of them, even if they are French, or Algerian, they are Nigerian, the whole of Africa being, for Pauline, essentially Nigeria, and the Nigerians wily, owning those things in Kilburn that once were Irish, and five of the nurses on her own team being Nigerian where once they were Irish, or at least Pauline judges them to be Nigerian, and they're perfectly fine as long as you keep an eye on them every minute. (NW, 16–17.)

Toisin kuin Natalie, joka raportoi useimmiten täysin passiivisesti äitinsä näkemyksiä, on Leah avoimesti eri mieltä asioista. Väistämättä voisi peräti ajatella, onko Leah ympäröinyt itsensä monikulttuurisella ollakseen päinvastainen kuin oma äitinsä?

NW-romaanin nykyajassa henkilöahmot eivät kamppaile rasismia vastaan, mutta etnisiin taustoihin liittyvä toiseus ei ole silti kokonaan sivuutettu, vaan tulee ilmi osittain Felixin hahmossa. Felix esitetään hyvin erilaisessa valossa kuin muut keskushahmot, sillä hänen matkassaan kuljetaan vain päivän verran. Lukijalle paljastuu kuitenkin hänen olevan peräisin epävakasta perheoloista, ja miten hän on elänyt vaihtelevaa elämää kärsien huumeriippuvuudesta sekä irrallisuudesta. Elämänvaiheiden traagisuus hälvenee aavistuksen sillä, miten Felixin elämä kuvataan tapahtumahetkellä tasaiseksi ja onnelliseksi, eikä häntä

itseään huoleta se, millaista elämä joskus aiemmin on ollut. Kierroksellaan läpi Lontoon hän kohtaa kuitenkin tilanteita, joista paljastuu nähdäkseni myös ennakkoluulojen läsnäolo.

Phil Barnes on (valkoihoinen) vanha mies, joka asuu Felixin isän naapurissa. Ilmeisen poliittinen Barnes saarnaa yhteiskunnallisista asioista ja ylipäättään elämästä, ja vaikka Lloyd ei pidä naapuristaan, Felix selkeästi arvostaa miestä, jonka on tuntenut jo lapsuudessaan. Lukija kohtaa Barnesin vain kerran, kun Felix on lähtenyt isänsä luota ja törmää käytävällä naapuriin. Muutaman sivun kohtaamisessa hahmot käyvät pitkähkön keskustelun eri asioista, joista nousee huomaamattomasti paljon merkittäviä vivahteita. Erityisen kiinnostavaa on, miten monisanainen Barnes tekee hienovaraisen suoraa erottelua eri ikäpolvien, toisaalta erilaisten kulttuurien välillä. Esimerkiksi:

'A bit of green is very powerful, Felix. Very powerful. 'Specially in England. Even us Londoners born and bred, we need it, we go up the Heath, don't we, we crave it. [...] *In some melodious plot/Of beechen green, and shadows numberless...* Name that verse! "Ode to a Nightingale"! Very famous poem, that. Keats. Londoner he was, you see. But why should you know! Who would have taught it to you? You've got your music, haven't you, your hip hop, and your rap – what's the difference between those two? (NW, 114–115.)

Barnesin pitkä puheenvuoro jatkuu vielä pidemmälle siirtyen jo oman aikansa koululaitokseen, joten on luonnollista, ettei Felix vastaa esitettyihin väitteisiin ja kysymyksiin. Kiinnostavaa on kuitenkin, miten Barnes puhuu 'meistä', mutta siirtyy Keatsin runon myötä puhuttelemaan Felixiä eron kautta. Viittaus musiikkiin ja erityisesti sen tiettyihin genreihin viittaavat ensisijaisesti vain sukupolvien väliseen kuiluun, kuvastaahan rap ja hip hop yleistäen helposti nuorten musiikkia. Toisaalta samaiset genret yhdistyvät helposti erityisesti tummaihoisiin, ja Hallin listaamissa stereotyyppisissä kuvauksissa viitataan gangsta-rap -laulajaan (Hall 1999, 177). Kahtiajako meihin ja sinuun on tässä kohtaa kuitenkin epäselvä, ja nähdäkseni Barnes viittaa ensisijaisesti ikään, mutta en poissulkisi mahdollisuutta tulkita sanottua myös kulttuuritaustojen eroksi. Mielenkiintoista kuitenkin on, ettei Felix reagoi Barnesin puheisiin erityisesti, vaan vitsailee häntä vanhaksi kunnon kommunistiksi, mikä saa heidät kummatkin nauramaan. Toisaalta, vaikka Barnes viittaisikin erottelullaan myös etnisyyteen, hän ei tee sitä pahantahtoisesti, eikä erottelua koeta tilanteessa syrjivänä. Asuttuaan hyvin pitkään Caldwellissa, Barnes on ilmeisen tottunut kulttuurin moninaisuuteen sekä eri ikäpolvien välisiin eroihin.

Tulkintani mukaan Felixin karibialainen tausta saa merkityssuhteita lähinnä kuvailuista yksityiskohdista, joiden merkitystä tai tarinaa ei kuvata sen tarkemmin. Nämä stereotyyppisiksi kuvattavat, jopa etniseen taustaan helposti yhdistettävät piirteet, kuten kultahampaat, kertovat erilaisesta taustasta. Hall kuvaa stereotyyppien olevan muutamia yksinkertaistettuja ominaisuuksia, jotka ovat laajasti tunnettuja ja helppoja muistaa (Hall 2005, 189–190). Stereotyyppit ovat yksipuolisia kuvauksia, joissa monimutkaiset erot halutaan pelkistää yksinkertaisemmiksi kuvauksiksi, jossa kaikki erilaiset piirteet sulautetaan yhteen. Tällainen yksinkertaistettu kuvaus liitetään sellaisenaan johonkin tiettyyn ihmisryhmään tai paikkaan. Stereotyyppisistä piirteistä muodostuu merkkejä, jotka toimivat todistusaineistona, josta esimerkiksi tietty ihmisryhmä tunnetaan. Tällöin ne määrittelevät kohteen olemista ja olemusta. (Hall 2005, 122–123.)

Nämä yksityiskohdat määrittävät Felixiä muiden silmissä tietynlaiseksi: ”You’re all right. My girl thinks I’ve got an invisible tattoo on my forehead: PLEASE ASK ME FOR WEED. Must have one of them faces.” (NW, 130.) Oletus siitä, miten Felix myisi huumeita tuntuu sopivan stereotyyppiseen ajatteluun, erityisesti Hallin esittelemien, Donald Boglen, kuvaamien pääasiallisten stereotyyppien nykypäivän varianttiin *pahasta neekeri* -tyypistä (*Bad Buck*). Yksi nykyisistä vastineista tälle tyyppille olisi muun muassa ”huumeparoni” tai ”vankilakundi” (Hall 2005, 176–177), jotka kumpikin osaltaan sopisivat ennako-oletuksiin Felixistä. Hahmon varsinainen identiteetti ei kuitenkaan tunnu olevan sidoksissa muiden ennako-oletuksiin tai ylipäättään tiettyyn kulttuuritaustaan. Felix kuitenkin tiedostaa nämä ennako-oletukset, jotka korostuvat romaanissa hänen ja valkoihoisen Tomin kohtaamisessa. Otsaan kuvainnollisesti kirjoitetun leiman lisäksi kaksikon kohtaamisen alussa välittyy lukijalle kuva hämmentyneestä Tomista, joka ei ilmeisesti oletanut puhuvansa tummaihoisen henkilön kanssa puhelimessa:

He seemed to need a moment to rearrange his brain, which Felix allowed him, taking out his tobacco and beginning to roll while the boy said: ‘Tom Mercer – it’s just round the corner; well, a few streets over,’ and laughed as a way of covering his surprise. Felix did not know why his own voice so often misled on the phone. (NW, 119)

Felix antaa Tomille aikaa sekä tiedostaa syyn hämmennykselle. Kohdasta välittyy vastakohtaisuuden tuntu, mutta kahden nuoren miehen välillä vertautuminen ei liity pelkästään

ihonväriin, vaan ylipäättään henkilöiden poikkeaviin taustoihin, elämäntilanteisiin ja toisaalta myös sosiaaliluokkaan. Tomin epävarmuus ei vaikuta Felixin, mikä saattaa kieliä hänen vahvasta itsetunnostaan ja identiteetistään.

Käytöksen lisäksi Felix myös itse esimerkiksi puhutteli samalla tavalla valkoihoista Tomia kuin kotikulmillaan asuvaa, oletettavasti tummaihoista vanhaa tuttuaan sekä metrossa matkaavaa Nathanin kaveria. Sana ”bruv”, joka on erityisesti etelälontoolainen slangisana tarkoittaen veljeä (*brother*), käsittää hänen käytössään yhtä lailla kaikkia puhuteltavia eikä määrity vastapuolen etnisyydestä tai kotiseudusta. ”Sorry, could you ask your friend to move his feet?” [...] Felix looked at his motionless ‘friend’ opposite, and thought it best to speak to the other one. [...] ‘Oi, bruv – I think the lady wants to sit down.’” (NW, 165.) Kohtaus on kiinnostava siitäkin syystä, miten metrossa matkaava nainen yhdistää Felixin huumeporukkaan ja viittaa heihin sanalla ”kaveri”. Nainen ei uskaltanut kuitenkaan lähestyä Nathania ja tämän ystävää, vaan puhutteli Felixiä, mikä herättää kysymyksiä siitä, oliko Felix kuitenkin kolmesta tummaihoisesta miehestä kaikkein helpommin lähestyttävä, vaikka nainen heidät samaksi joukkioksi sekoittikin. Myöhemmin samassa tilanteessa Nathanin nimettömäksi jäävä huume-kaveri suivaantuu Felixin tuttavallisuudesta: ”Who you calling blud? I ain’t your blud.” (NW, 166.) Myös ”blud” on brittiläinen slangisana, joka tarkoittaa veljeä. Kohtaus osoittaa nähdäkseni sen, miten *NW*:ssä ennakkoluulot eivät ole kokonaan kadonneet, mutta niiden merkitys hahmojen elämässä ja identiteetin rakentumisessa ei ole enää keskeinen. Hahmojen etniset identiteetit eivät kohtaa, mikä korostaa yksilöllisyyttä.

Huomionarvoisin ulkopuolisuudentunne suhteessa romaanin esittelemiin etnisyyksiin muodostuu pikemminkin Leahin elämässä. Elinpiirinsä likimain ainoana valkoihoisena naisena hän kokee Luoteis-Lontoossa toistuvasti itseensä kohdistuvaa kevyttä kiusaa omasta etnisyydestään:

Although Leah has a blue tongue and a fancy degree and a hot husband and no offence, but for the women in our community, in the Afro-Caribbean community, no offence, but when we see one of our lot with someone like you it’s a real issue. It’s just a real issue that you should be aware of. No offence. (Brighton weekend, team-building exercise, hotel bar, 2004.) (NW, 33–34.)

Leahille ei selviä, mikä oikeastaan on ongelma, josta hänen tulisi olla tietoinen. Työyhteisönsä ainoana valkoihoisena Leah on joukosta erottuva, ja hänen suhteensa tummaihoiseen Micheliin tulee esiin työtovereiden kiusoitteluna. Siinä missä työporukan kehityspäivän keskustelussa on hienoisen hyökkäävä sävy, on Leahin nykyhetkessä kiusoittelu muuttanut aavistuksen merkitystään, mikä selittynee luultavasti sillä, että kehityspäivänä hahmot olivat viettämässä baari-iltaa, jolloin alkoholin nauttiminen saattoi vaikuttaa asiaan. Toisaalta ajan kanssa työtoverit ovat saattaneet tottua ajatukseen Michelistä ja Leahista, mikä ei kuitenkaan vähennä kiusoittelun aikaansaamaa vaivaantumisen tunnetta. Zapata (2014) mainitseekin Leahin kokevan eristäytyneisyyttä ja kuulumattomuutta valkoihoisuudesta.

Varsin viattomaan hauskuuteen sisältyy aina erottelu meihin ja teihin, joissa Leah määrittänyt ihonväriinsä perusteella eri puolelle kuin työtoverinsa ja oma aviomiehensä: ”Whenever I’m thinking: where did all the good brothers get to? I think, breathe: at least there’s Meeshell. / Yeah but they’re all already taken! / HAHHAHAHAHAHAHAHA By the white girls!” (NW, 36.) Samassa keskustelussa toimiston naiset kiusoittelevat Leahia myös siitä, miten Michel osaisi parturina tehdä pikkuletit (cane row) ja pidennyksiä, johon toinen työntekijä vastaa: ”Kelly, what she need cane row for? / She’s not Bo Derek. / HA!” (NW, 36.) Pikkuleteistä ei Leahille ole hyötyä muiden mielestä, onhan hän etnisyydeltään muista poikkeava eikä jaa samaa ulkoista tyyliä. Me-te -jaottelu ei ole *NW*:ssä kuitenkaan näin mustavalkoinen, sillä vastaavaa ilmenee kaikessa ristiriitaisuudessaankin myös silloin, kun kukaan ei etnisiltä taustoiltaan ole näennäisesti joukosta erottuva:

Frank tried to rescue himself by making a wider, sociological point. ‘Of course, we’re an endangered species around here.’ He looked out across the room with one hand to his brow. ‘Wait. There’s another one over there. That’s about six of us all told. Numbers are low.’ He was drunk, and making a fool of himself. She felt for him deeply. That ‘us’ sounded strange in his mouth – unnatural. He didn’t even know how to be the thing he was. Why would he? (NW, 218.)

Frank ei sulaudu siihen monikulttuuriseen muottiin, joka maahanmuuttokirjallisuuden traditiossa toisinaan nojaa vähäosaisuuteen, tai suoranaiseen köyhyyteen (Hall 2003b, 248). Siinä missä Frank yrittää mahduttaa itsensä kuvailemaansa me-joukkoon, hän asettuu pöytäseurueen ja Natalien silmissä nimenomaan ”muihin” omasta ihonväristään huolimatta. Todellisuudessa Frank ei vaikuta edes olevan tosissaan, hän vain yrittää tehdä vaikutuksen Natalieen, mikä osoittaa vahvasti sen, ettei etnisyys ole *NW*:ssä yksistään niin painokas aspekti,

vaan hahmoja määrittää kokonaisvaltaisesti erilaiset sosiaalisen miljööän aspektit, jotka yksilöstä riippuen vaikuttavat heihin eri tavalla. Vastaavasti Michel näkee asian täysin päinvastaisesti kuin Frank, sillä etnisyys näyttäytyy hänelle enemmän osana yhteiskuntarakenteita, joissa kaikilla ei ole samoja mahdollisuuksia menestyä, mikä tulee ilmi hänen puhutellessaan Leahia: ”Of course, your skin is white, it’s different, it’s more easy, you’ve had opportunities I didn’t have.” (NW, 29.)

Kaikesta voi päätellä, että monikulttuurisuudella olevan keskeinen rooli *NW*:ssä jo pelkästään keskushahmojen etnisten taustojen kannalta katsottuna. Monikulttuurisuuden merkitys identiteetin rakentumiseen on oleellinen osa ylipäätään identiteetin muodostumista, mutta se ei silti ole hallitseva piirre henkilöhahmojen identiteettien rakentumisessa. Kansallisten kulttuurien ja identiteettien monimuotoutuminen on johtunut osaltaan etnisten vähemmistöjen saavuttua esimerkiksi Iso-Britanniaan (Hall 2005, 67), ja monikulttuurisuus tällaisena ilmiönä saattaa sekä lieventää että lisätä identiteetikriisiä, jossa peilaudutaan eron kautta. Pohdittaessa kuitenkin hahmoja ja heidän kokemuksiaan romaanissa, etnisyyteen liittyvä problematiikka ei nouse temaattisesti esiin negatiivisessa valossa; monikulttuurinen ja etninen tausta ei näy romaanissa ongelmana, eikä sitä ensisijaisesti käsitellä konfliktina. Enemmänkin kyse on siitä, miten hahmot eivät näyttäydy enää postkolonialismin värittäminä, vaan osana yhteisiä yhteiskunnallisia ongelmia; etnisyys vain esitetään eikä se ole vahvasti tiedostettua (Pes 2014). Pikemminkin Leah ainoana keskeisenä valkoihoisena hahmona tuntuu olevan enemmän eksyksissä kuin kukaan muu kohdaten jopa vahvimmin yhteiskunnallista painetta. Puolestaan Natalie on etnisyydestään huolimatta samoista lähtökohdista saavuttanut korkean varallisuuden ja aseman yhteiskunnassa. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteikö juuri vastaavasti Nataliella olisi ongelmia oman henkilökohtaisen identiteettinsä kanssa: ”To the children of her own background she believed, rightly or wrongly, that she was an anomaly, and to the ravers and indie kids she knew for certain she was the wrong kind of outcast.” (NW, 191). Nämä ongelmat eivät vain ole romaanissa keskeisiä rotuidentiteetin kannalta, vaan paljon yleisemmästä näkökulmasta (Pes 2014).

4. Yhteiskunta ja normatiivisuus identiteetin muokkaajina

Henkilöhahmojen identiteetit määrittyvät *NW*-romaanissa pitkälti kansallisuuden ja fyysisen paikkansa mukaan, mutta identiteetit muokkautuvat aina myös suhteessa ympäröivään yhteisöön ja yhteiskuntaan. Yksi Stuart Hallin määritelmä identiteetille on sosiologinen subjektikäsitelmä, joka kiteytyy ajatukseen siitä, miten ihminen ei ole yksistään itsenäinen, vaan subjektin ydin rakentuu suhteessa toisiin ihmisiin. Tällöin identiteetti nähdään muodostuvan yksilön ja yhteiskunnan välisessä vuorovaikutuksessa, jolloin jokaisen todellinen minuus muokkautuu koko ajan ulkopuolisista vaikutteista. (Hall 2005, 21–22.) Hall kuvaa myös, miten yksilöllä voikin olla useampi, keskenään epälooginen ja ristiriitainen identiteetti. Ristiriidat voivat olla sekä ulkopuolisia, esimerkiksi yhteiskunnan sisällä, tai hahmon omassa mielessä. (Hall 2005, 22–28.) Tämä toimii lähtökohtana siihen tulkintaan, miten sosiaaliluokalla ja yhteiskunnan paineella on suuri merkitys henkilöhahmojen identiteettien rakentumisessa.

Sosiaalisen miljöön yhteiskunnallisen roolin keskiöön nostan tutkielmassani *NW*:ssä esiintyvät oleellimmat ja problemaattisimmat aspektit, eli yhteiskuntaluokat sekä yhteiskunnan sisällä olevat yhteisöt ja niiden normatiivisuuden. Isossa-Britanniassa yhteiskunnallinen luokkajärjestelmä vaikuttaa vahvasti varallisuuteen ja siten asuinoloihin, koulutusmahdollisuuksiin ja sitä kautta uramahdollisuuksiin, mikä on keskeisessä osassa myös *NW*-romaanin asetelmassa. Caldwellin vuokratalo muodostaa lähiömäisen keskuksen, joka sitoo henkilöhahmot toisiinsa sekä tietynlaiseen elämään tai vähintään yhteiseen kokemukseen siitä, millaista on ollut kasvaa tornitalojen kompleksissa. Kuvitteellinen Caldwell on tyypillinen kunnan vuokrataloalue (*council estate*) Isossa-Britanniassa. Vuokrataloalueet ovat asuinpaikkoja valtaosalle väestöstä erityisesti isoissa kaupungeissa, kuten Lontoossa (Toplu 2014). Erityisesti maahanmuuttajat asettuivat maailmansotien jälkeen huonommille vuokrataloalueille ja saivat heikommin hyväpalkkaisia töitä (Hall 2003b, 247), mikä muodostaa kiistattoman syy-seuraussuhteen heidän taloudellisesta tilanteestaan. Vastaava jatkumo on osittain havaittavissa *NW*:n monikulttuurisessa Luoteis-Lontoossa ja Caldwellissa. Pes (2014) kuvaa *NW*:n hahmoja jo aiemmin esimerkiksi Pirkerin (2016) tutkimuksessa esiin tulleella termillä ”ei kukaan” (*nobodies*), joskin hän vaikuttaa viittaavan ennemmin kriittisesti heidän persooniinsa, eikä niinkään toiseuden tunteeseen. Viittaus yhdistyy Caldwellin, jonka asema sosiaaliyhteiskunnassa tekee hahmoista kasvottomampia. Vuokratalokompleksissa eläminen

on hänen mukaansa klaustrofobista selviytymistä, jossa hahmojen persoonallisuudet muodostuvat ja muokkautuvat (Pes 2014.). Olen samaa mieltä hänen tulkinnassaan siinä, miten Caldwell vuokratalokompleksina määrittään heidän elämäänsä ja onneaan, koska yrityksistään huolimatta suurin osa *NW*:n hahmoista ei pääse tekemään sosiaalista nousuaan, mikä pakottaa heidät jäämään ansaan taloudelliseen tai vielä henkilökohtaisempaan epäonnistumiseen (Pes 2014). Taloudellisesti ainoastaan Natalie on onnistunut saavuttamaan vaurautta kiipeämällä luokkaerojen ylitse.

Seuraavissa alaluvuissa pohdin henkilöahmojen identiteetin muodostumista *NW*-romaanissa ilmenevän eriarvoisuuden näkökulmasta liittyen hahmojen luokkaeroihin ja erityisesti siihen, mikä merkitys heidän sosiaaliluokallaan on identiteetin rakentumisessa. Tulkitsen caldwelilaisuuden olevan suoraan verrannollinen alhaisemman elintason kanssa, siinä missä Luoteis-Lontoon vuokrataloihin yhdistyy alueelle tyypillinen monikulttuurisuuden leima, joka korostuu Smithin kerronnassa läpi *NW*-romaanin. Miten sosioekonomiset erot ilmenevät romaanissa, ja millainen vaikutus heidän sosiaaliluokallaan on heidän käsitykseensä itsestään tai toisaalta muista? Kaikki keskushahmot, joita analyysissäni tarkastelen, ovat lähtöisin samasta lähiöstä, mutta mahtuvatko he silti aikuisiällä samoihin luokkaraameihin kuin lapsina ja nuorina ollessaan osana Caldwellin yhteisöä? Erityisen merkittäväksi poikkeukseksi nousee Natalie, jonka kiipeämistä luokkarajojen yli romaanissa seurataan.

Vastaavasti pohdin yhteiskunnan asettamien normien roolia identiteetin muokkaajina ja rikkojina. Yhteiskunnan ja yhteisön asettamiksi konflikteiksi määritän sukupuolinormit sekä heteronormatiivisuuden, koska nämä aiheet ovat vahvimmin esillä romaanissa ja ne osaltaan liittyvät voimakkaasti hahmojen identiteettiproblematiikkaan. Pohdin seuraavaksi yhteiskunnallisia luokkaeroja ja siihen liittyvää varallisuutta niistä aspekteista, jotka ovat merkittävimmin sidoksissa hahmojen identiteettien muotoutumiseen ja sen ilmenemiseen. Keskeisimpänä fokuksenani on ensinnäkin Natalie Blake, jonka identiteettiproblematiikka on kytköksissä kiistattomammin menestykseen, saavutuksiin, sosiaaliseen statukseen ja sen seurauksena varallisuuteen. Pohdin analyysissäni myös sitä, miten Natalien saavuttama ”uusi” sosioekonominen asema peilautuu Leahin henkilökohtaiseen identiteettiin. Toiseksi merkittäväksi näkökulmaksi nostan sen, miten Smith tuo romaanissaan ilmi luokkaeroja ja varallisuutta, jotka ilmentävät hahmojen identiteettejä, ja miten varallisuuden esille tuominen

muistuttaa jossain määrin *NW*-romaanin kerronnallista tapaa tuoda ilmi monikulttuurisuutta ja erilaisia etnisyyksiä.

Perehdyn sukupuoleen ja seksuaalisuuteen erityisesti *NW*:n naishahmojen kautta, sillä Leah ja Natalie kumpikin kamppailevat sukupuolinormien asettamien rajojen sisällä mieshahmoja rajummin. Pysin osoittamaan tutkimuksessani, miten ympäröivän sosiaalisen miljööän paine rikkoo heidän identiteettiään. Leahilla kamppailu on silmiinpistävämpää liittyen haluttomuuteen olla äiti, mikä nähdäkseni suistaa häntä toistuvasti – kenties tiedostamattomasti – punnitsemaan omaa seksuaalisuuttaan. Natalien identiteetikriisi on kokonaisvaltaisempi, mutta sisältää yhtä lailla ulkopuolelta tulevia odotuksia, jotka eivät vastaa hänen sisäisiä halujaan, joista hänellä itsellään ei vaikuta ylipäätään olevan selkeää mielikuvaa. Vastineeksi romaanin keskeisille naishahmoille, peilaan samoja sukupuoleen ja seksuaalisuuteen liittyviä aspekteja löyhästi Felixiin ja Nathaniin, joka vaikuttaa jäävän kokonaan myös yhteiskunnan normien ulkopuolelle.

4.1 Luokkaerot, sosiaalinen nousu ja varallisuus

Nykyajan kirjallisuuteen erikoistunut tutkija Hui Wang kirjoittaa artikkelissaan ”We Are Not Free to Choose: Class Determinism in Zadie Smith’s *NW*”, että *NW*-romaanissa sosiaalinen luokka muotoutuu paikasta (*space*), taloudellisesta asemasta ja rodusta (*race*). Keskushahmot kärsivät myös ammatillisesta syrjäytymisestä ja taloudellisesta riistosta, mistä juontuu heidän alempi luokka-asemansa, joka puolestaan on sosiaalisen luokkarakennelman tuotos. Tällöin romaanin hahmojen kohtaama rodullinen syrjintä osoittaa, että luokkayhteys (*class relations*) muotoutuu lopulta rodulliseksi sorroksi. (Wang 2016.) Taloudellinen riisto ja ammatillinen syrjäytyminen toteutuvat romaanissa osittain, joskin enemmän huomiota keskushahmojen kohdalla saa yleisesti luokkajakoisen yhteiskunnan vaikutus suhteessa Luoteis-Lontoon monikulttuuriseen asuinalueeseen ja sen asukkaiden elintasoon. Lähtökohtaisesti kaikilla *NW*-romaanin keskushahmoilla on käytännössä yhtenevät sosioekonomiset lähtökohdat elämään: niin Leah, Natalie (Keisha), Felix kuin Nathan ovat viettäneet lapsuuttaan ja nuoruuttaan Caldwellin vuokratalokompleksissa Luoteis-Lontoossa. Ainakin Leah, Natalie ja Nathan ovat käyneet samaa koulua ala-asteella sekä Braytonia yläasteella, kuten todennäköisesti myös

Felix, joka tosin muutti Caldwelliin vasta 8-vuotiaana ollen muutaman vuoden muita keskushahmoja nuorempi.

Felix vietti lapsuuttaan kulttuurivähemmistöjen kommuunissa nimeltä Garvey House, josta he muuttivat yksinhuoltajaksi kuvatun isänsä sekä sisaruksiansa kanssa kaupungin määräämään vuokra-asuntoon Caldwelliin, mikä antaa olettaa Cooperin perheen saattaneen olla vähävaraisempi kuin Leahin ja Natalien työväenluokkaan lukeutuvat vanhemmat. John Fordham mukaan työväenluokan kaunokirjallisuus (*working-class fiction*) voidaan erottaa hallitsevammasta kirjallisuustraditiosta romaanien historiassa. Hän määrittelee työväenluokan kirjallisuuden tavaksi, jolla kyseinen kirjallisuus vastaa elettyyn kokemukseen, jota keskiluokan (*middle-class*) romaanit ovat kyenneet vain havainnoimaan. Fordham väittääkin työväenkirjallisuuden olevan tulos varmasta tietoisuudesta. (Fordham 2009, 131–132.) Vaikka nykykirjallisuuden jatkumossa *NW* ei sulaudu mutkattomasti Fordhamin käyttämään termistöön historiallisesti, pyrkii romaani silti kuvastamaan autenttisesti vuokratololähiön asukkaiden elämää.

Leahilla on nuoruudessaan käytössä enemmän rahaa, mikä tulee ilmi esimerkiksi kohdassa, jossa Leah on ostanut Keishalle 16-vuotislahjaksi myöhemmin pahennusta herättävän hieromasauvan. Kun Marcia muutaman viikon jälkeen löytää lahjan ja tivaa tyttäreltään sen alkuperää, hän toteaa: ”’And don’t tell me you brought it,’ said her mother, ’because I don’t know where you think you would have got the money’” (*NW*, 191), mikä ilmentää Natalien taloudellista tilannetta suhteessa Leahiin. Teini-iässä Hanwellin perhe myös muuttaa joksikin aikaa pois Caldwellista. Nathanin perheestä on viittauksia lähinnä hänen äitiinsä, joka ei hyväksy aikuisen poikansa huonoja valintoja: ”I’m on the street, Keisha. I had some bad luck. Novlene don’t tell people the truth. [...] She tell you she don’t let me in the house no more? Bet she didn’t.” (*NW*, 306–307). Myös Pauline ja Marcia tuntevat Novlenen: ”All our mums knew eachother” (*NW*, 63). Tämä antaa olettaa Caldwellissa asumisen ohella, että *NW*-romaanin keskushahmoista kaikilla on ollut yhteiskuntaluokan kautta katsottuna toisiaan muistuttavat lähtökohdat. Huolimatta vierineistä vuosista, he kaikki asuvat yhä Luoteis-Lontoon alueella lähellä lapsuutensa maisemia, vaikka Natalie on muuttanut paremmalle alueelle ja kauemmas Caldwellista kuin muut hahmot.

Luokkaerot ja niiden seuraukset näkyvät *NW*-romaanissa vahvimmin Natalie Blaken hahmossa ja hänen kasvutarinassaan, kun vähävaraisesta ja monikulttuurisesta perheestä lähtöisin oleva Keisha tekee sosiaalista nousuaan. Oikeustieteellisessä Keisha vaihtaa nimensä Natalieksi, josta muodostuu tulkintani mukaan uusi, entistä rikkonaisempi identiteetti. Keisha edustaa vanhaa elämää – köyhää Caldwellia – kun taas Natalie symboloi menestystä ja vaurautta. Keisha on nimenä suuremmissa suosiossa afroamerikkalaisten keskuudessa Yhdysvalloissa, mikä kuvastaa Natalien mielestä nimeen liittyvää etnistä painolastia tai peräti assosioi alhaisen yhteisluokan kanssa. Puolestaan Natalie nimenä on neutraalimpi ja yleisempi nimi ylipäätään Euroopassa, mikä Natalien näkökulmasta kuulostaa taatusti ainakin hänen korvaansa uskottavammalta menestyvälle asianajajalle. Mutta milloin ja miten Keishasta tuli Natalie? *NW*:ssä nimenmuutosta tai sen syitä ei suorasanaisesti selitetä, se vain tapahtuu romaanin kolmannessa osiossa ”host”, joka on kuvattu Natalien näkökulmasta numeroiduin, päiväkirjamaisin katkelmin. Osuudessa numero 56. *Family romance* hänestä käytetään vielä nimeä Keisha. Tätä seuraa lyhyt katkelma 57, jossa Natalieen ja hänen sen aikaiseen poikaystävänsä – caldwelilaiseen ja Braytonia käyvään koulukaveriin – Rodneyhyn viitataan vain persoonapronomineilla. Katkelma on kuitenkin nimetty vihjailevasti kunnianhimoa tai tavoitetta tarkoittavalla sanalla ”*Ambition*”: ”They were going to be lawyers, the first people in either of their families to become professionals. They thought life was a problem that could be solved by means of professionalization.” (NW, 202.) Kunnianhimoinen sävy asianajajana työskentelystä tukee tulkintaani siitä, miten Keisha ei ole Natalieesta sopiva nimi siihen maailmaan, johon hän uravalinnallaan päämäärätietoisesti tähtää. Käänteentekevä kohta on erityisesti siinä mielessä, miten seuraavassa kappaleessa 58 Natalieen ei viitata enää etunimellä, ainoastaan etuliitteellä neiti Blake. Osuudessa 59 *Proper names* ”neiti” vaihtuu määrittelemättömästi Natalieksi:

It was not that *Ms Blake* hadn’t noticed the white people walking around with the climbing equipment [...]. ‘This is Jed,’ said Leah, ‘and this is Katie and Liam and this is Paul. Guys, this is Keisha, she –’ ‘*No. Natalie.*’ ‘Sorry, this is Natalie, we went to school together,’ [...] – *Natalie Blake* panicked, her budget being extremely tightly managed with no space for rounds of drinks for crusties to whom she had never before spoken in her life. (NW, 203, kursiivit lisätty.)

Osuuden nimi ”*Proper names*” vahvistaa ajatusta siitä, miten Natalie tuntuu oikealta ja kunnolliselta nimivalinnalta Keishan tilalle. Nimenvaihdos kuvastaa Natalien häälyvää, rikkonaista identiteettiä, mutta ennen kaikkea halua muovata minuuttaan; suurimpina

vaikuttajina hänen motiiveillaan nimen vaihtamiseen toimivat nimenomaan yhteiskuntaluokkaan ja etnisyyteen liittyvät assosiaatiot sekä vahva halu olla tietynlainen persoona muiden silmissä. Nimen vaihtaminen on helposti tulkittavissa identiteetikysymykseksi, sillä Keisha edustaa Caldwelliä: lähiötä, köyhää ja vaatimatonta elämää, jonka yksinkertaisesta ankeudesta hän halusi pois. Natalie on uusi, menestyvämpi hahmo, jonka avulla hän saa uuteen elämäänsä sopivan identiteetin.

Toisaalta Natalie-nimen taakse kätkeytyvä identiteetti ei ole aukoton, eikä uuden nimen omaksuminen vähennä kalvavaa pelon tunnetta siitä, onko Nataliella omaa persoonallisuutta laisinkaan. Vastaava pelko kulkee Natalien mukana läpi romaanin, ja peilattaessa itseään parhaaseen ystävänsä epävarmuuden hetkellä palaa kerrontaan etunimen sijaan ”neiti Blake”:

’You’re the only person I can be all of myself with.’ Which comment made Natalie begin to cry, not really at the sentiment but rather out of a fearful knowledge that if reserved the statement would be rendered practically meaningless, Ms Blake having no self to be, not with Leah, or anyone. (NW, 208.)

Epävarmuus identiteetistä ja omasta persoonastaan korostuu kerronnallisesti siinä, miten kolmessa viimeisessä *NW*-romaanin osuudessa Nataliasta käytetään suurimmaksi osaksi etu- ja sukunimeä. Vastaavasti muitakin ihmisiä Natalien osuuksissa kutsutaan useimmiten koko nimellä, mikä tuntuu Natalien identiteetti-problematiikan valossa hyvin painokkaalta; miltei kuin Natalien täytyisi alinomaan korostaa ja toistaa itselleen, kuka hän oikeastaan on: ”In Keisha Blake’s break with Leah Hanwell we must admit that Marcia Blake spied an opportunity” (NW, 192) ja ”Natalie Blake shook her husband’s hand from her shin and rose from bed” (NW, 262). Kummankin nimen kohdalla Natalien kertoja käyttää sukunimeä, joskin koko nimen käyttäminen vaikuttaa sattumavaraiselta. Merkittävää on, miten Natalie palaa käyttämään Keisha-nimeään alkaessaan vierailta seuranhakupalstan listauksissa, mikä mielestäni sekä korostaa kuulumattomuuden tunnetta sekä kaipuuta johonkin vanhaan, kenties todellisempaan minuuteen. Toisaalta chattipalstan käyttäminen ja siitä seuraava pettämiskierre on luokiteltavissa sellaiseksi käytökseksi, jota menestyvä Natalie Blake ei ikinä harjoittaisi – entä Keisha?

Edellä tarkastelluista epävarmuuksista huolimatta Natalie ei kärsi samalla tavalla ulkopuolisten tai yhteiskunnan asettamista normeista, jotka luovat sietämätöntä painetta puolestaan Leahille.

Natalien identiteetti rakentuu nimenomaan hänen omista näkemyksistään siitä, millainen hänen kuuluisi olla tai millainen hän uskoo haluavansa olla; yhteiskunnan ja ympäröivän yhteisön odotukset ainoastaan antavat suuntaviivat hänen visioilleen. Jo aiemmin analyysissäni esille tullut konflikti Natalien ja Caldwellin välillä liittyy pitkälti luokkayhteiskunnan ristiriitoihin, ja sosioekonomiset erot ja asemat korostuvat eritoten nimenomaan Luoteis-Lontoon sisällä. Kontrasti vuokralähiöiden ja puiston laidalla asuvien välillä on havaittavissa jo pelkästään Natalien ja Frankin hulppeasta asunnosta: ”To Leah it was *sitting room*, to Natalie *living room*, to Marcia *lounge*. The light was always lovely. And she still liked to stand in the bay and admire her view of the park.” (NW, 271.) Vuokratilakompleksin ja hienostoalueen välillä piilevä ero tulee kuitenkin ilmi romaanissa muidenkin kuin Natalien havainnoissa ja tuntemuksissa. Esimerkiksi Felixin isän naapuri, Phil Barnes, ottaa kantaa puheessaan jo ilmeisen kauan jatkuneeseen eriarvoisuuteen asuinalueiden välillä:

Never the boys from the posh bit up by the park, they’re just boys, but our lot are “youths”, our working-class lads are youth’s, bloody terrible isn’t it? They come round here, [...] the police come round here asking after our kids (not our kids, literally, obviously our kids are long gone, but the community’s kids), looking for information, you know. Save their big houses on the park from our kids! It’s shameful, it really is. (NW, 112–113.)

Iäkkäämpi Barnes puhuu pitkäaikaisella kokemuksella, miten Caldwellin yhteisön nuoret eivät ole samanarvoisessa asemassa kuin hienostoalueen lapset. Huolimatta siitä, miten monikulttuurinen ympäristö heidän asuinalueensa on, ero muodostuu tässä tapauksessa ensisijaisesti luokasta ja varallisuudesta. Ylipäätään menestyminen tai päinvastainen epäonnistuminen aikuisiällä ei peilaudu postkoloniaalisten kysymysten läpi niin vahvasti, vaikka etnisyyden haasteista olisikin viitteellistä mainintaa. Pikemminkin osana nykykirjallisuuden traditiota 2000-luvulla *NW*-romaanille tyypillinen postkoloniaalisuuden jälkeinen aika keskittyy enemmän siihen, miten erilaiset kulttuuritaustat eivät enää ole haaste; kyse on pitkälti yksilöistä. Tämä tulee esimerkiksi ilmi Natalien opiskelutaipaleella, kun syyslukukauden ensimmäisillä sponsori-illallisilla Frank vitsailee epäonnistuneesti hänen ja Natalien kuuluvan juhlassa etniseen vähemmistöön, mikä ei ilahduta heidän pöydässään istuvaa tohtori Singhiä: ”’We have a very effective diversity scheme here’, said Dr Singh primly, and turned to speak to the blonde girl on her left.” (NW, 218.) Huomionarvoista on kuitenkin se, miten etnisyys ei vaikuta olevan ongelma nimenomaan korkeammassa yhteiskuntaluokassa ja opiskelumaailmassa, mutta Natalie ja Frank tuntuvat silti rikkovan ennakkokäsityksiä

etuoikeutetusta ja vauraasta pariskunnasta kotikulmillaan Luoteis-Lontoossa. Tämä ei ole Smithin kerronnassa toistuva teema, vaan enemmänkin esiin tuleva huomio, jonka Natalie melko lakonisesti havaitsee: ”On the ground floor, in the hall, she bumped into the Brazilian girl, Maria, who regarded her with the same obtuse confusion of last week, when she’d arrived and discovered her employer to be several shades darker than she was herself.” (NW, 295.) Natalie ei käsittele Marian reaktiota, ainoastaan havaitsee kummastuksen, joka liittyy siihen, miten poikkeuksellista on, että oma työnantaja on itseään tummempi henkilö.

Vaikuttaa miltei siltä, miten Natalien on helpompi olla menestynyt omassa maailmassaan kuin Caldwellissa tai sellaisten ihmisten lähellä, jotka muistuttavat Caldwellista – lukuun ottamatta omaa perhettään sekä Leahia, joiden kenties kuuluisi olla ylpeitä siitä, mitä Natalie on elämässään saavuttanut. Perheen ja Leahin reaktiota Natalien sosiaaliseen nousuun ovat kuitenkin ristiriitaisia, mikä tulkintani mukaan johtuu enemmän siitä, miten esimerkiksi Leah tuntee ajautuneensa kauemmas Nataliasta johtuen heidän erilaisista elämäntyyleistään ja tavasta, jolla Natalie on sopeutunut uudenlaiseen elämäänsä korkeammassa sosiaaliluokassa ja sen tuomasta etäisyydestä Caldwelliin, joka on yhä tärkeä kiintopiste Leahin elämässä:

Leah passes the old estate every day on the walk to the corner shop. She can see it from her backyard. Nat lives just far enough to avoid it. Anyway, all meetings happen here, at Nat’s house, because why wouldn’t they? Look at this beautiful house! Leah blushes as an illegal word thrusts itself into her mind, Shar’s word: coconut. And then Michel speaks, and makes it perfect:

- You changed your name. I forget that you did this. It’s like: ‘Dress for the job you want not the one you have.’ And it’s the same with names, I feel. (NW, 63.)

Leahin lisäksi esimerkiksi Natalien Caldwellissa lapsuudenkodissaan yhä asuva sisko ajautuu Natalien kanssa väittelyyn, jossa punnitaan Natalien menestymistä. Cheryl ei suhtaudu Natalien neuvoihin erityisen lämpimästi, mikä saa Natalien pohtimaan ääneen, miksi häntä rangaistaan elämässä menestymisestä:

’Oh my days. Who’s punishing you, Keisha? Nobody. That’s in your head. You’re paranoid, man!’ / Natalie Blake could not be stopped: ‘I work hard. I came in with no reputation, nothing. I’ve built up a serious practice – do you have any idea how few – ‘ / ‘Did you really come round here to tell me what a big woman you are these days?’ (NW, 261.)

Sisarelleen Natalie kykenee puolustautumaan, vaikka Cherylin mainitsemassa harhaluuloisuudessa kiteytyykin nähdäkseni se, miten Natalie itse kokee usein huonoa omatuntoa siitä, miten hän on ainoa Caldwellin lähipiiristään, joka on kyennyt luomaan heihin nähden loisteliaan ja vauraan elämän. Toisin on esimerkiksi tilanteessa, jossa Natalie keskustelee Nathanin kanssa; hän vähättelee omia saavutuksiaan, joita Nathan puolestaan korostaa omasta epäonnistumisestaan huolimatta: ”You’re a lawyer now, innit. / Yes. Barrister. It doesn’t matter. / You got a wig on your head. Hammer in your hand. / No. It doesn’t matter. / Nah, but you did well. My mum loves up telling me about you. Smart Keisha.” (NW, 307.) Nathanin sävystä on mahdollista tehdä tulkintoja katkeruudesta, syyttäähän hän myöhemmin samassa keskustelussa Natalieta siitä, miten naisella ei ole oikeutta tuomita hänen elämäänsä. Edellä mainitussa dialogissa keskustelun sävy on kuitenkin vielä tyyni, eikä Natalie yritä välttää konfliktia Nathanin kanssa, vaan pikemminkin hän ei vaikuta tuntevan oikeudekseen olla ylpeä omista saavutuksistaan johtuen Nathanin epäonnesta. Lapsuudessa Nathan muistetaan myös älykkääksi oppilaaksi, joka kuitenkin vanhemmalla iällä ajautui ongelmiin: ”Good with numbers. / Leah? / I was, man! I was good! You remember. Got them gold stars all day long. / You were good with everything. That’s how I remember it.” (NW, 304.) Tunteeko Natalie syyllisyyttä siitä, miten juuri hän kaikesta huolimatta selviytyi elämässään niin maineikkaasti, kun taas Nathan, jolla olisi ollut vastaavat mahdollisuudet, ei siinä onnistunut? Vai oliko Nathanilla lopulta edes yhteneviä mahdollisuuksia?

Natalien vaatimattomuus Nathanin seurassa saattaa toki johtua myös siitä, miten Natalie uskoo sillä hetkellä menettäneensä koko elämänsä jäätyään Frankille kiinni pettämisestä seuranhakupalstalla. Epätoivo saa Natalien tuntemaan itsensä mitättömäksi kuin hän ei olisi kukaan, eikä silloin saavutuksilla ole enää merkitystä. Toisaalta Caldwellin läsnäolo ja Nathanin seura saattavat nimenomaan ruokkia toivottomuuden tunnetta, sillä päiviä myöhemmin Natalien saapuessa Michelin pyynnöstä keskustelemaan Leahin kanssa, hän suhtautuu aihepiiriin eri tavalla. Leah kysyy ystävältään, miksi juuri hänellä on tällainen elämä: ””You, me, all of us. Why that girl and not us. Why that poor bastard on Albert Road. It doesn’t make sense to me.”” (NW, 331.) Nataliella on yksiselitteinen vastaus sille, miksi hän ja Leah ovat pärjänneet elämässään paremmin kuin monet muut, jotka ovat lähtöisin Caldwellista tai heidän lähialueiltaan – siihenhän Leah omalla kysymyksellään nähdäkseni viittaa:

Natalie frowned and folded her arms across her body. She had expected a more difficult question. ‘Because we worked harder,’ she said, laying her head on the back of the bench to consider the wide-open sky. ‘We were smarter and we knew we didn’t want to end up begging on other people’s doorsteps. We wanted to get out. People like Bogle – they didn’t want it enough. I’m sorry if you find that answer ugly, Lee, but it’s the truth. This is one of the things you learn in a courtroom: people generally get what they deserve. (NW, 331–332.)

Natalien ajatusmaailma viittaa siihen, miten hän itse haluaa uskoa omaan tahdonvoimaan; yksilöllä itsellään on lopulta suurin vaikutus siihen, mihin elämässään päätyy. Etnisyys, yhteiskuntaluokka, vanhempien taloudellinen tilanne tai ympärillä olevat ihmiset eivät ole hänen näkökulmastaan esteitä menestykseen, kunhan muutosta haluaa tarpeeksi; päinvastoin mainitut aspektit kannustavat kulkemaan elämässä eteenpäin. Natalien toteamus on kuitenkin kiistatta siinä mielessä ristiriitainen, että Leah ei ole koskaan halunnut ”päästä pois” tai saavuttaa vastaavia asioita kuin hänen ystävänsä. Tämä ilmeni jo heidän nuoruudessaan, kun Pauline järjesti heidät pois Caldwellista: ”Pauline’s loving it. I don’ care, I’ll be in Edinburgh by September anyway – we pray. She’s acting like she’s given me some big present. A new life. “It’s practically Maida Vale. Better late than never, I suppose.”” That last was done in Pauline’s voice.” (NW, 197.) Leah ei ole erityisen ilahtunut äitinsä pyrkimyksistä, mikä näkyy mielipide-erona myös *NW*:n nykyhetkessä siinä, miten Paulinen mielestä Leahin ja Michelin pitäisi muuttaa pois Brentin vuokrataloista, jossa he asuvat.

Toisaalta Natalien hetkellisen säälin kohteeksi joutunut Nathan on epäilemättä kärsinyt sosiaalisen miljöönsä negatiivisimmista vaikutteista, kuten vuokratalo-kompleksin ja asuinalueen vähävaraisuuden ja huumeipiirien vaikutuksesta sekä sitä seuranneesta rikollisuudesta, ja toisaalta etnisyyteen liittyvien ennakkoluulojen painolastista. Nämä kaikki vaikuttimet kietoutuvat toisiinsa tavassa, jolla Luoteis-Lontoon katuja kuvataan: “But this sadness is quickly outstripped by another, more local, sadness. A dirty Gypsy girl and a tall fella doing the herky-jerky dance by the self-service machines.” (NW, 44.) “Local sadness” tiivistyy tietenkin Nathaniin, mutta myös muihin kodittomiin ja huumeidenkäyttäjiin. Samat teemat puolestaan toimivat Nataliella positiivisena yllykkeenä pyrkiä parempaan. Tulkintani mukaan Natalie onkin henkilöahmoista suurin poikkeus, joka on tavoitellut elämässään kuviteltua idyllisyyttä, joka on rakentunut hänen mielessään kaikista niistä piirteistä, jotka ovat päinvastaisia kuin hänen lapsuudessaan.

Luoteis-Lontooseen, erityisesti Caldwelliin ja alueen monikulttuurisuuteen sulautuva hahmojen alhainen elintaso vertautuu auttamattomasti nimenomaan huumeepiireihin ja Nathaniin. Varattomuutta ilmennetään ylipäättään *NW*:ssä monitasoisesti. Iso-Britannian luokkayhteiskunnassa työväenluokkaan lukeutuvat hahmot, kuten kaupungin virassa työskentelevä Leah, kampaajana toimiva Michel sekä Natalien ja Leahin hoitoalalla työskentelevät äidit vertautuvat pienituloisuudestaan huolimatta kaupungin kaduilla norkoileviin huumeidenkäyttäjiin, jotka muodostavat syvän kuilun hahmojen välille. Huono-osaisuus näyttäytyy tavanomaisena, toisaalta surkuteltavana asiana, joka on kuitenkin lähtökohtaisesti osa asuinalueen katukuvaa: ”Two of them here on the weekend. I saw them coming down the road, ringing on bells. Knew them straight off. Crack. Filthy habit! See them down our end every day, by the station.” (*NW*, 16.) Huumeepiirit rinnastuvat pahimpaan mahdolliseen huono-osaisuuteen, joka on vieroksuttavaa jopa Caldwellin sisällä. Nathan kulkee läpi *NW*-romaanin kaduilla ja muistoissa, eikä hänen epäonninen elämänsä jää lukijalle epäselväksi. Puolustaessaan omaa elämäänsä Natalielle romaanin loppupuolella heidän kulkiessaan hetkellisesti yhdessä kumpikin omalla pakomatallaan, Nathan toteaa: ”I don’t live in them towers no more, I’m on the streets now, different attitude.” (*NW*, 313.) Caldwell yhdistää Nathania ja Natalieta menneisyydessä, mutta kumpikaan ei enää kuulu tornitalojen maailmaan; siinä missä Natalie on saavuttanut vauraamman elämän, on Nathan päinvastoin menettänyt kaikki mahdollisuutensa eikä enää kelpaa ”kotiin”.

Poissulkevatko luokkaerot 2000-luvun globalisoituneessa suurkaupungissa rotuun ja etnisyyteen liittyvän painolastin? Leahin ja Natalien aviomiehet Michel ja Frank ovat suunnilleen saman ikäisiä, tummaihoisia miehiä, jotka eivät kumpikaan ole keskushahmojen tavoin syntyjään Englannista. He ovat keskenään kavereita puolisoidensa kautta, mikä ei välttämättä tarkoita syvempää ystävyyttä, vaan ystävämielistä tuttavuutta. Päällisin puolin he muistuttavat toisiaan, ja suurimmaksi eroksi sekä toisaalta ristiriidaksi heidän välillään muodostuukin raha sekä erilliset yhteiskuntaluokat. Ylipäättään Frank tuntuu määrittyvän ensisijaisesti luokkansa mukaan, vaikka hän saakin romaanille tyypillisesti myös etnisyyteen viittaavan määritteen: ”The notable young man’s hand went up. Even from where Natalie Blake was sitting she could see the jewellery on his brown fingers, and an elegant watch with a crocodile-skin strap that looked older than Kirkwood.” (*NW*, 205.) Kiistatta huomattavasti enemmän painoarvoa Smith antaa kerronnassaan kuitenkin Frankin ulkoiselle kauneudelle sekä

merkille pantavalle materialle, johon mies on sonnustautunut. Natalien näkökulmasta Frankin etnisyys on huomioitu, mutta rotu tai kulttuuritausta ei muodosta ratkaisevaa eroa miehen ja muiden välille. Silti Frank esitetään *NW*:ssä esisijaisesti eron kautta suhteessa muihin; tällä kertaa ratkaiseva erottava tekijä on kuitenkin yhteiskunnallinen asema sekä sen tuoma taloudellinen vauraus. Frank kuvastaa Natalielle jotain sellaista, joka nainen haluaa tulevaisuudessa olla, ja joka vie hänet mahdollisimman kauas Caldwellin vuokralähiöstä:

The mistake was to think that the money precisely signified – or was equivalent to – a particular arrangement of bricks and mortar. The money was not for these poky terraced houses with their short back gardens. The money was for the distance the house but between you and Caldwell. (*NW*, 252.)

Onko Frank ainoastaan pääsylippu pakoon tai kenties osoitus Natalien omasta noususta yhteiskunnan sisällä?

Low-status person with intellectual capital but no surplus wealth seeks high-status person of substantial surplus wealth for enjoyment of mutual advantages, including longer life expectancy, better nutrition, fewer working hours and earlier retirement, among other benefits. (*NW*, 227.)

Natalie ei kokonaan etsi Frankista pelkästään vaurauden aikaansaamia etuja, vaan päinvastoin heidän yhteisen elämänsä taipaleella hän pyrkii tekemään selväksi oman taloudellisen itsenäisyytensä. Tämä tulee esimerkiksi ilmi siinä, miten Natalie ostaa itselleen oman asunnon sen sijaan, että asuisi Frankin tilavassa huoneistossa. Myös pienemmissä asioissa Natalie ei halua tulla varakkaamman miehensä elättämäksi: ”Natalie had established a rule that romantic activities should be affordable for both parties.” (*NW*, 227.) Natalien päättäväisyydestä ja toisaalta eettisistä valinnoista huolimatta Frankiin liittyy jatkuva yhteiskuntaluokkaan sidoksissa oleva leima, jota vastaan Natalie luultavasti tietoisesti taistelee omalla itsepintaisuudellaan hoitaessaan omaa talouttaan. Erityisen vahvasti tämä näkyy silloin, kun Natalie on vasta tutustunut Frankiin:

Natalie Blake had an urge to tell her friend about the exotic brother she had seen in Kirkwood’s class. She said nothing. Quite apart from the fact that the doors were closing she feared what, precisely, the gaping socio-economic difference between Frank De Angelis and Rodney Banks might say to her friend Leah Hanwell about her, Natalie Blake, psychologically, as a person. (*NW*, 208–209.)

Nähdäkseni Natalien pelko heijastelee ensisijaisesti sosioekonomista eroa Leahiin, mutta toisaalta myös eroa siihen, kuka Natalie itse on ollut ennen muuttumistaan Keishasta Natalieksi. Rodney Banks edustaa Caldwellia: mennyttä elämää, jossa Natalieta ei ollut edes olemassa. Rodney kuului Keishan elämään, mutta ei Natalien. Keisha ja Natalie edustavat eri sosioekonomista luokkaa, jonka määrittelyn Natalie haluaa ottaa omiin käsiinsä vaihtaessaan nimeään. Natalien kohdalla motiivit minuutensa ja identiteettinsä omatoimiseen muokkaukseen eivät liity pelkästään etnisyyteen ja sukupuoleen, jotka kumpikin asettavat hänet toiseuden piiriin, vaan myös hänen asemaansa yhteiskuntaluokassa. Luokkanousu on Natalien kohdalla systemaattista pyrkimystä parempaan, mikä näkyy hänen elämänvalinnoissaan kauttaaltaan, ja ennen kaikkea myös läheisissä suhteissaan. Natalien aviomies Francesco De Angelis on lähes karikatyyrinen ”unelmamies”, jota Smith kuvaa romaanissa miltei epätodelliselta vaikuttavana hahmona pienissä yksityiskohdissa:

He was made of parts Natalie considered mutually exclusive, and found difficult to understand together. He had a collection of unexpected freckles. His nose was very long and dramatic in a style she did not know enough to call ‘Roman’. [...] An indescribable accent. Like he was born on a yacht somewhere in the Caribbean and raised by Ralph Lauren. (NW, 204.)

Frankin mukanaan tuoma varallisuus sekä toisaalta Natalien kannalta merkittävä luokkaero muovaavat Leahin ja Natalien ystävyyttä huomaamattomalla tavalla. Frank ei suhtaudu Natalien lapsuuteen, perheeseen tai ystäviin häpeillen – eikä niin tee Nataliekaan – vaan asiasta keskustellaan keveästi, useimmiten välinpitämättömästi tai peräti leikkisästi:

- Why is it that everyone from your school is a criminal crackhead? / - Why’s everyone from yours a Tory minister? / Frank smiles. He is handsome his shirt is perfect his trousers are perfect his children are perfect his wife is perfect this is perfectly chilled glass of Prosecco. (NW, 61.)

Leah, jonka näkökulmasta illanvieron kohtaaminen on kuvattu, suhtautuu huomattavasti katkeroituneemmin siihen kaikkeen täydellisyyteen, jota Natalien elämä edustaa. Tulkintani mukaan kateuden sijaan tuntemuksien taustalla on pettymys siitä, miten eri suuntiin elämä on ystävyksiä kuljettanut. Toisaalta Leah on tuntenut Natalien aina ja siksi hän näkee pinnan alle tunnistaen käytöksen esitykselliset piirteet, jotka luonnollisesti herättävät harmistusta: “Natalie chews at a nail, hating to be teased. She dislikes being reminded of her own inconsistencies. Leah dares herself to put it a little stronger: hypocrisies.” (NW, 63.) Vielä enemmän Leahia

vaikuttaa häiritsevän, miten suuresti Natalie yrittää olla joku muu; unohtaa Caldwellin ja samalla koko historian, joka enää pitää Leahin näkökulmasta heidän ystävyystään kasassa:

Perhaps Brayton, too, no longer exists for her. It's gone, cast off. She is probably as surprised to have come out of Brayton as it is surprised to have spawned her. Nat, the girl done good from their thousand-kid madhouse; done too good, maybe, to recall where she came from. To live like this you would have to forget everything that came before. How else could you manage? (NW, 63.)

Jos Natalien on pakko unohtaa osa menneisyyttään, kuuluuko Leah väistämättä siihen elämänvaiheeseen, jota ei kannata muistella? Taustalla vaikuttaa olevan pelko menetyksestä, mikä sopii hyvin Leahin pelkojatkumoon vanhenemisen ja kuoleman kanssa.

Toisaalta Leah kärsii kokonaisvaltaisesti elämässään irrallisuudesta, joka ilmenee myös parhaan ystävän seurassa. Natalien ja Frankin järjestämillä suuremmilla illalliskutsuilla Leah ei tunne kuuluvansa Michelin kanssa joukkoon: "[W]here she and Michel are invited to provide something like local colour. Neither of them knows what to say to barristers and bankers, to the occasional judge." (NW, 85.) Ulkopuolisuus herättää Leahissa tunteen, että Natalie haluaa omilla käytöksellään peräti rehvastella tai vähintään ylläpitää vastaavaa esitystä, jota Natalie on elämässään toteuttanut esimerkiksi nimenvaihdolla. Natalien näennäinen varmuus omista haluistaan sekä vahva päämäärätietoisuus aiheuttavat närkästymisen, jota Leah tuntee ystävänsä kohtaan. Michel tuntuu olevan tietoinen vaimonsa ajatuksista, mutta ei aina ymmärrä hänen suhtautumistaan:

[T]heir us-against-them, slips, and shows a crooked angle. / – Don't you think they're as bored as you are? You think you're somebody special? You think I wake up every day so happy to see you? You're a snob, just in the other way. Do you think you are the only one who wants something else? Another life? (NW, 88.)

Michelin puheesta heijastuu epäilemättä enemmän hänen omat pyrkimyksensä toisenlaiseen elämään, sillä pohjimmiltaan Leah on erityisen tyytyväinen omaan pysyvyyteensä, jota muut rikkovat omilla haluillaan kulkea elämässä eteenpäin. Erityisen voimakkaasti Leah kärsii aviomiehensä tavoitteesta siirtyä seuraavalle askelmalle pois vuokratalon leimaavuudesta ja alueen vaarallisuudesta: "We're all just trying to take that next, that next, next, *step*. Climbing that ladder. *Brent Housing Partnership*. I don't want to have this written on the front of a place where I am living. I walk past it I feel *oof*— it's humiliating to me." (NW, 29.) Michel ajattelee

pitkälti samalla tavalla kuin Natalie, hänen sinnikkyytensä ja saavutuksensa vain eroavat toisistaan. En usko, että Michelin tavoittelema sosiaalinen nousu on pelkästään saanut vaikutteita Natalieltä, mutta Leah saattaa niin ajatella: “Michel laughs hardest. Slightly drunk. Not only on the Prosecco in his hand. On the grandeur of this Victorian house, the length of the garden, that he should know a barrister and a banker, that he should find funny the things they find funny.” (NW, 60.) Leah kokee häpeää aviomiehensä käytöksestä. Tulkintani mukaan Leah on harmistunut myös siitä, miten Michel yrittää rikastua ja ottaa mallia Frankista; miten Michel tavoittelee samanlaista pintapuolista täydellisyyttä kuin Natalie. Uskoakseni Leahin näkökulmasta Michelin yritys sosiaalisessa nousussa on turhaa, ja vertautuminen Frankiin mahdotonta, onhan heistä vain toinen syntynyt vauraisiin oloihin. Leahin skeptisyys on toki aiheellinen, onhan Michel hävinnyt paljon rahaa nettisijoituksissaan, joihin Frank ei ole edes ystäväänsä todella usuttanut. Helpon rahan saaminen ja siten rikastuminen saattaa olla Michelille houkutteleva oikotie, mutta hänen perustelunsa internetissä menestymiselle ovat painokkaampia: “[--] because it’s pure market on there, nothing about skin, about is your English perfect, do you have the right piece of university paper or some bullshit like this. I can trade like anyone.” (NW, 30.) Michel perustelee sijoitusyrityksiään ja tietokoneella istumistaan Leahille painottamalla olevansa yhdenvertainen muiden sijoittajien rinnalla. Kyse ei ole pelkästään ihonvärin tuomista haasteista, vaan ylipäätään siitä, mistä lähtökohdista ihmiset pyrkivät eteenpäin. Toki Michel on *NW*:n hahmoista kiistatta eniten tietoinen omasta etnisyydestään ja sen mahdollisista haasteista, joita ei romaanissa kuitenkaan käsitellä läpinäkyvästi.

Lähtökohtaisesti kaikki keskushahmot ovat syntyneet oloihin, joista on luonnollista pyrkiä eteenpäin. Caldwellin asukkaiden vähävaraisuus tulee ilmi kunnan vuokratalojen aikaan saaman ennakkokäsityksen lisäksi kerronnan kautta. Esimerkiksi tavassa, jossa Felixin isän asuntoa kuvataan sotkuiseksi ja epähygieeniseksi, on koko vuokrataloa leimaava säväys: ”Something moist fell from above on to Felix’s shoulder. The constant central heating, the cooking, the lack of ventilation, caused large mould flowers bloom on the ceiling. Scraps drifted down now and then, like petals.” (NW, 104.) Vuokrataloihin liittyvä rappeutuminen sekä köyhyys kuvastavat alemmaa yhteiskuntaluokkaa, mutta *NW*:ssa vähävaraisuus vaikuttaa monitahoiselta, eivätkä heidän asiansa ole taloudellisesti niin huonosti kuin kaduilla pyörivissä huumejengeissä tai muissa lähiöissä, mikä saattaa hyvin olla hahmojen subjektiivinen käsitys

Caldwellista. Tällainen vaikutelma syntyy esimerkiksi kohdassa, jossa Natalie ja Marcia katselevat tosi-tv-ohjelmaa erään vuokratalon asukkaiden elämästä: “She was watching the poor with Marcia. A reality show set on a council estate. The council estate on television was fractionally worse than the council estate in which she sat watching the show about a council estate.” (NW, 265.) Asiat ovat televisiossa huonommin, mutta Caldwell asettuu vastaavanlaiseen asemaan puolustuspuheista huolimatta: ”Every now and then Marcia pointed out how filthy were the flats of the people on television and how meticulously she took care of her own, Cheryl’s mess notwithstanding.” (NW, 265.) Köyhyys ei ole hahmoille valinta, mutta erityisesti Marcian näkökulmasta se on jokaisen oma päätös, millä tavoin köyhydessä elää. Varattomuuden monitahoisuus on korosteista, mutta köyhyys vaikuttaa silti leimaavalta. Natalien huomio on puolestaan objektiivinen ja vaikuttaa ulkopuolisen sanomalta: “In the show poverty was understood as a personality trait.” (NW, 265.) Silti on vaikea sivuuttaa ajatusta, miten Natalie itse saattaa ajatella samoin. Kronologisesti paljon aiemmin Natalie ja Frank kiistelivät ”host”-osion numeroiduissa osissa 107 ja 108 siitä, onko Natalien perheen vähävaraisuus heidän oma valintansa. Esimerkiksi:

’Cheryl could stop having children. Your brother could get a job. They could leave that money-grabbing cult. Your family make poor life choices – that’s just a fact.’ / [...] It seemed that Natalie Blake and Francesco De Angelis had opposite understandings of this word ‘choice’. Both believed their own interpretation to be objectively considered and in no way the product of their contrasting upbringings. (NW, 228–229.)

Huolimatta siitä miten Natalie puolustaa perhettään, väitän Frankin vastakkaisen ideologian vaikuttaneen myöhemmin naisen ajattelutapaan siitä, miten köyhyys saattaa olla jonkinlainen piirre ja ominaisuus, toisaalta myös valinta; onhan Natalie elävä esimerkki siitä, miten köyhydestä on mahdollisuus päästä eroon.

Toisaalta luokkaerot eivät esiinny *NW*:n kerronnassa yhtä silmiinpistävästi hahmojen määrittäneenä kuin heidän etnisyytensä ja kaupunkia määrittävä monikulttuurisuus, joka toistuu kerronnassa läpi romaanin. Silti erilaiset sosiaaliluokat tulevat ilmi vahvasti pienistä yksityiskohdista ja havainnoista, jotka kiistatta pohjautuvat siihen, miten kaikki keskushahmot eivät ole syntyneet vauraisiin oloihin, ja he tiedostavat, millaista on olla varaton. Toisinaan hahmojen varallisuus saa piirteitä, jotka tuntuvat määritteleviltä, toisinaan peräti stereotyyppisen koomisilta. Esimerkiksi kohdassa, jossa Natalie tapaa ensimmäistä kertaa

Frankin äidin Elenan: ”A Mayfair lunch. A beautiful woman slips an oyster down her throat. Her phone is so slim and light it sits easily in the silk pocket of her blouse.” (NW, 223.) Varallisuus on Natalielle uutta, mikä osaltaan selittää kerronnan tyylin, joka kuvastaa huolitelluilla yksityiskohdilla sen, miten varakkuus tulee ilmi pienistä yksityiskohdista, kuten Mayfairista, ostereista, ohuesta puhelimesta ja silkkipaidasta. Erityisesti Natalien näkökulmassa kerronta tuo viitteellisen alleviivaavasti esiin ihmisten varakkuutta ja sitä seuraavaa etuoikeutta toimia ja olla läsnä tilanteessa; lounaan lasku ei tuota vaivaantuneisuutta kenellekään seurueesta, eikä mikään kielto tunnu koskevan Elenaa, joka polttaa lounaalla savukettaan: “A waiter came over and the bill was settled somehow without any ugly groping after purses and money. No one mentioned the smoking ban.” (NW, 224.) Rahaan liittyvä etuoikeus vaikuttaisi olevan ominaisuus, jota Natalie ihailee. Tämä ilmenee selkeästi ajanjaksossa, jossa Natalie vasta tutustuu Frankiin ja opettelee elämään niin kuin vauras ihminen.

Alussa Frankin etuoikeutettu elämä tuntuu Nataliasta epärealistiselta, mikä tulee ilmi seuraavissa kohdissa: ”Frank flunked the bar spectacularly, turning up forty-five minutes late, leaving ten minutes early” (NW, 224) ja “Natalie Blake was lost. The young man gave a slow, approving nod, the kind a man gives to his equal. His confidence seemed unwarranted, not following from anything he’d said or done.” (NW, 205–206.) Natalien tuntemukset johtuvat epäilemättä siitä, miten hän on itse kovalla työllä saavuttanut menestystä, kun taas Frankin ei tarvitse edes yrittää. Väistämättä kyse on sosiaalisesta luokka-asetelmästä ja rahasta, mutta uskoakseni Natalie ei kadehdi Frankia, vaan oivaltaa näkemänsä perusteella sen, miten vaikutusvalta toimii ja miten hänen tulee toimia saadakseen vastaavanlaisen aseman. Natalielle rahaan tuntuu liittyvän käsitys vallasta ja kontrollista, joista jälkimmäinen on aina vaikuttanut hänen omaan käytökseensä. Oletettavasti siksi Natalie on hämmästynyt siitä, miten niin vaikutusvaltainen nainen kuin Elena ei onnistunut pitämään kiinni Frankin isästä: “Natalie watched Elena tap ash on to her dinner plate. She urgently wanted to know how this woman loved and lost a Trinidadian train guard.” (NW, 224.) Tämä tukee tulkintaani siitä, miten Natalie määrittää ihmisiä painokkaammin sosiaalisen statuksen perusteella kuin esimerkiksi Leah, jonka kautta hahmojen etnisyyttä kuvaillaan runsaammin. Tämäkin selittyy sillä, miten hahmot määrittelevät identiteettiään eron kautta (Hall 2005, 153).

Ylipäättään Natalie kiinnittää paljon huomiota ihmisten varakkuuteen sekä omaan käytökseensä aloittaessaan lakiopintonsa. Väittäisin panostuksen johtuvan siitä, miten Natalie haluaa sulautua muiden opiskelijoiden joukkoon ja myöhemmin siihen vauraampaan maailmaan, johon hän on sekä tulevan ammattinsa että Frankin kautta astumassa: “Natalie Blake took out a large student loan and made a point of spending it only on frivolous things. Meals and cabs and underwear. Trying to keep up with ‘these people’, she soon found herself with nothing again [...]” (NW, 211.) Varakkuuteen tuntuu liittyvän tietynlaista esittämisen tuntua, mikä leimaa Natalien elämää ja identiteettiä kokonaisvaltaisesti. Romaanin nykyhetkessä Natalie on toki saavuttanut taloudellisen vaurauden, minkä myötä hän on karistanut hartioiltaan varattomuuden: ”Natalie Blake had completely forgotten what it was like to be poor. It was a language she’d stopped being able to speak, or even to understand.” (NW, 276.) Epäilemättä köyhyyden unohtaminen liittyy osaltaan myös siihen, miten hän on pyrkinyt muokkaamaan identiteettiään ja elämäänsä päinvastaiseksi kuin lapsuudessaan. Vauraus kuvastaa Natalielle sitä, mitä hän on saavuttanut. Ylelliset illalliskutsut, asunto, keittiö, viinit ja vaatteet sopivat siihen tulkintaan, miten Natalie ensisijaisesti maalaa itsestään haluamansa, tietynlaisen kuvan, jonka hän uskoo itseään kuvastavan tai minkälainen ihminen hän kuvittelee haluavansa olla. Oman minuutensa muokkaaminen ja esittäminen kulminoituvat vahvasti nimen vaihtamiseen Keishasta Natalieksi, mutta myös siihen, millainen hänen suhtautumisensa nykyisellään on ympäröivään todellisuuteen. “He no longer seemed strange. (Any number of rappers now dressed like this. Money was the fashion.)” (NW, 215.) Natalie ei pidä Frankin tyyliä enää outona, mikä ei suinkaan nähdäkseni viittaa siihen, miten Frankin tyylin kuvataan muuttuneen, vaan miten naisen oma ajatusmaailma on muovautunut yliopistoelämässä, joka on tähännyntä kaiken aikaa kohti parempaa elämää. Sulkeisiin kirjattu huomio rap-artisteista ja rahan näkyminen pukeutumisessa kiistatta viittaa 2000-luvulle tyyppilliseen musiikki- ja tyylikulttuuriin, mutta Natalien havainnoissa fakta tuntuu verukkeelta, jota sulkeiden käyttö vain alleviivaa. Onko paremman tavoittelu tai ylellinen elämä asia, jota pitäisi hävetä?

Menneisyyden painolasti ja Marcian vaatimattomuus saavat epäilemättä Natalien kamppailemaan syyllisyytensä kanssa, mikä toisaalta heijastuu siihen, miten Natalie alkaa tapailemaan chattipalstan ihmisiä esiintyen Keishana Luoteis-Lontoosta. Paluu menneisyyteen tuntuu kokonaisvaltaiselta, mutta Natalie ei vieraile pelkästään vähävaraisten tai toisaalta varakkaiden ihmisten luona, vaikka aluksi hänellä tuntuukin olevan jonkinlaisia kriteerejä siitä,

kenet hän suostuu tapaamaan: ”She thought of the listing, which had described this couple as ’upscale’” (NW, 284). Ennen toteamusta Natalie tarkastelee ympäristöään tarkkaan, vaikka karkuun hän lähtee vasta huomattessaan, miten pariskunta on väitettyä vanhempi. Toisaalta kohtauksessa toisiinsa nivoutuvat tuntemukset ovat monitahoisia, onhan kyse ensimmäisestä kerrasta, kun Natalie sopii tapaamisen chattipalstan yhteydenottojen pohjalta. Myöhemmin ihmisten kuin heidän ympäristönsä kuvailu toistuu, ja Natalie kiinnittää huomiota ylellisyyksiin, joista hänen esittämänsä Keisha ei tiedä mitään: ”Charming Primrose Hill. [...] Farrow & Ball Utopia Green (matt) in the hall. African wall sculpture. Modern minimalist pieces. A golden record framed. [...] The shoe cupboard was open. Red-soled from floor to ceiling.” (NW, 288–289.) Vauraus on asia, jonka Natalie tunnistaa, mutta Keishalle vastaava ylellisyys tuntuu yhdentekevältä. Aivan kuin kaikki saavutukset olisivat turhia, tai Natalie ei usko olevansa lopulta niihin oikeutettu.

Tietyllä tavalla hahmoja yhdistää halu päästä eteenpäin, mutta samalla heidän määränpänsä ovat hyvin erilaisia keskenään. Felixillä on myös pyrkimys parempaan, mikä tulee ilmi hänen halustaan päästä pois vanhoista tavoistaan sekä tavastaan, jolla hän suhtautuu ylheästi Gracen ammatillisiin saavutuksiin. Ailahtelevuus tulee ilmi siitä, miten Felix selostaa Tomille tehneenä työkseen kaikenlaista. Samoin kuin Grace patistaa Felixiä vaatimaan itselleen lisää työtunteja korjaamalla. Felix vaikuttaa suhtautuvan omaan elämäänsä ja sen tuomiin haasteisiin puolestaan positiivisesti, eikä alhaisella yhteiskuntaluokalla tunnu olevan merkitystä hänen käsitykselleen itsestään. Päinvastoin hänelle jokainen päivä tuntuu uudelta mahdollisuudelta eikä hänellä ole vaikeuksia myöntää virheitään tai elettyä elämäänsä. Felix puhuu avoimesti vaikeuksistaan, niin huumetaustastaan kuin alkoholismistaan, jonka hän tunnustaa vaivattomasti Tomille ensitapaamisella: ”’My father says there’s only two sentences a self-respecting Englishman should accept in this situation: *I’m on antibiotics and I’m an alcoholic.*’ / ’I’m an alcoholic.’” (NW, 124–125.) Felixin hahmon kohdalla Iso-Britannian luokkayhteiskuntakehikko saa ironisen sävöksen siitä, miten Felixin entinen rakastajatar – valkoihoinen ja ilmeisen yläluokkainen Annie – on ajautunut huumeidenkäytön seurauksena ahdinkoon. Felix tapaa Annien Sohossa hyvästelläkseen naisen sekä tämän mukanaan tuoman elämäntyylin, josta mies haluaa vakaasti irti. Kohtaus kuvastaa vahvasti sitä, miten romaanissa esitetty huono-osaisuus ei ole kiinni yksittäisestä leimaavasta tekijästä hahmojen sosiaalisessa miljöössä: pelkkä sosiaaliluokka, etnisuus tai perhepiiri ei määritä tulevaisuutta tai

onnistumisen mahdollisuutta. Ainoa merkittävä ero esimerkiksi Annien ja Sharin välillä on se, miten Annie pystyy piiloutumaan kattoterassilleen poistumatta koskaan asunnostaan, kun taas Shar elää kaduilla näkyvissä muiden armoilla.

4.2 Sukupuolinormien ja heteronormatiivisuuden ristiriidat

Vahvimmin sukupuoleen ja seksuaalisuuteen liittyvät normit heijastuvat *NW*-romaanissa Leahista, joka vaikuttaa jääneen naiseuteen liittyvien normien ja odotusten ristituleen. Romaanin alusta saakka sukupuolinormeihin liittyvät odotukset aiheuttavat kiistatonta painetta Leahille, jonka tyytymättömyys nykyiseen elämäänsä kulminoituu eräänlaiseen apaattiseen irrallisuuteen todellisuudesta. Smithin hyödyntämä tajunnanvirtatekniikka on vahvimmin esillä Leahin osuuden kerronnassa, mikä linkittyy olennaisesti hahmon ailahtelevaan ja harhailevaan olemukseen. Tajunnanvirralle on tyypillistä, ettei kerronta noudata kieliopillisiä normeja, virkkeet saattavat olla katkonaisia tai jäädä kokonaan kesken. Tajunnanvirrassa ilmenee myös paljon rajattomia assosiaatioita, itsetutkiskeluja sekä muistoja. (McHale 2014.) Näiden piirteiden ohella Leahin näkökulmasta kerrotussa romaanin ensimmäisessä osiossa kerronta saattaa vaihtua minäkertojasta kaikkitietävään eikä tyyli pysy yhtenäisenä edes lukujen sisällä, esimerkiksi: ”Juliet balcony, projecting for miles. It ain’t like that. Nah it ain’t like that. Don’t you start. Fag in hand. Fleshy, lobster-red. / I am the sole / I am the sole author / Pencil leaves no mark on magazine pages. Somewhere she has read that the gloss gives you cancer.” (NW, 3.) Ajatus seuraa toista, vaihtuu mielivaltaisesti tai jopa katkeaa kokonaan jääden kesken. Erityisesti mielle yhtymät viittaavat siihen, miten mieltä pyritään kuvaamaan sellaisena kuin se todellisuudessa on (Mäkelä 2009, 112). Nähdäkseni Smithin kerronnallinen tyyli erityisesti Leahin osuudessa heijastelee hahmolle tyypillistä irrallisuuden kokemusta, joka määrittelee pitkälti koko hahmoa ja hänen identiteettiään. Toistuvasti Leahin osuudessa ”visitation” muiden puhe kuvataan alkavaksi kesken lauseen tai se ei vuorostaan ikinä pääse loppuun asti, vaan katkeaa ennen pistettä: ”Unlike Michel she is not fussy about croissant. Orange and white, with silky Restoration ears. Ridiculous, adored. / - and need to see a proper doctor. [...] You’re thirty-five this year.” (NW, 20.) Myös tämä kerronnallinen ilmiö viittaa vahvasti siihen, miten asioille ei ole olemassa Leahin kohdalla konkreettista jatkumoa; jos mikään ei ala, mikään ei voi loppuakaan.

Tajunnanvirtamaisuuden luoma paikoittainen hajanaisuus vaikuttaa kuvastavan eritoten sitä, miten Leah ei halua kasvaa eikä edetä elämässään kohti väistämättömiä päätepisteitä, jonkinlaista lopullisuutta: ”She did not know they had set off, nor in which direction the wind is blowing. She does not want to arrive.” (NW, 24.) Joutuessaan jatkuvan painostuksen alle niin aviomiehensä kuin äitinsäkin toimesta (Slavin 2015, 102; Zapata 2014) tuntuu juuri muiden kehoitus siirtyä elämässä eteenpäin saavan hänet varautuneeksi. Kyse ei ole pelkästään siitä, miten Leah alistuisi kivuttomasti yhteiskunnan normeihin sekä eritoten läheistensä vaatimuksiin, mutta suoran vastustamisen sijaan hän välttelee totuutta ja lipuu ajassa ottamatta oikeastaan kantaa lopulta mihinkään.

NW-romanin alussa Leah paljastaa kotiovelleen saapuneelle Sharille olevansa raskaana. Lapsi on odotettu ja toivottu kaikille muille paitsi Leahille itselleen, mikä muodostaa keskeisen sisäisen ja toisaalta myös ulkoisen ristiriidan. Painostus lisääntymiselle ja perheen perustamiselle muodostuu Leahin sosiaalisista verkostoista, joihin tiiviimmin kuuluvat hänen aviomiehensä ja äitinsä; läheisistä ihmisistä ainoastaan Natalielle tuntuu olevan selvä, miten Leah ei ole koskaan halunnut lapsia. Tämä ilmenee romaanin kolmannen osion muodostamista menneisyyden palasista, joista paljastuu Leahin ja Natalien yhteinen rintama, joka vastustaa lisääntymistä. Kun heidän ystäväpiiristään alkaa ilmestyä sähköposteja vastasyntyneistä vauvoista ja heidän äideistään, ystävykset eivät ymmärrä ilmiön aikaansaamaa hekumointia:

Mother and baby doing well, exhausted. It was as if no one had ever had a baby before, in human history. And everybody said precisely this, it was the new thing to say: ‘It’s as if no one ever had baby before.’ Natalie forwarded the emails to Leah. *It’s as if no one ever had a baby before.* (NW, 262.)

Naiset vertautuvat perheenperustamisessa omiin äiteihinsä, mikä osoittaa näkemyserojen olevan enemmän sukupolviin kuin esimerkiksi etnisiin kulttuuritaustoihin liittyvä ongelma: ”Many things that seemed, to their own mothers, self-evident elements of a common-sense world now stuck Natalie and Leah as either surprise or an outrage. Physical pain. The existence of disease. The difference in procreative age between men and women.” (NW, 262.) Pelko vanhenemisesta ja fyysisestä kivusta, jotka kietoutuvat erityisesti naiseuden ympärille, ovat erityisen vahvasti sidoksissa Leahiin, joka luulee Natalien jakavan vastaavan kokemuksen. Natalie ei jaa todella samaa ajatusmaailmaa, vaan suhtautuu yhteiskunnan paineeseen kuin mihin tahansa hänelle annettuun tehtävään, jossa hän ei aio epäonnistua:

158. Conspiracy

Natalie Blake and Leah Hanwell were of the belief that people were willing them to reproduce. Relatives, strangers on the street, people on television, everyone. In fact the conspiracy went deeper than Hanwell imagined. Blake was a double agent. She had no intention of being made ridiculous by failing to do whatever was expected of her. For her, it was only a question of timing. (NW, 268.)

Lapsien hankkiminen ei näyttäydy hänelle ongelmana ja sellaisena pakkona, joka aiheuttaisi epävarmuuden tuntua. Suorittaminen ja roolien esittäminen asiaankuuluvalla tavalla ovatkin muovanneet Natalien elämää, mikä nähdäkseni saa aikaan persoonattomuuden tunteen; jos koko elämä on rakentunut odotuksista ja tavoitteista, mikä osa on aitoa? Tämä kysymys piinaa Natalieta toistuvasti jo esimerkiksi hänen nuoruudessaan: ”That’s you. That’s her. She is real. You are forgery. Look closer. Look away. She is consistent. You are making it up as you go along. She must never know.” (NW, 188–189). Tilanne liittyy Keishan ja Laylan ystävyYTEEN, joka on muotoutunut siitä, miten he kummatkin käyvät 16-vuotiaina samassa kirkossa. Keisha omaksuu piirteitä ympäröivistä ihmisistä ja tilanteista, joissa häneltä odotetaan tietynlaisia asioita, mikä näkyy vanhemmiten erilaisissa rooleissa ja peräti naamioissa, joita hän ylläpitää:

Daughter drag. Sister drag. Mother drag. Wife drag. Court drag. Rich drag. Poor drag. British drag. Jamaican drag. Each required a different wardrobe. But when considering these various attitudes she struggled to think what would be the most authentic, or perhaps the least inauthentic. (NW, 278.)

Koko osa 170 koostuu ylläolevasta lainauksesta, jossa ei pelkästään pohdita vaatteisiin kohdistuvia viitteitä jamaikalaisen ja englantilaisen identiteetin välillä, vaan kaikkia Natalien elämän rooleja. Jokaiselle roolille on oma asunsa, eikä Natalie ole varma, mikä niistä kuvastaa häntä parhaiten tai kuvastaako yksikään niistä häntä oikeasti. Zapata (2014) kuvaa ”drag”-sanana olevan metafora, joka viittaa sukupuolen lisäksi Natalien muihinkin naamioihin, kuten luokkaan, kansallisuuteen ja hänen yksityiseen sekä julkiseen persoonaansa. Sukupuolen voidaan ajatella muodostuvan performatiivisesti osana sukupuolitekojen jatkumoa, jota toistetaan. Tällöin sukupuoli ilmenee toistona jäljittelemällä erilaisia eleitä, asentoja ja ilmeitä (Karkulehto 2011, 84). Natalien erilaiset roolit ja niihin liittyvät asut toimivat tällaisena performatiivisuuden muotona, eikä niillä vaikuta olevan kunnollista kaukupohjaa.

Zapatan (2014) mukaan chattipalstalle luotu Keisha NW on Natalien merkittävin rooli ja naamio, jonka hän on itsestään luonut. Natalie on saavuttanut elämässään asioita, jotka ovat sekä rikkoneet että vastanneet muiden odotuksia. Päällepäin kiiltokuvamainen elämä mittavine

ansioineen alkaa horjua, vaikka kaiken pitäisi olla hyvin. Paluu Keishan rooliin tapahtuu vähitellen Natalien alkaessa vierailta chattipalstan listaussivulla, kunnes hän tekee sinne hakemuksen. Zapata (2014) kuvaa internetin mahdollistaneen sen, miten Natalien vanha identiteetti Keishana on ylipäättään säilynyt, joskin sen nykyinen muoto on enää karikatyyrinen mukaelma hänen vanhasta persoonastaan. Tulkintani Natalien persoonasta ja sen esittämisestä on yhtenevä Zapatan kanssa eritoten siinä, miten Natalie ei kykene olemaan samaan aikaan menestynyt yläluokkainen asianajaja sekä alempaan luokkaan kuuluva kampaaja (Zapata 2014). Sen sijaan tulkitsen, että Natalien rooleista ja naamioista Natalie on vähemmän aito, enemmän rakennettu persoona kuin Keisha. Ajatus siitä, miten Nataliella ei olisi ollenkaan persoona – niin kuin hän on pelännyt koko elämänsä – tuntuu liian rajulta linjaukselta; ennemmin väitän, ettei hänellä vain ole käsitystä enää siitä, mikä lopulta on aitoa. Keisha-naamion aitouteen Smith viittaa tulkintani mukaan romaanin viimeisillä sanoilla: ”I got someting to tell you,’ said Keisha Blake, disguising her voice with her voice” (NW, 333). Tämä alleviivaa sitä tulkintaa, miten Natalie on kahdesta roolista keinotekoisempi, tiettyyn elämänvaiheeseen ja ihanteeseen rakennettu ideaali persoonallisuuden muodostuma.

Naishahmoja käsitellään useimmiten sukupuolen aspekteissa juuri äitiyden kautta, mutta sama näkökulma tuntuu kaukaiselta mieshahmoilla. Kun Natalie kysyy Nathanilta, onko miehellä lapsia, Nathan antaa kieltävän vastauksen: ”It’s just a death sentence. / What? / Kids. If they get born, they’re gonna die. So that’s what you’re giving them at the end of the day.” (NW, 306.) Mieshahmoille ei ole annettu oletusta hankkia lapsia, eikä Nathan ole edes sellaisessa asemassa, jossa häneltä perheenisäystä odotettaisiin. Kiinnostavaa on kuitenkin peilata Nathanin erikoiseksikin kuvattavaa ajatusta siihen, miten hän on varma omasta vastauksestaan, eikä anna ulkopuolisten vaikutteiden vaikuttaa valintoihinsa. On kuitenkin huomattava, ettei Nathanin yhteiskunnallinen asema oleta häntä edes lisääntymään – pikemminkin päinvastoin. Felix tilanne ei ole samanlainen, mutta kahden keskeisimmän mieshahmon elämäkulussa on kuitenkin vastaavuutta. Felixillä kerrotaan olevan kaksi lasta, joita hän ei näe erityisen usein: ”I don’t see much of them, to tell you the truth. They live with their mum. We ain’t together. To be honest, me and the mum don’t really get on. She’s one of them real... oppositional women.” (NW, 128.) Menneisyyteen liittyvät huumetaustat ja ongelmat lapsien äidin kanssa, ja Felixin hahmosta kumpuaa vahvasti pakonomainen liike kulkea eteenpäin, mikä toisaalta selittää pitkälti yhteydenpidon vähäisyyden.

Merkittävä keskustelu käydään Annien ja Felixin välillä, kun mies saapuu Annien asunnolle aikomuksenaan katkaista heidän fyysisen suhteensa. Eroaminen ei oletettavasti suju aivan suunnitelmien mukaan, ja Felix kysyy yhdynnän jälkeen viitteellisesti, käyttääkö Annie yhä ehkäisyä. Kysymys herättää turhautumista, joka johtaa pitkään monologiin alkaen raskauden epätodennäköisyydestä ja päätyen siihen, miten Annien kaksoisveli soitti hänelle lähestyvän syntymäpäivän johdosta. Pitkän puheenvuoron jälkeen Felix esittää uudelleen huolensa: ”You should probably take one of them other pills – the ones you take after. To be safe.” (NW, 158.) Kysymys herättää Anniessa ärsytystä: ”I don’t want your babies, Felix. I can assure you I’m not sitting up here like some tragic fallen woman every night dreaming of having your babies.” (NW, 158.) Tulkiten Annien melko vivahteikkaan ilmaisun liittyvän siihen, miten vahvasti hän on tietoinen omasta naiseudestaan, eikä suostu asettumaan normitettuun rooliinsa. Puolustuspuhe on toki katkeransuloinen, onhan hänen vaikea kontrolloida omaa elämäänsä ja niin myös Felixiä, jonka lähteminen merkitsee päättymistä. Pitkissä puheenvuoroissaan Annie kyseenalaistaa sukupuolinormit ja ne asetelmat, joissa nainen joutuu epäreiluun asemaan suhteessa mieheen. Ironisuuden ohella Annie myös osoittaa Felixille sen ongelmakohdan, joka nähdäkseni alleviivaa Felixin identiteetin juurtumattomuutta ja ailahtelevuutta:

Desperate now to leave, Felix played what he believed was his trump card. ‘You’re forty-whatever. Look at you. You’re still living like this. I want to have kids. I want to get on with my life.’ / Annie forced out some approximation of a laugh: ‘You mean “more kids”, don’t you? Or are you one of these optimistic souls who feel they become a new person every seven years, once the cells have regenerated – blank page, start again – never mind who you hurt, never mind what went on before. Now it’s time for my new *relationship*.’ (NW, 160.)

Lukijalle Felixistä välittyvä kiistatta osittain vääristynyt kuva, sillä romaanissa hänen matkaansa seurataan irrallisesti vain yhden päivän, joka sijoittuu ajankohtaan, jossa mies pyrkii kohti parempaa ja hänen asiansa ovat oikeastaan hyvin. Annie on kuitenkin tuntenut hänet kauemmin, ja sanoillaan painottaa sitä, miten Felixillä on tapana aloittaa elämänsä alusta toistuvassa syklissä. Uusi elämä uuden naisen kanssa tarkoittaa Felixille myös lapsia, mikä – ainakin Annien mielestä – korostaa sitä, kuinka aiemmat lapset eivät ole enää niin merkityksellisiä. Vastaava käytösmalli esiintyy jokseenkin Felixin äidin tavassa lähteä ja hylätä lapsensa, mutta oleellisempaa on kysyä, kuinka paljon sallitumpaa käytös on Felixille kuin ylipäättään naishahmoille? *NW*:ssä ei kuitenkaan kerronnassa alleviivata mielestäni tätä sukupuoliaspektia erityisen tarkoituksenmukaisen painokkaasti, kohdistuahan huomio pääasiassa Leahin

vaiheisiin ja ratkaisuihin. Enemmänkin Annien puheenvuoro osoittaa sen, miten Felix on pohjimmiltaan taipuvainen irrallisuuteen, eikä siten tunnu kuuluvan kunnolla minnekään.

Ylipäättään Smith ei pureudu romaanissaan sukupuolen tasa-arvokysymyksiin laajemmassa yhteiskunnallisessa kontekstissa. Päinvastoin romaanin naishahmot ovat mieshahmoja menestyneempiä, ja lukuun ottamatta yksittäisiä mainintoja, eivät hahmot kärsi sukupuolisesta sorrosta tai toiseuden tunteesta. Poikkeuksena viittaukset Sharin kokemaan perheväkivaltaan ja raiskaukseen, ja Natalien kokemaan seksuaaliseen ahdisteluun, joka ei kuitenkaan saa kerronnassa suurta painoarvoa:

“As Natalie Blake turned to shuck off her gown, Johnnie Hampton-Rowe appeared beside her, put his hand on her shirt, pulling it aside with her bra. She had a delayed reaction: he was pinching her nipple before she managed to ask him what the fuck he thought he was doing.” (NW, 235–236.)

Kohtaus kuvataan osana Natalien elämän jatkumoa, eikä tilanteesta koidu erityisen suurta jälkipuintia, vaikka Natalie keskustelee välikohtauksesta Leahin kanssa. Pikemminkin suurimmat sukupuoleen liittyvät konfliktit ja ristiriidat ilmenevät hahmojen henkilökohtaisissa kamppailuissa.

Seksuaaliset suuntautumiset eivät saa erityisen suurta kanta-aottavaa painoarvoa *NW*:ssä esimerkiksi syrjimisestä tai ulkopuolisuuden tunteen kautta, mikä muistuttaa pienemmässä mittakaavassa Smithin tapaa kuvata myös erilaisten kulttuurien ja etnisyyksien läsnäoloa. Useimmiten hahmojen tai heidän läheistensä seksuaalisuutensa tulee ilmi rivien välistä, osana hahmojen persoonaa ja ajatuksia. Smithin kerronnassa on kuitenkin havaittavissa vivahteita, jotka rikkovat heteronormatiivisuutta, vaikka teema jää kerronnallisesti minimaaliselle huomiolle. Esimerkiksi lukijan seurattessa Felixin matkaa Luoteis-Lontoosta Sohoon – joka on Lontoossa tunnettu kaupunginosa muun muassa queer-kulttuuristaan – Felix tarkastelee eleettömästi lähistöllä kulkevia nuoria ja tanssivaa joukkoa: ”A small gang danced mildly in the doorway of G-A-Y, on autopilot from the night before” (NW, 137).

Smithin kerronta ei kuitenkaan tuo seksuaalisuutta samalla tavalla esiin kuin monikulttuurisuutta, mutta teema on taustalla mukana pääasiassa Leahin hahmossa, joka vaikuttaa osaltaan myös Natalien kokemuksiin maailmasta. Ristiriita muodostuu Natalielle

nuoruudessa, kun kirkon piiriin kuuluva ja epäilemättä osittain myös siksi heteronormatiivisuuteen tottunut Keisha huomaa ensimmäisiä ”poikkeavia” muutoksia parhaan ystävänsä Leahin olemuksessa ja kiinnostuksen kohteissa: ”[B]ut Keisha Blake did not especially care for Baudelaire or Bukowski or Nick Drake or Sonic Youth or Joy Division or boys who looked girls or vice versa [...]” (NW, 185) ja ”This sudden and violent divergence in their tastes was shocking to Keisha, and she persisted in believing that Leah’s new tastes were an affection, unrelated to anything essential in her being and largely taken up to annoy her oldest friend” (NW, 185). Osaltaan kyse on Leahin viihtymyksestä sellaisiin kirjailijoihin tai musiikkiin, jotka tuntuvat Keishasta vierailta, mutta väittäisin näiden aihepiirien sekä ”poikien, jotka näyttävät tytöiltä ja toisin päin” olevan ensimmäisiä viitteitä Leahin seksuaalisesta suuntautumisesta tai ylipäätään heräävästä seksuaalisuudesta. Myöhemmin – Keishan muututtua Natalieksi – aihepiiri nousee selkeämmin esiin:

[S]he had an unobstructed view of Leah as old-school Lothario – one hand over the back of the couch, another on Alice’s knee, breathing on the girl’s lovely neck. Natalie Blake had seen Leah do this many times, but with boys, an there had always seemed something a little shocking and perverse in it, whereas here the relation looked natural. (NW, 207.)

Siinä missä lukijalle Leahin käytös näyttäytyy helposti yliopistoaikaisena kokeilevana vaiheena, Natalie näkee asetelman luonnollisena. Natalien näkökulmasta Leahista maalataan hyvin erilainen persoona kuin *NW*:n ensimmäisessä osuudessa ’visitation’, jossa aikuistuneen Leahin ailahtelevuus tuntuu lähes hauraudelta.

Toinen huomionarvoinen ihminen Natalien elämässä on hänen pikkuveljensä Jayden, jonka homoseksuaalisuus esitetään viitteellisesti lukijalle tietona, jonka Natalie tietää, vaikka asiasta ei ilmeisesti ääneen puhuta yleisesti kotona. Marcia tuntuu kieltävän asian kokonaan, eikä Natalie onnistu tuomaan asiaa äitinsä tietoisuuteen niin, että Marcia ottaisi tiedon todesta. Jaydenin seksuaalisuudesta on kuitenkin keskustelu aiemminkin, viittaahan Marcia siihen, miten Natalien puheet ovat ”hölynpölyä”:

’He’s upstairs with Tommy. He spends all his time with him now. They only come out of that room to go and charm the ladies. Jayden and Tommy spend all their time and money charming the ladies. That’s all your brother thinks about. [...] ’Oh, Mum... Jayden’s not going to ever get... Jayden’s not interested in women, he – / ‘Please don’t start up that nonsense again, Keisha. (NW, 148–149.)

Oleellista on se, miten seksuaalisuudessa ero vanhemman ja nuoremman ikäpolven välillä on samantapainen kuin etnisyyteen liittyvissä kipukohdissa. Erityisesti Marcia välittyy niin Leahin ja Natalienkin kerronnassa ihmisenä, joka edustaa vanhempia käsityksiä ja arvoja, jotka eivät seuraavalle sukupolvelle enää näyttäytyä niin radikaaleina. Sama on huomattavissa kenties korostuneemmin Paulinen mielipiteissä. Pauline ei vaikuta olevan tietoinen tyttärensä seksuaalisuudesta, ja hänen mielenkiintonsa kohdistuu pääasiassa siihen, koska Leah aikoo hankkia lapsia.

Seksuaalivähemmistöt vastustavat yhteiskuntarakenteita vaihtoehtoisilla elämäntavoilla, jotka ovat täysin vieraita heteronormatiivisuuden näkökulmasta (Schoene 2006, 286). Usein kyse on poliittisemmasta ja aktiivisemmasta pyrkimyksestä vaikuttaa heteronormatiivisuuteen ja sen yhteiskuntarakenteisiin, mutta nähdäkseni vaihtoehtoinen elämäntapa on heijastuvissa niin Leahin mielenmaiseman ideaaliin kuin vahvemmin – joskin kerronnallisesti varsin minimaalisesti – Jaydenin valintoihin. Kumpikin hahmo valintoineen ei saavuta muiden täyttä ymmärrystä, joskin Leah ei edes tietoisesti pyri selittämään muille omia halujaan tai todellisia tuntemuksiaan. Seksuaalisuus nousee kyseenalaistettavaksi vain muutamassa kohtaa romaania, kun Nathan (oletettavasti) soittaa Leahille uhkauspuhelun, jossa hän käskää Leahia pysymään kaukana Sharista. Puhelun aikana hän käyttää Leahista alatyylisiä ilmaisuja, joka viittaa hänen seksuaaliseen suuntautumiseensa: “- Fuckin dyke cunt” (NW, 78). Merkityksellistä tämä on nähdäkseni siksi, että nimenomaan Nathan nimittää Leahia myöhemmin Natalien seurassa vastaavanlaisella alentavalla nimityksellä viitaten hänen homoseksuaalisuuteensa: ”You and your fucking lezza friend” (NW, 313). Kummassakin tilanteessa Nathan toivoo Leahin jättävän hänet ja Sharin rauhaan, jolloin puhutteluun liittyy omistava tunteenpurkaus eikä niinkään ennakkoluuloisuus. Kiinnostavaa kuitenkin on, onko Nathan tullut tietoiseksi Leahin mahdollisesti heteronormatiivisuudesta poikkeavasta kiinnostuksesta naisia kohtaan vasta Sharin myötä, vai onko Nathan ollut asiasta tietoinen aina.

Niin kuin Zapata (2014) artikkelissaan mainitsee, määrittävät *NW*:n naishahmot pitkälti äitiyden aikaansaaman kriisin kautta, mikä korostuu päälimmäisenä Leahin hahmossa. Kyse ei kuitenkaan ole puhtaasti haluttomuudesta olla äiti, vaan enemmänkin siitä, mistä ongelma pohjimmiltaan kumpuaa. Ulkopuolinen painostus on paikoittain hyvinkin alleviivaavaa: ”He’s so lovely your Meeshell. Lovely way about him. [...] He’s proper sensitive. Proper family-

orientated. [...] She doesn't, she doesn't know she's born. / You don't know you're born." (NW, 36.) Leahin työkaverit ylistävät Micheliä leikkisään sävyyn, ja keskustelun lopussa toistuu viidesti se, miten Leah ei ymmärrä omaa onneaan. Puheenvuorot uppoutuvat yhdeksi lauseiden vuoropuheluksi – typologiset vaihtelevuudet ja sisennykset pyrkivät mielikuvaan siitä, miten jokainen puhuu vuorotellen toinen toisilleen – ja vaikei Leahin oma ääni kuulu selvästi minämuodossa esimerkiksi suoraan ”Minä en tajua, kuinka onnekas olen”, tuntuu lopun hiipuva toisto toisaalta myös hänen ääneltään. Taipuminen muiden tahtoon näkyy valheellisesti siinä, miten Leah antaa aviomiehensä ja äitinsä olettaa, että hän on itsekin halukas tulemaan raskaaksi. Pyrkimystä perheenisäykseen hän vesittää syömällä salaa ehkäisytabletteja, ja romaanin alussa lukijalle paljastunut raskaus päättyy aborttiin, jonka Leah niin ikään toteuttaa salassa muilta. Leahin vastustus äidiksi tulemiseen on tulkittavissa myös peloksi oman identiteetin ja itsensä menettämistä, vaikka lukijalle jääkin epäselväksi, mitä osaa omasta identiteetistään hän oikeastaan haluaa suojella (Zapata, 2014). Tulkintani perusteella kyse on lopullisuudesta useammassa merkityksessä, joista yksi on tietenkin vapauden ja nykyisyyden päättymisen, mikä johtaa lopulta vastuuseen ja sen hyväksymiseen, ettei elämä jatku ikuisesti: ”The truth is she had believed they would be naked in these sheets forever and nothing would come to them ever, nothing but satisfaction” (NW, 24).

Toinen, paljon huomaamattomampi ja silti voimakkaampi syy vaikuttaa olevan Leahin seksuaalisuus, joka ei todellisuudessa täysin vastaa sitä elämää, jonka hän on valinnut. Zapata (2014) mainitsee Leahin joutuneen heteronormatiiviseen kolonisaatioon sukupuolensa ja seksuaalisuutensa suhteen. Hän myös väittää romaanin esittävän viitteitä, joista pystyy päättelemään Leahilla olevan homoseksuaalisia haluja sekä toisaalta heteroseksuaalisuuden hyväksymistä. Tämä ilmenee näkyvämmiin numerossa 37, joka ilmenee Leahin osuudessa useamman kerran sekä myöhemmin Natalien osuudessa numeroidun osuuden 37. puuttumisena. (Zapata 2014.) Numeron puuttumien Natalien osuudesta selittyy sillä, miten numero sijoittuu kronologisesti sellaiseen ajanjaksoon, jossa Keisha ja Leah ovat pakotettu olemaan erossa toisistaan. Tiedottomuuden lisäksi Leah edustaa sillä ajanjaksolla jotain sellaista, mikä – eritoten Marcia näkökulmasta – on huonoksi Keishalle eli on vastoin heteronormatiivisuutta, jonka vasta Natalie myöhemmin kyseenalaistaa.

Numeron 37 vihjaukset naispuolisesta rakastetusta ovat toki paljon puhuvia, ja ennen kaikkea kuvastavat Leahin tukahdutettua seksuaali-identiteettiä: ”She once was a true love of mine. Now that girl is married, too.” (NW, 42.) Silti oleellisempaa on tulkintani mukaan se, kuinka sattumanvaraisesti luvut 37 ilmestyvät keskelle loogisesti etenevää kerrontaa mukailien tapahtumia, joissa Shar on osallisena. Esimerkiksi Sharin kohtaamista luvussa 11 seuraa luku 37, jossa kerrotaan muisto menneiltä vuosilta: ”Lying in bed next to a girl she loved, years ago, discussing the number 37” (NW, 42). Leah vaikuttaakin tuntevan selittämätöntä, toisinaan absurdilta tuntuvaa vetoa Sharia kohtaan: “A neat waist you want to hold. She is something beautiful in the sunshine, something between a boy and a girl, reminding Leah of a time in her own life when she had not yet been called upon to make a final decision about all that.” (NW, 41.) Ajatukseen liittyy myös hienoinen haikeus siitä, miten Leahin ei joskus tarvinnut valita, ei asettua siihen heteronormatiiviseen kaavaan, johon hän tuntuu nyt olevan juuttunut ikääntyvänä naisena, jonka olisi määrä tulla äidiksi. Kyse on oletettavasti ensisijaisesti seksuaalisesta vetovoimasta, jonka kohteeksi Shar valikoituu uskoakseni sattumalta; Shar ilmestyy kerjäämään rahaa ajanjaksona, jolloin Leah kamppailee oman seksuaalisuutensa ja elämäänsä kohdistuvan tyytymättömyyteen kanssa etsien pakoreittiä. Hän peräti pohtii karkaamista Sharin kanssa:

She has forced a stillness in herself, but it has not stopped the world from continuing on. And then the things that happen only serve to horribly close down the possibilities of all the other things that didn't happen, and so number 37, and so the door opening at the moment that she stands there, her hand full of leaflets, and Shar saying: put those down, take my hand. Shall we run? Are you ready? Shall we run? Leave all this! Let's be outlaws! (NW, 76.)

Haave karkaamisesta on osa ajatusjatkumoa, joka kumpuaa tyytymättömyydestä, kun Pauline ottaa puheeksi Olive-koiran olevan luultavasti ainoa lapsenlapsi, jonka hän tulee koskaan saamaan: ”I'm allergic to my own grandchild” (NW, 76). Tämä viittaa siihen, miten Shar valikoituu sattumalta Leahin pakkomielteeksi, kun hän ei pääse eroon oman elämänsä ahdistavia käännteitä. Sharin ajattelu on yhtäkkistä ja pakonomaista, ja se ilmenee korostuneesti Leahin mielessä toistuvasti: ”What's to tell? On the lookout for her, still, almost a month later. Expecting her out of this shop, from behind this corner, by that phone box.” (NW, 43.) Mahdollisuus, että Leah todella hylkäisi Michelin ja karkaisi Sharin tai jonkun muun naisen kanssa, ei kuitenkaan tunnu todennäköiseltä. Vaikka romaanin ensimmäinen osio päättyikin

Leahin osalta kappaleeseen numero 37, jossa Leah saa käsiinsä vahingossa valokuvat, joissa Shar esiintyy Leahin teettämien kuvien sijaan, *NW*:n lopussa apaattinen Leah ei kuitenkaan vaikuta olevan lähdössä. Pikemminkin Natalie vakuuttaa ystävälleen, että Michel tulee hyväksymään sen tosiasian, ettei Leah halua lapsia: ”You’ve got a husband you love and who loves you – and he’s not going to stop doing that if you just tell him the truth about what you’re feeling.” (*NW*, 332.) Nähdäkseni Leah ei ainakaan torju Natalien ajatusta, mikä viittaa siihen, miten tukahdutetun seksuaalisuuden herääminen liittyy vahvemmin haluttomuuteen tulla äidiksi, mikä puolestaan tarkoittaa hyväksyntää elämän eteenpäin menemiselle sekä lopulta ajan kulumiselle. Lopullisuus on tulkintani mukaan ensisijainen asia, jota Leah pelkää, vaikka kiistatta hänen seksuaali-identiteettinsä ei mahdu niiden normien sisään, joita hänen ympäristönsä hänelle asettavat. Samoin käy lopulta Natalielle, joka hänkin joutuu kyseenalaistamaan identiteettinsä ja hyväksymään murenevan kulissinsa osaltaan sosiaalisen miljööön paineessa.

4. Lopuksi

Analysoin pro gradu -tutkielmassani englantilaisen kirjailijan Zadie Smithin romaania *NW* (2012), joka on ohikiitävä katsaus Leah Hanwellin, Felix Cooperin, Natalie Blaken ja Nathan Boglen elämään Luoteis-Lontoon levottomilla kaduilla. Jokainen heistä kamppailee tahoillaan identiteettikysymysten äärellä, mikä on Smithin teoksille varsin tyypillinen teema. Tarkastelin henkilöhahmojen identiteettien rakentumista siitä näkökulmasta ja lähtöolettamuksesta, miten heidän käsityksensä itsestään muodostuvat vahvimmin ulkoisista ja ympäröivistä vaikutteista. Tutkielmani päämäärä oli osoittaa, miten sosiaalinen miljöö on merkityksellinen heidän identiteettiensä rakentumisessa. Sosiaalisen miljöön määritin sisältämään heidän fyysisen paikkansa eli kaupunkimiljöö, rodun ja etnisyyden, yhteiskunnan luokkajärjestelmän sekä normijärjestelmän, joista oleellisemmat normatiiviset käsitykset liittyivät sukupuoleen ja heteronormatiivisuuteen. Tarkastelin näitä aspekteja käyttämällä analyysini tukena eritoten kulttuuritutkija Stuart Hallin teorioita ja käsityksiä identiteetistä. Lisäksi käytin tutkielmani tukena Smithiä tutkineita kirjallisuudentutkijoita, kuten esimerkiksi Beatriz Pérez Zapataa ja Molly Slavinia.

NW-romaanissa keskeisessä roolissa on kaupunkimiljöö ja sen tarkkaan rajattu tapahtumapaikka, joka on Smithin teoksissa toistuva Luoteis-Lontoo, jonka postikoodin mukaan koko romaani on nimetty. Erityisen voimakkaasti hahmojen identiteetit kulminoituvat asuinalueeseen, jonka keskiössä on jokaisen päähahmon lapsuudenkotina toiminut vuokratalokompleksi nimeltä Caldwell. Erityisesti Caldwell antaa hahmoille leiman, joka seuraa keskushahmoja läpi elämän, vaikka se tarkoittaa heille henkilökohtaisesti eri asioita; se miten asuinpaikka vaikuttaa heidän identiteetteihinsä ja olemukseensa on enemmän osa sisäistä kamppailua – kuten Nataliella. Kaikki keskushahmot ovat muuttaneet pois Caldwellista, mutta kokemukset, muistot ja eletty aika ovat jääneet heihin kiinni.

Caldwell edustaa tulkintani mukaan kokonaisvaltaisesti varattomuutta, huonompia mahdollisuuksia menestyä tai edes päästä pois alemman yhteiskuntaluokan rajoittamasta elämästä. Huono-osaisuus leimaa asuinaluetta ja siten hahmoja, joita tahoillaan yhdistää eteenpäin menemisen ja poispääsyn tematiikka, vaikka kaikki hahmot eivät halua samalla tavalla edetä elämässään. Keskeiset henkilöhahmot ovat kaikki useamman polven

maahanmuuttajia ja siten syntyneet Lontoossa. Smithin *NW* ei asetu postkoloniaalisen kirjallisuuden kaanoniin siinä mielessä, miten monikulttuurisuuteen liittyvät konfliktit ja ristiriidat määrittäisivät hahmojen elämässä esimerkiksi rasismien tai syrjinnän kautta. Päinvastoin hahmojen vaihtelevat kulttuuritaustat asettavat vain rajatusti tiettyjä määritteitä, piirteitä ja odotuksia, joita niin Leah, Natalie, Felix kuin Nathankin rikkovat. Hahmot määrittyvät toki tahoillaan kukin oman taustansa pohjalta; Leah puoliksi irlantilaiseksi, Felix afrokaribialaiseksi ja Natalie jamaikalaiseksi, mutta ennen kaikkea he kaikki ovat lontoolaisia – ja vielä tarkemmin caldwellilaisia. Erityisesti Leah ja Natalie määrittyvät vahvasti kotiseutunsa mukaan, mutta myös Felixin identiteetti on sidoksissa caldwellilaisuuteen, joskin kaikkien heidän suhtautumisensa ympäristöihinsä ei ole ristiriidatonta. Erityisesti Felix ei tulkintani mukaan tunnu kuuluvan kunnolla minnekään, ja juurettomuuteen liittyy vahvat negatiiviset konnotaatiot menneisyyden virheisiin ja kivuliaisiin muistoihin. Felix ei pyri sosiaaliseen nousuun, mutta hänen halunsa kulkea eteenpäin on voimakasta, joskaan ei pakotettua.

Etnisyydellä on kuitenkin kiistaton rooli identiteetin muotoutumisessa, joskin *NW*:n hahmojen kohdalla kyse on enemmän hybridi-identiteetistä, ja toisaalta siitä (post)postkoloniaalisesta käsityksestä, jossa ei enää tunneta koti-ikävän käsitettä, eivätkä hahmot kärsi sopeutumattomuudesta. *NW* sijoittuu nykykirjallisuuden jatkumossa uuden sukupolven maahanmuuttokirjallisuuteen, joka rikkoo vanhoja postkoloniaalisuudelle tyypillisiä määritteitä keskittyen kuvaamaan enemmän globalisaation aikaansaamia muutoksia ja niiden aihepiirien ympärillä liikkuvia identiteettejä. Analyysissäni osoitin, että hybridi-identiteeteistä huolimatta kaikki hahmot määrittyvät lontoolaisiksi, eivätkä he kärsi samoista ongelmista kuin esimerkiksi henkilöhahmot Smithin esikoisromaanissa *White Teeth*, jossa käsitellään enemmän koti-ikävää, sopeutumattomuutta ja ennakkoluuloja. *NW*-romaanissa keskushahmot elävät urbaanissa ympäristössä, jossa yksilöt kykenevät tekemään valintoja etnisyyteen tai sukupuoleen katsomatta; tulkintani mukaan tästä huolimatta kaikilla ei ole samoja mahdollisuuksia onnistua.

Ympäristö, Luoteis-Lontoo, Caldwell ja monikulttuurisuus muodostavat yhdessä vyyhdin, johon liittyy vahvasti luokkajakoisen yhteiskunnan määrittelemä sosiaalinen asema, joka *NW*:n keskushahmoilla auttamatta tarkoittaa pääasiassa varattomuutta. Romanissa seurataan kuitenkin Natalien nousua yli luokkarajojen, mikä tekee hänestä hahmona omanlaisensa

poikkeuksen. Natalie tavoittelee parempaa elämää systemaattisesti tehden uhrauksia, jotka lopulta romuttavat hänen identiteettiään. Keskeinen kysymys Natalien kohdalla on lapsuudesta asti sama; onko hänellä ylipäättään omaa persoonallisuutta. Osoitin tutkimuksessani, miten Natalie luo itselleen haluamansa elämän, koska hän halusi karistaa Caldwellin ja huono-osaisuuden voidakseen saavuttaa jotain suurempaa. Ensimmäinen askel identiteetin muutokseen tapahtui, kun Natalie vaihtoi oikeustieteellisessä nimensä Keishasta Natalieksi. Kaikista saavutuksistaan huolimatta vanha elämä ei koskaan jättänyt häntä rauhaan, eikä hän toisaalta koskaan pyrkinyt kokonaan katkaisemaan siteitä lapsuuden perheeseensä ja parhaaseen ystävänsä Leahiin, joiden seurassa Caldwell ja Keishan identiteetti ovat aina läsnä. Natalie-persoonaa elämän ylellisyyksineen sekä vaimon ja äidin roolit täydelliseltä vaikuttavan varakkaan Frank-puolison rinnalla eivät kuitenkaan olleet niin aitoja kuin Natalie aikanaan kenties kuvitteli lähtiessään luomaan menestyvää uraa asianajajana. Suurista saavutuksista huolimatta elämä ei ole tarjonnut Natalielle tyydytystä, minkä tulkitsin johtuvan identiteettiproblematiikasta todellisen minuuden ja kuvitellun roolin välillä.

Vastaavasti pyrin osoittamaan, miten Leah puolestaan on juurtunut Luoteis-Lontoosen, eikä hän päinvastoin halua mennä eteenpäin elämässä. Liikkuminen kohti tulevaisuutta: äitiyttä ja sen tuomaa vastuuta ja velvoitteita muistuttavat ainoastaan hänen vanhenevasta kehostaan ja lopulta kuolemasta. Pelko ikääntymisestä korostuu Leahilla hänen suhteissaan eri etnisyyksiä edustaviin ihmisiin, joiden iättömyys saa painoarvoa Smithin kerronnassa painokkaasti; ero Leahin ja oman tummaihoisen aviomiehen välillä esimerkiksi korostaa hänen tietoisuuttaan siitä, miten hänen kehonsa vanhenee muita nopeammin. Käsittelin analyysissäni, miten henkilöhahmojen identiteetit peilautuivat pitkälti erojen kautta suhteessa muihin, ja tässä erottelussa heijastuspintana toimii pitkälti henkilöhahmojen etniset taustat, mutta toisaalta myös sosioekonomiset asetelmat, jota eritoten korostuvat Leahin ja Natalien ystävyiden kautta.

Felix on *NW*:ssä irrallinen ja silti oleellinen hahmo, jonka seurassa lukija kulkee päivän verran seuraten, miten entinen huumeriippuvainen rakentaa uudelleen omaa elämäänsä. Felix on keskeisimmistä hahmoista vaikeammin hahmotettavissa, sillä lyhyt katsaus hänen elämäänsä päättyy ennenaikaisesti puukotukseen, mikä jättää hahmon tarinan osittain auki. Hänen identiteettinsä vaikuttaa ailahtelevalta, eikä hän tunne Caldwellia kodikseen, vaikka erityisesti kuoleman jälkeen hän saa pysyvästi paikallisen leiman. Postialueet Lontoon sisässä toimivat

kiistattomina määritteinä sille, millainen Felix on; mikä määrittelee häntä ja mistä hänen minuutensa lopulta rakentuu. Muihin keskushahmoihin verrattuna hänen koordinaattinsa levittyvät laajemmalle alueelle sekä merkitsevät kuulumattomuutta. Tämä luo vastakohtan Leahin hahmoon, joka on juurtunut pakonomaisen syvälle Caldwelliin. Eikä Natalie puolestaan yrityksistään huolimatta pääse irti pohjimmaisesta minuudestaan Luoteis-Lontoon kasvattina. Heidän reittinsä, elämänsä ja kaikki merkittävä tapahtuu samoilla kulmilla, samoihin katuihin ja kerroksiin nivoutuneina. Lopulta he kaikki saavat kukin asuinlähiönsä – Caldwellin – leiman, joka ei pelkästään määritä heidän identiteettiään, vaan alue on vahvimmin kytköksissä koko *NW*:n sosiaaliseen miljööseen, jonka kaikki keskushahmot kukin tahoillaan jakavat.

Luokittelin analyysissäni Nathanin osaksi romaanin keskeisimpiä hahmoja, vaikka hän ei saa rakenteellisesti kerronnassa omaa näkökulmaa toisin kuin Leah, Felix ja Natalie, mikä tuntuu painokkaalta kannanotolta tulkintani kannalta; Nathan on ulkopuolinen, ilman omaa kuuluvaa ääntä. Nathan esiintyy kuitenkin romaanin kaikissa osuuksissa toimien vahvana taustatekijänä ja suorastaan kimmokkeena monelle tapahtumalle, jotka ravistelevat muiden keskushahmojen elämää. Silti hän jää yhteisön ulkopuolelle edustaen kaikkein huono-osaisinta ihmisryhmää Luoteis-Lontoossa, ja siten analyysissäni pyrin ilmentämään, miten häneltä on riistetty äänen lisäksi – tai sen myötä – peräti oikeus jopa omaan identiteettiin, joka kaikilla muilla keskushahmoilla on rikkonainen sekä sosiaalisen miljöönsä rakentama.

Lähteet

1. Primaarilähde

Smith, Zadie 2013 (2012), *NW*. London: Penguin Books.

2. Sekundaarilähteet

Ameel, Lieven 2013: *Moved by the City: Experiences of Helsinki in Finnish Prose Fiction 1889–1941*. Helsinki: Unigrafia.

Ameel, Lieven 2017: “The city novel: measuring referential, spatial, linguistic, and temporal distances.” In Tally, Robert T. Jr. (ed.): *The Routledge Handbook of Literature and Space*. London: Routledge, 233–241.

Bamberg, Michael 2012, “Identity and Narration” [www-dokumentti]. Saatavissa the living handbook of narratology -sivustolta: <<http://www.lhn.uni-hamburg.de/article/identity-and-narration>> Haettu 8.3.2016.

Bhabha, Homi K. 2004, *The Location of Culture*. London: Routledge.

Boxall, Peter 2013, *Twenty-First-Century Fiction. A Critical Introduction*. New York: Cambridge University Press.

Burke, Peter 2009, *Cultural Hybridity*. Cambridge: Polity Press.

Carbajal, Alberto Fernández 2014, “On being queer and postcolonial: Reading Zadie Smith’s *NW* through Virginia Woolf’s *Mrs Dalloway*”. *The Journal of Commonwealth Literature*. Vol. 51 (1). Saatavissa [www-muodossa: <https://journals-sagepub-com.ezproxy.utu.fi/doi/full/10.1177/0021989414554630>](https://journals-sagepub-com.ezproxy.utu.fi/doi/full/10.1177/0021989414554630) Haettu 12.6.2019.

Elkin, Lauren 2015, “‘Anyone over the age of thirty catching a bus can consider himself a failure’: Class Mobility and Public Transport in Zadie Smith’s *NW*”. *Conflicted Identities* 49. Saatavissa [www-muodossa: <https://journals.openedition.org/ebc/2679?lang=en>](https://journals.openedition.org/ebc/2679?lang=en) Haettu 23.2.2018.

Encyclop dia Britannica 2018, online-tietosanakirja.

Fordham, John 2009, Working-class fiction across the century. – Caserio, Robert L- (ed.), *The Cambridge companion to the twentieth-century English novel*. Cambridge: Cambridge University Press.

Hall, Stuart 2003a, Kulttuuri, paikka, identiteetti (1995). – Mikko Lehtonen ja Olli Löytty (toim.), *Erilaisuus*. Vastapaino: Tampere, 85–128.

Hall, Stuart 2003b, Monikulttuurisuus (2000). – Mikko Lehtonen ja Olli Löytty (toim.), *Erilaisuus*. Vastapaino: Tampere, 233–280.

Hall, Stuart 2005, *Identiteetti* (1999). Suom. ja toim. Mikko Lehtonen ja Juha Herkman. Tampere: Vastapaino Oy.

Houser, Tammy 2017, “Zadie Smith's NW: Unsettling the Promise of Empathy”. *Contemporary Literature*. Vol. 58 (1). Saatavissa Project Muse -tietokannasta. Haettu 23.2.2018.

James, David 2013, ”Wounded Realism”. *Contemporary Literature* 54. Saatavissa Project Muse -tietokannasta. Haettu 8.3.2016.

Karkulehto, Sanna 2011, *Seksin mediamarkkinat*. Helsinki: Gaudeamus.

Käkelä-Puumala, Tiina 2008, Persoona, funktio, teksti – henkilöhahmojen tutkimuksessa. – Outi Alanko-Kahiluoto ja Tiina Käkelä-Puumala (toim.), Kirjallisuudentutkimuksen peruskäsitteitä. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Marx, John 2004, Postcolonial literature and the Western literary canon. – Lazarus, Neil (ed.), *The Cambridge Companion to Postcolonial Literary Studies*. Cambridge: Cambridge University Press.

Massey, Doreen 2003, Paikan käsitteellistäminen (1995). – Mikko Lehtonen ja Olli Löytty (toim.), *Erilaisuus*. Tampere: Vastapaino, 51–83.

McHale, Brian 2014, ”Speech Representation” [www-dokumentti]. Saatavissa the *living handbook of narratology* -sivustolta: <<http://www.lhn.uni-hamburg.de/article/speech-representation>> Haettu 26.2.2018.

McMann, Mindi 2012, “British Black Box: A Return to Race and Science in Zadie Smith’s White Teeth”. *Modern Fiction Studies*. Vol 58 (3).

Moss, Laura 2003, ”The politics of everyday hybridity: Zadie Smith’s White Teeth”. *Wasafiri*. Vol. 18 (39).

Mäkelä, Maria 2009, Välttämättömyyden kehä ja muita kerrotun mielen oireita. – Samuli Hägg, Markku Lehtimäki ja Liisa Steinby (toim.), *Näkökulmia kertomuksen tutkimukseen*. SKS: Helsinki, 111–139.

Nilan, Pam; Feixa, Carles 2006, *Global youth? Hybrid identities, plural worlds*. Abingdon; New York: Routledge.

Nyman, Jopi 2010, Pakolaisuus Britannian mustassa kirjallisuudessa. – Eila Rantonen (toim.), *Vähemmistöt ja monikulttuurisuus kirjallisuudessa*. Tampere: Tampere University Press.

- O'Donnell, Patrick 2012, "New British Fiction" [pdf-dokumentti]. *Modern Fiction Studies* 58. Johns Hopkins University Press. Saatavissa Project Muse tietokannasta: <https://muse-jhu-edu.ezproxy.utu.fi/journals/modern_fiction_studies/v058/58.3.o-donnell.pdf> Haettu 8.3.2016.
- Pes, Annalisa 2014, "Post-Postcolonial Issues and Identities in Zadie Smith's N-W". *European English Messenger* 23. <<https://www.questia.com/magazine/1G1-395306601/post-postcolonial-issues-and-identities-in-zadie-smith-s>> Haettu 8.3.2016.
- Pirker, Ulrike 2016, "Approaching space: Zadie Smith's North London fiction". *Journal of Postcolonial Writing*. Vol. 52. Saatavissa www-muodossa: <<https://www-tandfonline-com.ezproxy.utu.fi/doi/full/10.1080/17449855.2015.1125143>> Haettu: 15.3.2018.
- Rahbek, Ulla 2013, "'Repping your Ends': Imagined Borders in Recent British Multicultural Fiction". *Literature and Theology*. Vol. 27 (4).
- Rantonen, Eila ja Savolainen, Matti 2010, Vähemmistöt ja monikulttuurisuus – kulttuurit ja kirjallisuudet rinnakkain, vastakkain ja vuorovaikutuksessa. – Eila Rantonen (toim.), *Vähemmistöt ja monikulttuurisuus kirjallisuudessa*. Tampere: Tampere University Press.
- Rimmon-Kenan, Shlomith 1991, *Kertomuksen poetiikka* (1983). Suom. Auli Viikari. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Saariluoma, Liisa 1992, *Postindividualistinen romaani*. Hämeenlinna: Karisto.
- Schoene, Berthold 2006, Queer politics, queer theory, and the future of "identity": spiraling out of culture. – Rooney, Ellen (ed.), *The Cambridge Companion to Feminist Literary Theory*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Shaw, Kristian 2017, "'A Passport to Cross the Room': Cosmopolitan Empathy and Transnational Engagement in Zadie Smith's *NW* (2012)". *C21 Literature: journal of 21st-century writings* 5 (1). Saatavissa www-muodossa: <<https://c21.openlibhums.org/articles/10.16995/c21.15/>> Haettu: 23.2.2018.
- Slavin, Molly 2015, "Nowhere and Northwest, Brent and Britain: Geographies of Elsewhere in Zadie Smith's 'NW'". *The Journal of the Midwest Modern Language Association* 48. Saatavissa JSTOR-tietokannasta: <http://www.jstor.org.ezproxy.utu.fi:2048/stable/43549873?seq=3#page_scan_tab_contents> Haettu 8.3.2016.
- Smith, Andrew 2004, Migrancy, hybridity, and postcolonial literary studies. – Lazarus, Neil (ed.), *The Cambridge Companion to Postcolonial Literary Studies*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sommer, Roy 2003, "Simple Survival" in "Happy Multicultural Land"? Diasporic Identities and Cultural Hybridity in the Contemporary British Novel. – Fludernik, Monika (ed.), *Diaspora and Multiculturalism: Common Traditions and New Developments*. Amsterdam: Rodopi.

Toplu, Sepnem 2014, ““Suicide Heights”: Council Estates As Sites Of Entrapment And Resistance In Hello Mum”. *Advances in Language and Literary Studies* 5 (1). Saatavissa [www-muodossa: <http://www.journals.aiac.org.au/index.php/alls/article/view/272/248>](http://www.journals.aiac.org.au/index.php/alls/article/view/272/248) Haettu 18.7.2019.

Upstone, Sara 2007, “SAME OLD, SAME OLD”. *Journal of Postcolonial Writing* 43 (3). Saatavissa [www-muodossa: <https://doi.org/10.1080/17449850701669666>](https://doi.org/10.1080/17449850701669666) Haettu 8.3.2016.

Zapata, Beatriz Pérez 2014, ”‘In Drag’: Performativity and Authenticity in Zadie Smith’s NW”. *International Studies: Interdisciplinary Political and Cultural Journal* 16 (1). Saatavissa [www-muodossa: < https://content.sciendo.com/view/journals/ipcj/16/1/article-p83.xml>](https://content.sciendo.com/view/journals/ipcj/16/1/article-p83.xml) Haettu 23.2.2018.

Walkowitz, Rebecca L. 2009, The post-consensus novel: Minority culture, multiculturalism, and transnational comparison. – Caserio, Robert L- (ed.), *The Cambridge companion to the twentieth-century English novel*. Cambridge: Cambridge University Press.

Wang, Hui 2016: “We Are Not Free to Choose: Class Determinism in Zadie Smith’s NW”. *arcadia: International Journal of Literary Culture* 51 (2).